

PIELIKUMS

Izvērtējuma izstrādes procesa ietvaros organizēto aktivitāšu apraksts

**Izvērtējuma “Par ilgtermiņa sociālās aprūpes finansēšanas modeļiem
un priekšlikumiem ilgtspējīga finansēšanas modeļa ieviešanai”**

**1. ziņojumam “Esošās ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu
nodrošināšanas situācijas analīze”**

Saturs

1. Intervijas	3
1.1. Pašvaldību izvēles kritēriji	3
1.2. Interviju dalībnieki, laiki	8
1.3. Interviju jautājumi	11
1.3.1. Jautājumi likumdevējam	11
1.3.2. Jautājumi politikas veidotājiem (Labklājības ministrijai)	12
1.3.3. Jautājumi politikas veidotājiem (pašvaldības lēmējvarai) un politikas īstenotājiem (pašvaldības sociālajiem dienestiem)	13
1.3.4. Jautājumi politikas īstenotājiem (ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu sniedzējiem)	15
1.3.5. Jautājumi sociālajiem/sadarbības partneriem	16
1.4. tabula. Interviju rezultātu apkopojums	18
1.5. Interviju kopsavilkums	70
2. Fokusgrupas	80
2.1. Fokusgrupa Nr. 1 - Ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšana	80
2.1.1. Fokusgrupas Nr. 1 īstenošana	80
2.1.2. tabula. Fokusgrupas Nr. 1 rezultātu apkopojums	82
2.1.3. Fokusgrupas Nr. 1 kopsavilkums	88
2.2. Fokusgrupa Nr. 2 - Ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumi un to samaksas kārtība	90
2.2.1. Fokusgrupas Nr. 2 īstenošana	90
2.2.2. Fokusgrupas Nr. 2 rezultātu apkopojums	93
2.2.3. Fokusgrupas Nr. 2 kopsavilkums	99

Izvērtējuma izstrādes procesa ietvaros organizēto aktivitāšu saraksts

Lai sasniegtu izvērtējuma mērķi un saskaņā ar izvērtējuma darba uzdevumu, izstrādes procesa ietvaros tika organizētas dažādas aktivitātes – intervijas ar likumdevēja, politikas veidotāju, politikas īstenotāju, pakalpojumu sniedzēju un sociālo partneru pārstāvjiem, fokusgrupas ar politikas veidotāju un politikas īstenotāju pārstāvjiem un ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu saņēmēju, piederīgo, neformālo aprūpētāju pārstāvjiem.

1. Intervijas

1.1. Pašvaldību izvēles kritēriji

Tā kā Izvērtējumā analizēts arī reģionālais pārklājums, intervējamo pašvaldību izvēles kritēriji izvēlēti šādi: galvaspilsēta, viena valstspilsēta, viens novads ar valstspilsētu un novada pilsētām, pārējo pašvaldību izvēle, par pamatu ņemot iedzīvotāju skaitu, vecumstruktūru, personu ar invaliditāti īpatsvaru, reģionālo izkliedi un ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošinājumu. Kurzemes reģionā gan Talsu, gan Dienvidkurzemes novadi ietilpst pašvaldību grupā ar iedzīvotāju skaitu no 30 000 – 40 000. Latvijā ar šādu iedzīvotāju skaitu ir 8 pašvaldības (no tām Kurzemē - 2). Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā izveidoti jauni novadi - gan Dienvidkurzemes, gan Augšdaugavas. Ja izvēlamies Augšdaugavas novadu Latgalē (novads ar valstspilsētu un novada pilsētām, iedzīvotāju skaits 20 000 – 30 000), tad Kurzemē izvēle ir par labu Talsu novadam (iedzīvotāju skaits 30 000 – 40 000). Olaines novada izvēli noteica mazais iedzīvotāju skaits (nedaudz virs 20 000). Papildu iedzīvotāju skaitam tika ņemti vērā arī šādi rādītāji, kas atšķiras starp pašvaldībām: iedzīvotāju virs darbspējas vecuma īpatsvars, pilngadīgu personu ar invaliditāti īpatsvars, bērnu ar invaliditāti īpatsvars, pašvaldības budžeta izdevumi sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai uz 1 iedzīvotāju, ilgtermiņa sociālo pakalpojumu sniedzēju skaits (1. tabula).

Intervējamo pašvaldību izvēles rādītāji

Pašvaldība	Iedzīvotāju skaits 2023.gadā ¹	Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbības vecumam ²	Iedzīvotāju īpatsvars virs darbības vecuma ³	Bērnu ar invaliditāti īpatsvars 2023.gadā ⁴	Pilngadīgu personu ar invaliditāti īpatsvars 2023.gadā ⁵	Pašvaldības budžeta izdevumi sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai uz 1 iedzīvotāju 2022.gadā ⁶	Ilgtermiņa sociālo pakalpojumu sniedzēju skaits 2023.gada 2.pusgadā ⁷
Kurzemes plānošanas reģions							
Dienvidkurzemes novads	34845	14.50%	22.50%	0.46%	5.67%	43.09	15
Kuldīgas novads	28928	14.70%	21.40%	0.41%	7.09%	68.54	13
Liepāja	74961	16.00%	20.90%	0.50%	4.62%	51.40	17

¹ Reģionālās attīstības indikatoru modulis. Tabula "Iedzīvotāju skaits". Pieejams: <https://raim.gov.lv/query-selection/list>

² Reģionālās attīstības indikatoru modulis. Tabula "Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbības vecumam". Pieejams: <https://raim.gov.lv/query-selection/list>

³ Reģionālās attīstības indikatoru modulis. Tabula "Iedzīvotāju īpatsvars virs darbības vecuma". Pieejams: <https://raim.gov.lv/query-selection/list>

⁴ Reģionālās attīstības indikatoru modulis. Tabula "Iedzīvotāju skaits", pieejams: <https://raim.gov.lv/query-selection/list>. Latvijas atvērto datu portāls. Tabula "VDEĀVK uzskaitē esošo bērnu ar invaliditāti skaits sadalījumā pēc administratīvās teritorijas". Pieejams: <https://data.gov.lv/dati/dataset/berni-ar-invaliditati-adm-ter>

⁵ Reģionālās attīstības indikatoru modulis, tabula "Iedzīvotāju skaits", pieejams: <https://raim.gov.lv/query-selection/list>. Latvijas atvērto datu portāls, tabula "VDEĀVK uzskaitē esošās pilngadīgās personas ar invaliditāti pēc invaliditātes smaguma pakāpes un administratīvās teritorijas", pieejams: <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/vdeavk-pilngad-pers-ar-invaliditati>. Ekspertu aprēķini.

⁶ Reģionālās attīstības indikatoru modulis. Tabulas "Iedzīvotāju skaits", "Pašvaldības budžeta izdevumi sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai". Pieejams: <https://raim.gov.lv/query-selection/list>. Ekspertu aprēķini.

⁷ Latvijas atvērto datu portāls. Tabula "Sociālo pakalpojumu sniedzēju skaita sadalījums pēc administratīvās teritorijas" (ilgstošās sociālās aprūpes un rehabilitācijas institūcijas (visas), dienas aprūpes centri, grupu mājas (dzīvokļi), aprūpe mājās, atelpas brīdis). Pieejams: <https://data.gov.lv/dati/dataset/soc-pakalpojumu-sniedzēju-skaits>

Pašvaldība	Iedzīvotāju skaits 2023.gadā ¹	Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbības vecumam ²	Iedzīvotāju īpatsvars virs darbības vecuma ³	Bērnu ar invaliditāti īpatsvars 2023.gadā ⁴	Pilngadīgu personu ar invaliditāti īpatsvars 2023.gadā ⁵	Pašvaldības budžeta izdevumi sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai uz 1 iedzīvotāju 2022.gadā ⁶	Ilgttermiņa sociālo pakalpojumu sniedzēju skaits 2023.gada 2.pusgadā ⁷
Saldus novads	28987	15.10%	20.60%	0.47%	5.59%	51.56	13
Talsu novads	37663	14.50%	21.80%	0.47%	8.54%	45.96	13
Tukuma novads	47114	16.00%	20.10%	0.46%	4.97%	58.24	18
Ventspils	36732	14.50%	23.30%	0.39%	7.35%	66.42	5
Ventspils novads	11225	14.60%	21.20%	0.41%	5.99%	73.32	6
Latgales plānošanas reģions							
Augšdaugavas novads	27097	10.20%	23.20%	0.32%	7.76%	54.92	16
Balvu novads	19434	12.60%	22.20%	0.69%	10.76%	52.37	15
Daugavpils	88721	14.70%	22.70%	0.44%	5.50%	88.28	19
Krāslavas novads	22479	10.50%	24.70%	0.41%	7.20%	51.27	8
Līvānu novads	11255	13.30%	23.40%	0.52%	7.84%	29.44	5
Ludzas novads	24495	12.10%	21.50%	0.41%	9.18%	79.04	11
Preiļu novads	17059	12.60%	22.40%	0.46%	7.65%	31.84	9
Rēzekne	29615	14.80%	22.00%	0.62%	8.45%	55.08	12
Rēzeknes novads	30774	12.80%	19.90%	0.54%	9.43%	68.75	11
Rīgas plānošanas reģions							
Ādažu novads	23988	20.50%	15.60%	0.47%	2.56%	46.56	7
Jūrmala	59159	14.40%	22.00%	0.29%	3.76%	72.11	12
Ķekavas novads	32635	21.60%	15.20%	0.48%	3.29%	29.10	4
Mārupes novads	40332	25.20%	9.70%	0.40%	2.23%	40.80	7
Olaines novads	21587	16.40%	18.50%	0.59%	4.86%	67.69	4

Pašvaldība	Iedzīvotāju skaits 2023.gadā ¹	Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbības vecumam ²	Iedzīvotāju īpatsvars virs darbības vecuma ³	Bērnu ar invaliditāti īpatsvars 2023.gadā ⁴	Pilngadīgu personu ar invaliditāti īpatsvars 2023.gadā ⁵	Pašvaldības budžeta izdevumi sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai uz 1 iedzīvotāju 2022.gadā ⁶	Ilgtermiņa sociālo pakalpojumu sniedzēju skaits 2023.gada 2.pusgadā ⁷
Rīga	679115	14.60%	21.10%	0.38%	4.42%	116.35	102
Ropažu novads	36681	19.90%	14.50%	0.37%	3.79%	56.52	4
Salaspils novads	24742	17.80%	17.80%	0.35%	4.18%	57.29	5
Siguldas novads	32973	18.90%	17.90%	0.45%	4.12%	54.79	21
Vidzemes plānošanas reģions							
Alūksnes novads	14784	13.20%	22.10%	0.39%	6.66%	41.49	6
Cēsu novads	44834	15.50%	21.00%	0.50%	6.44%	43.88	16
Gulbenes novads	20323	14.10%	21.20%	0.50%	7.49%	72.62	9
Limbažu novads	29611	12.90%	22.70%	0.48%	8.00%	34.69	17
Madonas novads	29623	13.60%	22.60%	0.47%	7.12%	51.49	20
Ogres novads	61708	17.30%	19.90%	0.45%	3.62%	48.11	12
Saulkrastu novads	10703	13.30%	21.00%	0.31%	3.79%	68.27	1
Smiltenes novads	18880	15.50%	20.70%	0.53%	6.42%	36.26	14
Valkas novads	8504	13.90%	24.60%	0.47%	6.34%	122.40	8
Valmieras novads	53962	16.20%	21.10%	0.57%	6.82%	84.95	29
Varakļānu novads	3138	12.30%	22.40%	0.57%	8.92%	187.39	3
Zemgales plānošanas reģions							
Aizkraukles novads	30546	13.90%	22.60%	0.47%	6.59%	55.24	20
Bauskas novads	43810	15.40%	20.00%	0.51%	5.86%	63.25	20
Dobeles novads	29800	14.60%	21.70%	0.44%	6.77%	31.92	14
Jēkabpils novads	42151	14.70%	21.20%	0.46%	6.43%	86.75	13
Jelgava	59794	17.80%	19.50%	0.46%	5.85%	86.59	17

Pašvaldība	Iedzīvotāju skaits 2023.gadā ¹	Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbspējas vecumam ²	Iedzīvotāju īpatsvars virs darbspējas vecuma ³	Bērnu ar invaliditāti īpatsvars 2023.gadā ⁴	Pilngadīgu personu ar invaliditāti īpatsvars 2023.gadā ⁵	Pašvaldības budžeta izdevumi sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai uz 1 iedzīvotāju 2022.gadā ⁶	Ilgtermiņa sociālo pakalpojumu sniedzēju skaits 2023.gada 2.pusgadā ⁷
Jelgavas novads	34069	16.40%	18.60%	0.43%	6.45%	38.94	13

1.2. Interviju dalībnieki, laiki

Nr. p. k.	Aktivitātes forma, dalībnieki	Aktivitātes norises vieta	Aktivitātes datums	Intervētāji
1.	Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos Ilze Rudzīte	Tiešsaistē Zoom platformā	29.04.2024	Alina Dūdele, Jana Muižniece, Lilita Seimuškāne
2.	Biedrības "Latvijas Sarkanais krusts" prezidente Līga Menģelsone	Tiešsaistē Zoom platformā	02.05.2024	Jana Muižniece, Lilita Seimuškāne
3.	Jelgavas valstspilsētas pašvaldības deputāte, Domes priekšsēdētāja vietniece sociālo lietu, veselības aizsardzības, kultūras, izglītības un sporta jautājumos Rita Vectirāne	Tiešsaistē Zoom platformā	06.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča, Lilita Seimuškāne
4.	Gulbenes novada Sociālā dienesta Sociālo pakalpojumu nodaļas vadītāja Sarmīte Ozoliņa	Tiešsaistē Zoom platformā	08.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
5.	Olaines novada Sociālā dienesta vadītāja Anda Liepiņa, Sociālās aprūpes nodaļas vadītāja Svetlana Jankova, Sociālo pakalpojumu nodaļas vadītāja Ingūna Zirne	Tiešsaistē Zoom platformā	08.05.2024	Jana Muižniece
6.	Valmieras novada Sociālā dienesta Pakalpojumu nodaļas vadītāja Agrita Bērziņa	Tiešsaistē Zoom platformā	9.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
7.	Biedrības "Latvijas Pašvaldību sociālo dienestu vadītāju apvienība" valdes priekšsēdētāja Guna Eglīte	Tiešsaistē Zoom platformā	9.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
8.	Augšdaugavas novada Sociālā dienesta vadītāja Anna Jegorova, Sociālo pakalpojumu nodaļas vadītāja Vija Sibirceva	Tiešsaistē Zoom platformā	9.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
9.	Bauskas novada Sociālā dienesta vadītājas vietniece sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu jautājumos Kristīne Brūvele,	Tiešsaistē Zoom platformā	10.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča

Nr. p. k.	Aktivitātes forma, dalībnieki	Aktivitātes norises vieta	Aktivitātes datums	Intervētāji
	Bauskas novada Sociālā dienesta Sociālo pakalpojumu nodaļas vadītāja Daiga Supe			
10.	Sociālās aprūpes un rehabilitācijas institūciju direktoru asociācijas prezidents Visvaldis Gūtmanis	Tiešsaistē Zoom platformā	10.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
11.	SIA "Magnum Social & Medical Care" centrs "RŪRE" valdes priekšsēdētājs Kristiāns Dāvis	Tiešsaistē Zoom platformā	10.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
12.	Augšdaugavas novada deputāts, Sociālo un veselības jautājumu komitejas priekšsēdētājs Aleksejs Mackevičs	Tiešsaistē Zoom platformā	10.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
13.	Rīgas valstspilsētas pašvaldības deputāts, Sociālo jautājumu komitejas priekšsēdētājs Juris Radzēvičs	Tiešsaistē Zoom platformā	13.05.2024	Jana Muižniece, Lilita Seimuškāne, Solvita Rudoviča
14.	Biedrības "Latvijas Samariešu apvienība" vadītājs Andris Bērziņš	Tiešsaistē Zoom platformā	13.05.2024	Jana Muižniece, Lilita Seimuškāne, Solvita Rudoviča
15.	Jelgavas valstspilsētas Sociālā dienesta vadītājas vietniece sociālo pakalpojumu nodrošināšanas jautājumos Inese Cinovska, Sociālās un medicīniskā aprūpes centra vadītāja Larisa Ronzina	Tiešsaistē Zoom platformā	14.05.2024	Jana Muižniece
16.	SIA "Senior Service" vadītājas vietniece Elizabete Platupe	Tiešsaistē Zoom platformā	14.05.2024	Jana Muižniece, Lilita Seimuškāne
17.	Talsu novada Sociālā dienesta vadītāja Ilze Kārklevalka	Tiešsaistē Zoom platformā	14.05.2024	Jana Muižniece
18.	Bauskas novada domes deputāts - Sociālās un veselības komitejas vadītājs, Finanšu komitejas loceklis Guntis Kalniņš	Tiešsaistē Zoom platformā	15.05.2024	Jana Muižniece
19.	Talsu novada domes priekšsēdētāja vietniece tautsaimniecības	Tiešsaistē Zoom platformā	16.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča

Nr. p. k.	Aktivitātes forma, dalībnieki	Aktivitātes norises vieta	Aktivitātes datums	Intervētāji
	jautājumus, Sociālo, izglītības, kultūras un sporta jautājumu komitejas priekšsēdētāja Sandra Pētersone			
20.	Latvijas Sociālo darbinieku biedrības valdes priekšsēdētāja Una Lapskalna-Alksne	Tiešsaistē Zoom platformā	16.05.2024	Jana Muižniece
21.	Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas SUSTENTO valdes priekšsēdētāja Gunta Anča	Tiešsaistē Zoom platformā	16.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
22.	Biedrības "Cerību spārni" vadītāja Eva Viļķina	Tiešsaistē Zoom platformā	16.05.2024	Jana Muižniece
23.	Rīgas domes Labklājības departamenta Sociālās pārvaldes priekšnieks, departamenta direktora vietnieks Mārtiņš Moors	Tiešsaistē Zoom platformā	17.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča
24.	VSAC "Zemgale" direktors Kristaps Keišs direktora vietniece Ineta Jakubone, Pakalpojumu nodrošināšanas nodaļas vadītāja Aiva Mišina	Tiešsaistē Zoom platformā	17.05.2024	Jana Muižniece, Solvita Rudoviča, Lilita Seimuškāne
25.	VSAC "Rīga" direktora vietniece - Pakalpojumu nodrošināšanas nodaļas vadītāja Elita Ezerniece	Tiešsaistē Zoom platformā	20.05.2024	Jana Muižniece, Alina Dūdele, Solvita Rudoviča
26.	Latvijas Pensionāru federācijas priekšsēdētāja Aija Barča	Tiešsaistē Zoom platformā	21.05.2024	Jana Muižniece
27.	Latvijas Lielo pilsētu asociācijas pārstāvis - Liepājas domes priekšsēdētājs Gunārs Anšņs	Tiešsaistē Zoom platformā	21.05.2024	Jana Muižniece, Alina Dūdele, Lilita Seimuškāne
28.	Olaines novada domes priekšsēdētāja pirmā vietniece, Sociālo, izglītības un kultūras jautājumu komitejas vadītāja Līga Gulbe	Tiešsaistē Zoom platformā	21.05.2024	Solvita Rudoviča
29.	Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas vadītājs Andris Bērziņš	Klātienē	21.05.2024	Jana Muižniece, Lilita Seimuškāne
30.	Labklājības ministrijas valsts sekretāra vietniece Elīna Celmiņa, Sociālo	Tiešsaistē Zoom platformā	22.05.2024	Jana Muižniece, Lilita Seimuškāne,

Nr. p. k.	Aktivitātes forma, dalībnieki	Aktivitātes norises vieta	Aktivitātes datums	Intervētāji
	pakalpojumu un invaliditātes politikas departamenta direktors Aldis Dūdiņš, Sociālo pakalpojumu un invaliditātes politikas departamenta vecākā eksperte Kristīne Lasmane, Sociālo pakalpojumu un invaliditātes politikas departamenta vecākā eksperte Elvīra Kursīte			Solvita Rudoviča, Alina Dūdele
31.	Valmieras novada domes deputāts, Sociālo un veselības lietu komitejas priekšsēdētājs Guntars Štrombergs	Tiešsaistē Zoom platformā	22.05.2024	Jana Muižniece, Lilita Seimuškāne

1.3. Interviju jautājumi

1.3.1. Jautājumi likumdevējam

1. Lūdzu, raksturojiet, kā notiek ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu likumdošanas pieņemšana, ņemot vērā demogrāfiskās un iedzīvotāju veselības tendences, kā arī sociālekonomisko situāciju. Vai likumdošanā tiek ņemtas vērā iedzīvotāju vajadzības neatkarīgi no dzīvesvietas, veselības stāvokļa un personas ienākumiem?
2. Lūdzu, izsakiet savu vērtējumu, vai situācija ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā, piecu gadu griezumā, Jūsaprāt, ir mainījusies? Vai, Jūsaprāt, tā ir uzlabojusies? Lūdzu, miniet būtiskākos uzlabojumus. Ja tā ir pasliktinājusies, tad kādos aspektos?
3. Vai tiesiskais ietvars ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā ir skaidrs un saprotams gan pakalpojuma sniedzējiem, gan saņēmējiem? Vai atbildības sadalījums starp valsts un pašvaldības, kas pērk vai deleģē pakalpojumu nevalstiskajām organizācijām, sniegtajiem pakalpojumiem ir adekvāts, taisnīgs, skaidrs? Vai nepieciešamas kādas izmaiņas?
4. Lūdzu, raksturojiet esošo ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu finansēšanas modeli. Vai finansējums ir pietiekams ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai? Vai dalītā atbildība par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu apmaksu (klients/apgādnieks/pašvaldība/valsts) ir adekvāta, taisnīga, skaidra? Lūdzu miniet galvenās problēmas un ieguvumus pašreizējam finansēšanas modelim.

5. Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu infrastruktūras nodrošinājumu, pieejamību bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, personām darba spējas vecumā ar funkcionāliem traucējumiem un pensijas vecuma personām, kurām kāds no ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem ir nepieciešams? Vai šajā aspektā ir nepieciešami kādi uzlabojumi?
6. Kā Jūs vērtējat iespēju nodrošināt profesionālu ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu cilvēkresursu nepietiekamības apstākļos? Kādi ir iespējamie risinājumi?
7. Vai starp valsts, pašvaldību institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un privātajiem komersantiem, sniedzot ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumus, notiek sadarbība? Kā Jūs to vērtējat? Vai, Jūsu ieskatā, nepieciešami kādi uzlabojumi?
8. Kā Jūs vērtējat neformālo aprūpētāju īpatsvaru ilgtermiņa sociālās aprūpes nodrošināšanā? Lūdzu miniet galvenos iemeslus izvēlei starp formālo un neformālo aprūpi no klienta perspektīvas.
9. Lūdzu, aprakstiet kā ilgtermiņa sociālās aprūpes likumdošanas procesā tiek iesaistītas pašvaldības, pakalpojumu sniedzēji un mērķa grupas.
10. Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību reģionālā aspektā valstī? Vai to piedāvājums ir vienmērīgs un izmaksu ziņā pieejams katram, kuram tas ir nepieciešams?
11. Kādi, Jūsu ieskatā, ir aktuālie jautājumi, kas ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā a) dzīvesvietā, b) ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā ir risināmi prioritāri?

1.3.2. Jautājumi politikas veidotājiem (Labklājības ministrijai)

1. Lūdzu raksturojiet, kā notiek ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu rīcībpolitikas plānošana, izstrāde un novērtēšana, ņemot vērā demogrāfiskās un iedzīvotāju veselības tendences, kā arī sociālekonomisko situāciju. Vai rīcībpolitikas plānošanā, izstrādē un novērtēšanā tiek ņemtas vērā iedzīvotāju vajadzības neatkarīgi no dzīvesvietas, veselības stāvokļa un personas ienākumiem?
2. Lūdzu izsakiet savu vērtējumu, vai situācija ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā, piecu gadu griezumā, Jūsaprāt, ir mainījusies? Vai, Jūsaprāt, tā ir uzlabojusies? Lūdzu, miniet būtiskākos uzlabojumus. Ja tā ir pasliktinājusies, tad kādos aspektos?
3. Vai tiesiskais ietvars ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā ir skaidrs un saprotams gan pakalpojuma sniedzējiem, gan saņēmējiem? Vai atbildības sadalījums starp valsts un pašvaldības, kas pērk vai deleģē pakalpojumu nevalstiskajām organizācijām, sniegtajiem pakalpojumiem ir adekvāts, taisnīgs, skaidrs? Vai nepieciešamas kādas izmaiņas?

4. Lūdzu raksturojiet esošo ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu finansēšanas modeli. Vai finansējums ir pietiekams ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai? Vai dalītā atbildība par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu apmaksu (klients/apgādnieks/pašvaldība/valsts) ir adekvāta, taisnīga, skaidra? Lūdzu miniet galvenās problēmas un ieguvumus pašreizējam finansēšanas modelim.
5. Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu infrastruktūras nodrošinājumu, pieejamību bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, personām darba spējas vecumā ar funkcionāliem traucējumiem un pensijas vecuma personām, kurām kāds no ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem ir nepieciešams? Vai šajā aspektā ir nepieciešami kādi uzlabojumi?
7. Kā Jūs vērtējat iespēju nodrošināt profesionālu ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu cilvēkresursu nepietiekamības apstākļos? Kādi ir iespējamie risinājumi?
8. Kādā veidā ministrija iegūst atgriezenisko saiti no lietotājiem (pakalpojumu saņēmējiem, to tuviniekiem) par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu vajadzībām un apmierinātību? Kādus komunikācijas kanālus ministrija izmanto, lai informētu iedzīvotājus par sociālo pakalpojumu veidiem, kas pieejami, tai skaitā par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem?
9. Vai starp valsts, pašvaldību institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un privātajiem komersantiem, sniedzot ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumus, notiek sadarbība? Kā Jūs to vērtējat? Vai, Jūsu ieskatā, nepieciešami kādi uzlabojumi?
10. Kā Jūs vērtējat neformālo aprūpētāju īpatsvaru ilgtermiņa sociālās aprūpes nodrošināšanā? Lūdzu miniet galvenos iemeslus izvēlei starp formālo un neformālo aprūpi no klienta perspektīvas.
11. Lūdzu aprakstiet kā ilgtermiņa sociālās aprūpes politikas izstrādē un ieviešanā tiek iesaistītas pašvaldības, pakalpojumu sniedzēji un mērķa grupas.
12. Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību reģionālā aspektā valstī? Vai to piedāvājums ir vienmērīgs un izmaksu ziņā pieejams katram, kuram tas ir nepieciešams?
13. Kādi, Jūsu ieskatā, ir aktuālie jautājumi, kas ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā a) dzīvesvietā, b) ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā ir risināmi prioritāri?

1.3.3. Jautājumi politikas veidotājiem (pašvaldības lēmējvarai) un politikas īstenotājiem (pašvaldības sociālajiem dienestiem)

1. Saskaņā ar *(nosaukums)* pašvaldības saistošajiem noteikumiem *(nosaukums)* pašvaldība nodrošina finansētus/līdzfinansētus ilgtermiņa sociālās aprūpes

pakalpojumus - (*nosaukums*). Ja ir iespējams, lūdzu nosauciet, cik lielam personu skaitam tie tiek nodrošināti? Lūdzu, nosauciet pieprasītākos ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumus? Vai uz kādu no tiem personām, kurām kāds no tiem ir nepieciešams, ir rindas? Cik lielas un kāds ir vidējais gaidīšanas rindā ilgums?

2. Vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus institūcijā gan pilngadīgajām personām, gan bērniem pašvaldība savā administratīvajā teritorijā nodrošina pati vai pakalpojums tiek nodrošināts, sadarbojoties ar a) valsts finansētajām institūcijām, b) privātajiem komersantiem; c) nevalstiskajām organizācijām, d) citos variantos - kādos? Vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu institūcijā (*nosaukums*) pašvaldība pērk no citas pašvaldības/pakalpojuma sniedzēja ārpus (*nosaukums*) pašvaldības administratīvās teritorijas? Gadījumā, ja pašvaldība izmanto citas institūcijas pakalpojumu, kā tiek noteikts vietu skaits tajā?
3. Cik liela (*nosaukums*) pašvaldības budžeta daļa (procentuāli) tiek atvēlēta pašvaldības sociālo pakalpojumu nodrošināšanai? Vai varat nosaukt, kādu daļu no tās izmaksā ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšana, un kādu daļu tajā aizņem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā pakalpojuma finansējums? Vai varat raksturot nodrošināto ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma izmaksu sadalījumu starp pašvaldību, saņēmēju un tuvinieku? Vai ir un kā tiek noteikta ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu finansēšanas un samaksas kārtība? Vai pašvaldības finansējums ir pietiekams ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem? Vai pakalpojumu izveidei un nodrošināšanai tiek izmantoti citi finanšu līdzekļi, piemēram, privāto maksājumu piesaiste, citi finansēšanas mehānismi, ES fondu, ERAF finanšu līdzekļi infrastruktūras uzlabojumiem, sociālo pakalpojumu attīstībai un vides pieejamības nodrošināšanai)?
4. Kā Jūs vērtējat pašvaldības infrastruktūras nodrošinājumu (ilgtermiņa sociālās aprūpes ietvaros), pieejamību bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, personām ar darba spējas vecumā ar funkcionāliem traucējumiem un pensijas vecuma personām, kurām kāds no ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem ir nepieciešams? Vai šajā aspektā pašvaldībai ir nepieciešami kādi uzlabojumi?
5. Kādā veidā pašvaldība iegūst atgriezenisko saiti no lietotājiem (pakalpojumu saņēmējiem un to tuviniekiem) par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu vajadzībām un apmierinātību ar saņemto pakalpojumu? Kādus komunikācijas kanālus pašvaldība izmanto, lai informētu iedzīvotājus par daudzveidīgajiem sociālo pakalpojumu veidiem, kas pieejami, tai skaitā, par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem?
6. Lūdzu, izsakiet savu vērtējumu, vai situācija ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā, piecu gadu griezumā, Jūsaprāt, ir mainījusies? Vai, Jūsaprāt, tā ir uzlabojusies? Lūdzu, miniet būtiskākos uzlabojumus. Vai tā ir pasliktinājusies un kādos aspektos? Kādi ir svarīgākie problēmjautājumi ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā no pašvaldību, tai skaitā no Jūsu pašvaldības, perspektīvas?
7. Vai tiesiskais ietvars ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā ir skaidrs un saprotams gan pakalpojuma sniedzējam, gan saņēmējam, Jūsu ieskatā?

Vai atbildības un finansiālais sadalījums starp valsti un pašvaldību ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā ir adekvāts, taisnīgs, skaidrs? Vai klienta līdzmaksājums un tuvinieku finansējums ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā ir adekvāts, taisnīgs, skaidrs? Vai nepieciešamas kādas izmaiņas?

8. Vai starp pašvaldībām, sniedzot ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumus, notiek sadarbība? Kā Jūs to vērtējat? Vai, Jūsu ieskatā, nepieciešami kādi uzlabojumi?
9. Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību reģionālā aspektā valstī? Vai to piedāvājums ir pietiekams, vienmērīgs un izmaksu ziņā pieejams katram iedzīvotājam, kuram tas ir nepieciešams?
10. Kādi, Jūsu ieskatā, ir aktuālie jautājumi, kas ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā a) dzīvesvietā, b) ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā ir risināmi steidzami?

1.3.4. Jautājumi politikas īstenotājiem (ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu sniedzējiem)

1. Lūdzu, nosauciet, Jūsu ieskatā, svarīgākos problēmjautājumus ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā no (*nosaukums*) perspektīvas?
2. Lūdzu, nosauciet pieprasītākos ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumus, kurus nodrošina (*nosaukums*)? Vai uz kādu no tiem ir rindas?
3. Lūdzu, izsakiet savu vērtējumu, vai situācija konkrēto pakalpojumu nodrošināšanā, piecu gadu griezumā, Jūsaprāt, ir mainījusies? Vai, Jūsaprāt, tā ir uzlabojusies? Lūdzu, miniet būtiskākos uzlabojumus? Ja tā ir pasliktinājusies, tad kādos aspektos?
4. Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu infrastruktūras nodrošinājumu, pieejamību bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, personām darba spējas vecumā ar funkcionāliem traucējumiem un pensijas vecuma personām, kurām kāds no ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem ir nepieciešams? Vai šajā aspektā ir nepieciešami kādi uzlabojumi?
5. Kādā veidā (*nosaukums*) iegūst atgriezenisko saiti no lietotājiem (pakalpojumu saņēmējiem, to tuviniekiem) par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu vajadzībām un apmierinātību? Kādus komunikācijas kanālus biedrība izmanto, lai informētu iedzīvotājus par sociālo pakalpojumu veidiem, kas pieejami, tai skaitā par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem?
6. Vai tiesiskais ietvars ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā ir skaidrs un saprotams gan pakalpojuma sniedzējam, gan saņēmējam, Jūsu ieskatā? Vai atbildības sadalījums starp valsts un pašvaldības, kas pērk vai deleģē pakalpojumu nevalstiskajām organizācijām, sniegtajiem pakalpojumiem ir adekvāts, taisnīgs, skaidrs? Vai nepieciešamas kādas izmaiņas?

7. Vai varat raksturot ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu apmaksas sadalījumu starp pakalpojuma sniedzēju un saņēmēju, tā tuvinieku? Kā tiek noteikta konkrētā pakalpojumu finansēšanas kārtība? Vai finansējums ir pietiekams ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem? Vai nepieciešami uzlabojumi finansēšanas kārtībā valstī ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā? Kādi?
8. Vai starp valsts, pašvaldību institūcijām un nevalstiskajām organizācijām vai privātajiem komersantiem, sniedzot ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumus, notiek sadarbība? Kā Jūs to vērtējat? Vai, Jūsu ieskatā, nepieciešami kādi uzlabojumi?
9. Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību reģionālā aspektā valstī? Vai to piedāvājums ir vienmērīgs un izmaksu ziņā pieejams katram iedzīvotājam, kuram tas ir nepieciešams?
10. Kādi, Jūsu ieskatā, ir aktuālie jautājumi, kas ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā a) dzīvesvietā, b) ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā ir risināmi prioritāri?

1.3.5. Jautājumi sociālajiem/sadarbības partneriem

1. Lūdzu, nosauciet, Jūsu ieskatā, svarīgākos problēmjautājumus ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā no Jūsu vadītās biedrības perspektīvas?
2. Lūdzu, izsakiet savu vērtējumu, vai situācija ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā piecu gadu griezumā, Jūsaprāt, ir mainījusies? Vai, Jūsaprāt, tā ir uzlabojusies? Lūdzu, miniet būtiskākos uzlabojumus? Vai tā ir pasliktinājusies un kādos aspektos?
3. Vai tiesiskais ietvars ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā ir skaidrs un saprotams gan pakalpojuma sniedzējam, gan saņēmējam? Vai atbildības sadalījums starp valsts, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un privāto komersantu kompetenci (pakalpojumu grozu) ir skaidrs un nepārprotams? Vai nepieciešamas kādas izmaiņas?
4. Kā Jūs vērtējat infrastruktūras nodrošinājumu, pieejamību mērķgrupām, kurām kāds no ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem ir nepieciešams? Vai šajā aspektā ir nepieciešami kādi uzlabojumi?
5. Kādā veidā biedrība, iegūst atgriezenisko saiti no sociālo pakalpojumu saņēmējiem par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu vajadzībām un apmierinātību? Kādus komunikācijas kanālus biedrība izmanto, lai informētu iedzīvotājus par daudzveidīgajiem sociālo pakalpojumu veidiem, kas pieejami, tai skaitā par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem?
6. Vai varat raksturot finansējuma sadalījumu starp pakalpojuma sniedzēju un saņēmēju? Kā tiek noteikta pakalpojumu finansēšanas kārtība? Vai finansējums ir pietiekams ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem? Vai nepieciešami

uzlabojumi finansēšanas kārtībā valstī ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā?

7. Vai starp valsts institūcijām (t.sk. pašvaldību) un nevalstiskajām organizācijām vai privātajiem komersantiem, sniedzot šos pakalpojumus, notiek sadarbība? Kā Jūs to vērtējat? Vai, Jūsu ieskatā, nepieciešami kādi uzlabojumi?
8. Vai Jūsu vadītā biedrība iesaistās sociālās politikas veidošanā, tiesību aktu izveidē, aktualizēšanā, priekšlikumu sniegšanā, lai palielinātu sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pieejamību, veicinātu personu pāreju uz ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu nodrošināšanu un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu attīstību, vienlaikus uzlabojot ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās sniegto pakalpojumu kvalitāti atbilstoši klientu vajadzībām? Kā tas notiek?
9. Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību reģionālā aspektā valstī? Vai to piedāvājums ir vienmērīgs un izmaksu ziņā pieejams katram sabiedrības indivīdam, kuram tas ir nepieciešams?
10. Kādi, Jūsu ieskatā, ir aktuālie jautājumi, kas ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanā a) dzīvesvietā, b) institūcijā ir risināmi prioritāri?

1.4. tabula. Interviju rezultātu apkopojums

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
1. Finansējuma sadalījums	1.1. Pašreizējā finansēšanas kārtība	esošais finansēšanas modelis nav ilgtspējīgs
		vecs cilvēks dažbrīd dzīvo tādos apstākļos, kas nebūtu cilvēka cienīgi
		lai cilvēks nekļūtu par ķīlnieku tāpēc, ka nedz pašvaldība, nedz bērni nevar to līdzfinansēt
		nepietiekams, lai realizētu pašvaldības autonomās funkcijas pēc būtības
		nepieciešamas izmaiņas samaksas tiesiskajā regulējumā par ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumiem bez smagnējā regulējuma
		izmaksas ir ļoti augstas, lielai sabiedrības daļai pakalpojumu nav iespējams finansēt
		50 procentus apmaksā pašvaldība un 50 procentus maksā pakalpojumu saņēmējs
		runājot par trūcīgajiem, respektīvi, tiem, kuri likumā noteiktajā kārtībā ir atbrīvoti no samaksas, to daļu jebkurā gadījumā pašvaldība ņem uz saviem pleciem
		pašvaldība noteikti nodrošina vismaz 50 procentus no maksājuma, atsevišķos gadījumos pat vairāk, jo situācijās, kas skar cilvēkus, kuru pensijas ir ļoti nelielas, pašvaldība ir gandrīz vienīgais maksātājs
		nosakot maksas izcenojumu, rēķināmies ar to, vai cena ir saprātīga, ko cilvēks vispār var samaksāt
		nevaram pakalpojumu attīstīt tādā infrastruktūras līmenī, kādam tam vajadzētu izskatīties šīs dienas apstākļos, jo akcents vairāk tiek likts tieši uz cilvēka aprūpi
		jāpārskata finansiālais un atbildības sadalījums starp valsti un pašvaldību
		institucionālā aprūpe ir dārga
		situācija ar finanšu pieejamību paliek arvien sarežģītāka
		ja cilvēks nevar samaksāt par pakalpojumu, bet viņam tas ir ļoti nepieciešams, tad apmaksājam no pašvaldības
		valsts naudu un pašvaldības naudu nevar salīdzināt
		vērtējot esošo ienākumu līmeni tuviniekiem, pašvaldība lielākajai daļai finansē šos pakalpojumus, jo, izvērtējot likumīgajiem apgādniekiem ienākumus, viņi atbilst nosacījumiem un tiek atbrīvoti no šī maksājuma
		maksājumi pieaug, jo pieaug pakalpojumu cenas, pašvaldībai ilgtermiņā noteikti būs grūtības
		90%, ja ne vēl vairāk, pašvaldība iesaistās ar līdzfinansējumu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		finansējuma aprīte ir smagnēja
		nepieciešams izveidot vienotu pakalpojumu pieejamību, respektīvi, vienotas klientu izvērtēšanas un pakalpojumu finansēšanas sistēmu visā valstī, lai visi Latvijas iedzīvotāji saņemtu līdzvērtīgu sociālo pakalpojumu visos novados un pilsētās, jo šobrīd visi pakalpojumu finansēšanas modeļi katrā pašvaldībā definēti pašvaldības saistošajos noteikumos
		aplūkoshim 2 situācijas: 1) skolotāja ar 40 gadu darba stāžu ir nonākusi dzīves situācijā, kurā viņai nepieciešama ilgstošā sociālā aprūpe. Viņai ir divas meitas, kuras saņem nedaudz virs vidējās algas. Viņa nav vientuļa, pensijas apmērs ir nepietiekams pakalpojuma apmaksai, bet pašvaldība saka, lai piederīgie rūpējas par viņu; 2) vientuļš cilvēks, kuram piešķirts trūcīgā statuss galvenokārt tāpēc, ka viņš pēdējos 30-40 gadus ir strādājis gadījuma darbus vai nav strādājis un bijušas atkarības, bet šādam klientam pašvaldība piešķir līdzfinansējumu
		parastais vidusmēra cilvēks, kurš pretendē uz pašvaldības līdzfinansējumu saskaņā ar esošo finansēšanas modeli, kāds ir visās pašvaldībās, izņemot Rīgu, ilgstošās sociālās aprūpes līdzfinansējumam nemaz nekvalificējas
		Rīgas modelis ir ļoti racionāls un ļoti taisnīgs
		pamatā plānojam pakalpojumus, balstoties uz resursu pieejamību, nevis izejot no vajadzību aplēsēm
		redzot, ka pakalpojumiem ir plašāks pieprasījums, vajadzības vērsas plašumā, pieaug arī iedzīvotāju skaits, kuriem tas ir vajadzīgs. Tiek pieprasīti papildus budžeta resursi. Pakalpojumu pieejamība atkarīga no tā, vai līdzekļi ir piešķirti vai nepiešķirti. Papildus budžeta resursu pieprasījumu pamatojam ar izmaiņām klientu skaitā, ar tendencēm un sociālekonomiskajiem faktoriem
		budžetā balstīta plānošana
		ar plāniem vai stratēģijām ne vienmēr izdodas piesaistīt papildu finansējumu; bieži vien esošais sociālo pakalpojumu sniedzēju klājums un esamība arī ievieš savas korekcijas šo plānu īstenošanā
		atbildības sadalījums starp valsti un pašvaldībām ir skaidri noteikts, un brīdī, kad mēs to gribētu mainīt, būtu jāskatās arī nodokļu ieņēmumu sadalījums starp valsti un pašvaldībām, jo sadalījums, kāds tas ir šobrīd jeb tā daļa, kas no nodokļiem aiziet pašvaldībām, nosedz tās funkcijas, kas likumā ir paredzētas pašvaldībām
		par valsts pakļautībā esošām iestādēm ir vienkārši: tas ir tāmes finansējums caur budžeta apropriācijām plus klienta pensijas/pabalsta daļa, kas faktiski ir niecīga, ņemot vērā, ka lielākā daļa valsts institūciju klienti ir cilvēki ar smagu invaliditāti kopš bērnības un viņi ir valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu saņēmēji
		pašvaldībām zināmā mērā ir atstāts brīvās izvēles modelis
		sadrūmstalota sistēma

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		bremzējošais jautājums ir konkrētais finansēšanas modelis, kas nenodrošina pakalpojumu attīstību un kopējos resursus
		ir pozitīvie piemēri: ir izdevies esošā finansēšanas modelī investīciju nodrošināšanai iesaistīt arī komercsabiedrības, bet ļoti nepārliciecināši tas izskatās, jo esošais finansēšanas modelis šādu funkciju šobrīd neparedz
		kad tiek piesaistīti ārējie investīciju resursi viena veida pakalpojumu attīstībā, nav slikti, to vajag. Attīstībai jānāk no apakšas uz augšu, to vajag sabiedrībai, nevis no augšas uz apakšu, kā tas ir tagad, kad vienā pakalpojumu grupā ir būtiski uzlabojumi, bet citā tie ir mazinājušies
		ja būtu jēdzīga iespēja apmaksāt pakalpojumus, tad tirgus spētu pielāgoties un noreagēt uz to vajadzību pieaugumu, nodrošinot pakalpojumus
		pakalpojumiem personām ar garīga rakstura traucējumiem vai intelektuālas attīstības traucējumiem ir divu maku princips, kas ir nepareizs risinājums. Vienai un tai pašai mērķu grupai viena pakalpojumu daļa tiek finansēta pa tiešo no centrālā budžeta, bet otra pakalpojumu daļa tiek finansēta no pašvaldības. Ekonomiskā loģika ir būt visam vienās rokās. Es teiktu, ka pašvaldības ir tā vieta, kur tas būtu visloģiskāk, jo pašvaldību rīcībā ir resursi, lai apmaksātu grupu dzīvokļu, atelpas brīža vai pakalpojumus dzīvesvietā un to rīcībā ir arī resursi, lai apmaksātu pakalpojumus ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās. Ja ir viens lēmuma pieņēmējs, tad atbilstoši klientu vajadzībām un savām finanšu iespējām var modificēt šo visu. Latvijā pēdējos 30 gadus notiek stumdīšana - kad, pašvaldības mēģina padarīt to klientu smagāku, lai viņš nonāktu valsts aprūpes centrā, un valsts aprūpes centrs meklē veidu, kā viņu padarīt vieglāku, lai atkal uzgrūstu pašvaldībām
		Latvijā ir viens no mazākajiem īpatsvaram pret IKP, kas tiek novirzīts ne tikai ilgstošās sociālās aprūpes vai ilgtermiņa sociālās aprūpes, bet sociālo pakalpojumu finansēšanai vispār. Ar saviem 17 vai 18 % stipri atpaliekam no Eiropas vidējā, kas ir pie 33 %
		esam diezgan labi apmaksāti šobrīd - mūsu klienti ir labi nodrošināti ar visām nepieciešamajām lietām, kas sevī ietver gan ēdināšanas pakalpojumus, gan apģērbu, apavus, gan medikamentus, kas ir ļoti būtiski mūsu klientiem; klientu vajadzību ziņā finansējums ir pietiekams (VSAC)
		liels izaicinājums ir sabalansēt vajadzību ar realitāti; finansējums ir daļēji pietiekams, jo jānodrošina 4 aprūpes līmeņi, kur katram nepieciešams dažāds aprūpes apjoms; faktiski ne vienmēr smagākajam aprūpes līmenim ir vajadzīgs lielāks finansējums, nekā, piemēram, otrajam aprūpes līmenim (VSAC)
		nevar plānot lietas diviem gadiem uz priekšu, jo ir bāzes budžets (VSAC)
		ja ir vairāk finansējuma avotu, ir daudz vieglāk nodrošināt nepieciešamo
		katram sociālā pakalpojuma veidam ir savādāka finansēšanas kārtība

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		vaučers ir veids, kā palielināt klienta tiesības izvēlēties, un līdz ar to arī palielināt klienta paša atbildību par pakalpojumu sniedzēju un pakalpojumu kvalitātes atbilstību
		ar vaučeru mēs veicinām piedāvājumu, jo, no vienas puses, tiek veicināts, ka klients var izvēlēties no vairākiem, bet pakalpojumu sniedzēji, uzzinot to, ka ir šāda sistēma, arī palielina piedāvājumu
		vaučeriem jānodrošina arī ir tā pirktspeja, citādi zaudē jēgu; ir jābūt kaut kādai indeksācijai
		šobrīd sociālās aprūpes centri nodrošina darbavietas, nodrošina ekonomisko ieguvumu veselības aprūpei; mēs ignorējam to, ka sociālajiem pakalpojumiem ir atgriezeniska ietekme - izdevumi samazinās citās nozarēs; sociālajiem pakalpojumiem ir atgriezeniska ietekme uz ekonomiku, jo veidojās privātie pakalpojumu sniedzēji un viņi nodarbina tās cilvēku grupas, kuras nekur citur netika nodarbinātas
		mums ir stabila pensiju sistēma
	1.2. Finansējuma pietiekamība pašvaldībās	finansējuma pieaugums atbilstoši vajadzībām
		no pašvaldības finansiālajām iespējām ir atkarīgs, cik liels un vai vispār būs pašvaldības atbalsts personai un viņas tuviniekiem, kuriem nepieciešams ilgstošas aprūpes pakalpojums
		projekta ilgspēja šobrīd pašvaldībām uzliek ārkārtīgi lielu finansiālo slogu, kā rezultātā cieš iedzīvotāji, jo pašvaldības samazina iespējamību saņemt šos pakalpojumus
		ir salīdzinoši maz pašvaldību, kuras nodrošina tādā pašā apmērā DI pakalpojumus ilgspējas periodā, kā tas bija projekta laikā, jo pakalpojumu izmaksas aug ārkārtīgi lielos tempos
		finansējums nav pietiekams un pašvaldībām ir jāpieņem lēmums par prioritātēm, kā šo finansējumu var nodrošināt, kas ir tie pakalpojumi, kurus iedzīvotājiem var nodrošināt pilnībā par pašvaldības finansējumu, vai ir kāds līdzmaksājums, kas jāmaksā klientam pašam. Būs daļa cilvēku, kuriem pakalpojums ir nepieciešams, bet dēļ tā, ka viņi nespēj samaksāt, šo pakalpojumu nesaņems
		ja būtu finansējums, būtu iespēja veidot vairāk dienas aprūpes centru
		ir pakalpojumu sniedzēji, kuri ir ļoti domājuši infrastruktūras sakārtošanā vai mainīšanā uz ģimeniskai videi pietuvinātu, taču finansējuma mūžīgais trūkums un arī nepieejamība neveicina pakalpojumu attīstību
		ir noteiktas grūtības ar finansējumu, kas skar visas mūsu valsts pašvaldības
		mēs darām visu iespējamo, lai esošā finansējuma ietvaros mums izdotos nofinansēt iedzīvotājiem nepieciešamās vajadzības

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		pašvaldības finansējums pašlaik ir pietiekams, bet ar katru gadu izdevumi sociālajai jomai palielinās, un arvien grūtāk ir nodrošināt šo apjomu
		ja piederīgie līdzfinansējumu nemaksā jeb to nevar piedzīt no viņiem, tas paliek pašvaldības daļā
		no privātā sektora ir ļoti maz, atsevišķi ziedojumi konkrētam mērķim, bet pārsvarā tas ir pašvaldības ieguldījums
		kaut kādā veidā arī valstiski jādomā, kā pašvaldībām nodrošināt finanšu pietiekamību
		pašvaldības līdzfinansējuma sadaļa ir ļoti liela
		sociālajai sfērai un tām pieaugušajām prasībām nekad finansējums nav pietiekams
		DI pakalpojums pašvaldībām ir ļoti grūti un dārgi uzturams; viena lieta ir pašvaldībām uzbūvēt un radīt šo pakalpojumu, bet otra ir to uzturēt
		ja pašvaldībai šī DI infrastruktūra un pakalpojums jānodrošina ilgtermiņā, kas diemžēl pašvaldībām finansiāli nav īstenojams
		pakalpojums nekādā veidā lēts nebūs, tas būs tikai finanšu ietilpīgāks
		nepietiekami pašvaldības resursi pakalpojumu apmaksai
		pakalpojumu cenas pieaug katru gadu, un, protams, pašvaldības budžets šajos gados ir samazinājies
		pašvaldības budžets ir nepietiekams, lai realizētu pašvaldības autonomās funkcijas pēc būtības
		mēs esam par visiem šiem pakalpojumiem, bet mums pietrūkst līdzekļu
		finansējums šobrīd arvien samazinās
		projekti ir realizēti un visas uzturēšanas izmaksas gulstas uz pašvaldības pleciem, tas ir diezgan liels slogs
		lielākā daļa palikusi uz pašvaldības pleciem
		pakalpojumi attīstās un tie ir jāattīsta, klientiem tie ir jānodrošina, bet tomēr pašvaldības maciņš nav bezizmēra
		pašvaldībai pēc projekta, kad viss finansējums paliek uz pašvaldības pleciem, grūtāk atrast to vidusceļu
		iedzīvotāju skaits strauji samazinās, bet pakalpojumu pieprasījums jau nesamazinās; to izmaksas paliek aizvien lielākas, bet pašvaldības maciņš - plānāks
		pašvaldībai nav finanšu, par ko attīstīt sociālo jomu
		budžets ir krasi palielinājies piecu gadu laikā
		lai mēs sasniegtu augstāku pakalpojumu kvalitāti, finansējums ir jāpalielina
		pieejamība ir ierobežota finanšu resursu dēļ

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		pakalpojuma cenu kāpums ir liels; kvalitāte ir augusi, bet arī cenas ir lielas; par kvalitāti ir jāmaksā, bet neredzam, kā to visu varam nosegt Ministru kabineta noteikumi, kas iepriekš bija gatavoti, vairs neatbilst šai situācijai, kā ar to tikt galā finansējums nav tādā apmērā, kā bija DI procesa laikā; finansējums ir samazinājies, līdz ar to ir jādomā, kā to izdarīt šajā finanšu ietvarā pašvaldības šobrīd arvien vairāk signalizē, ka tām savu funkciju veikšanai finansējums ir nepietiekams pašvaldības atzīst, ka to rīcībā nav pietiekami naudas, lai pilnībā apmierinātu klientu vajadzības esošie finanšu resursi ir nepietiekami, lai nodrošinātu pakalpojumus nepieciešamajā apjomā un kvalitatīvi, tai skaitā arī reģionālā pārklājuma griezumā ja pašvaldībām ir jāiztieks ar novirzīto finansējumu un, ja valsts deleģē kādu papildus funkciju klāt, tad finansējums pašvaldībām ir par mazu ja pēc Eiropas finansējuma projekta funkcijas ir jāpārņem pašvaldībai, tad ir grūtības to nofinansēt ja citas pašvaldības ierobežo līdzfinansējumu, tad, dzīvesvietas deklarēšanas maiņas rezultātā, personas kļūst par rīdziniekiem un var pretendēt uz Rīgas pašvaldības līdzfinansējumu visu ierobežo finansējums mums ir zināmas kvotas, ko ierobežo finansējums pagājušajā gadā ar budžeta grozījumiem nācās papildināt šo naudu nevis tādēļ, lai palielinātu vietu skaitu, bet lai segtu izmaksu pieaugumu ieguldījums sociālajā infrastruktūrā ir ieguldījums nākotnē, tāpēc jā, ka nav iespējas izmantot aizdevuma līdzekļus no Valsts kases
	1.3. Pakalpojumu iepirkšana	ir pašvaldības, kuras šos pakalpojumus pērk no nevalstiskajām organizācijām vai komersantiem, bet nezina nevienu pašvaldību, kurā simtprocentīgi sociālie pakalpojumi būtu nodrošināti tikai no pašvaldības kā pakalpojumu sniedzējas. Tas nozīmē, ka visās pašvaldībās kaut kādā mērā šī sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām notiek; sadarbība notiek arī starp pašvaldībām nevalstisko organizāciju veidotie dienas aprūpes centri visbiežāk tiek iepirkti no pašvaldībām katra pašvaldība šobrīd pērk pakalpojumu tur, kur tas ir pieejams - vai tā ir cita pašvaldība, vai nevalstiskā organizācija, vai privātais pakalpojumu sniedzējs pašvaldības teritorijā pērk viens no otra gan bērnu aprūpes pakalpojumus, gan senioru pakalpojumus

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		pērkam ārpus pašvaldības mums pašiem ir iestāde, kur pakalpojums tiek nodrošināts apmēram vienai ceturtajai daļai klientu, pārējo iepērkam ja vietu nav, tad meklējam to citās pašvaldībās cenu aptauja; sociālais dienests sazinās ar attiecīgajām iestādēm, noskaidro piedāvājumus un lemj par pakalpojumu līgumu slēgšanu mūsu pilsētas teritorijā sociālās aprūpes centru nav, iepērkam no tuvākajām pašvaldībām viens no noteicošajiem faktoriem ir arī cena izvēli nosaka cena cenai, protams, ir viennozīmīgi ļoti noteicoša loma pērkam no citiem novadiem ja runa ir par pieaugušajiem, tad lielākā daļa ir novadā; ja nepieciešams ātri (tiešā ceļā no slimnīcas), tad pērkam, ja nav vietas savā iestādē ir atsevišķas situācijas, kad pērkam citā pašvaldības teritorijā, kas vairāk ir saistīts ar tuvinieka dzīvesvietas tuvumu lai rindu mazinātu, pērkam ārpus novada teritorijas nav noteiks konkrēts vietu skaits; ja ir vajadzība pēc pakalpojuma un ir vieta, tur arī iepērkam gadījumā, ja nav vietas mūsu centros, tad meklējam ārpus mūsu novada pērkam pakalpojumus arī no citas pašvaldības, ja tas mums ir nepieciešams, bet veicot cenu salīdzinājumu apzinām vairākas ilgstošās aprūpes iestādes, izskatām klienta vajadzības un veicam cenu salīdzinājumu mēs neievērojam cilvēka viedokli vai viņš pats grib, bet skatāmies, kur ir pašvaldībai izdevīgāk pašvaldībai nav sava aprūpes centra, visi pakalpojumi tiek pirkti no citām pašvaldībām un komersantiem pašvaldība slēdz līgumu ar pakalpojumu sniedzēju, bet konkrēts vietu skaits šajā līgumā nav norādīts mēs pērkam šos pakalpojumus lielākoties tie tiek pirkti no citas pašvaldības vai no NVO meklējam lētāko, slēdzam līgumu par konkrētu gadījumu nepērkam iepirkumu veidā, jo nezinām, kad un cik daudz mums būs nepieciešams šis pakalpojums protams, ka izvēlamies lētāko cenu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		mums ir pašvaldības iestāde - pansionāts, kurā ir lielākais klientu skaits; ir arī klienti valsts finansētajos centros, kā arī pērkam no biedrībām savā teritorijā un ārpus pašvaldības
		ja nav iespējas nodrošināt pašvaldības iestādēs, un pārsvarā nav, tad sazināties ar tuvākajiem pakalpojumu nodrošinātājiem
		sadarbība starp reģiona pašvaldībām notiek, ja tas ir nepieciešams, un, ja vien ir iespēja, tad arī netiek atteikts
		uz doto brīdi, kā pakalpojumu sniedzēji, mēs nevaram ņemt no citām pašvaldībām cilvēkus pēc likumdošanas; ja cilvēkam vajag šādu pakalpojumu, bet viņš nevar saņemt to tikai tāpēc, ka nav novada iedzīvotājs
		šajos gados komunikācija starp pašvaldībām un privātajiem pakalpojumu sniedzējiem ir uzlabojusies
		Rīga nosaka maksimālo cenu, ko pašvaldība ir gatava maksāt, un visi tie, kas piekrīt šādiem noteikumiem atbilstoši tehniskās specifikācijas prasībām, iegūst tiesības sniegt rīdziniekiem šo pakalpojumu
		Rīgā ir t.s. vaučers jeb pašvaldības solījums samaksāt klienta vietā jebkurā pansionātā, kas ir reģistrēts sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Tas nozīmē, ka mēs sadarbojamies pat ar organizācijām, kas nav piedalījušās iepirkumu procedūrā. Tādā gadījumā pašvaldība dod klientam līdzīgu līdzfinansējumu līdz noteiktam apmēram. Ja viņa pensija un līdzfinansējums nenosedz cenu, tad klients var risināt savādākā veidā, piemēram, piesaistot apgādnieka līdzfinansējumu vai arī klientam vienkārši ir lielāka pensija vai citi ienākumi. Pašvaldībā nav iepirkums. Vienīgais kritērijs ir tas, ka attiecīgais pakalpojumu sniedzējs ir reģistrēts sociālo pakalpojumu pēdējā reģistrā kā konkrētā sociālā pakalpojumu veida sniedzējs
	1.4. ES struktūrfondu un citi finansēšanas avoti	nodrošinām gan paši, ja runājam par sociālās aprūpes centriem un nodrošinām, izmantojot gan citu pašvaldību institūcijas, gan arī privātās organizācijas
		iespējams, ka ir vēl kādi neizmantoti finansēšanas avoti, kuriem varam piekļūt un veidot kādus uzlabojumus cilvēkiem
		ja runājam par ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem, kas ir par šo neatkarīgo dzīvi jeb dzīvi kopienā, situācija ir uzlabojusies, tādēļ, ka ir ienācis Eiropas Savienības atbalsts; pateicoties konkrētajiem atbalstam, Latvijā esam izkustējušies no vietas, veidojot iespēju neatkarīgai dzīvei cilvēkiem ar dažāda veida traucējumiem
		bieži nepārdomāts lēmums, kur, kurā vietā tika atļauts izmantot Eiropas Savienības naudu kādu konkrētu ēku rekonstrukcijām
		diemžēl Eiropas Savienības uzliktā latīņa ir ļoti augsta un pašvaldības nevar to vairāk nodrošināt tik augstā līmenī, kā tas bija iepriekš

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		pašvaldības droši vien neapzinājās, cik lieli līdzekļi būs vajadzīgi, lai varētu nodrošināt pakalpojumu par Eiropas Savienības naudu. Tas rada problēmas šobrīd, jo tiek samazināti pakalpojumu grozi klientiem, kas iepriekš bija ievērojami lielāki
		ja būs pieejams fondu finansējums šajā plānošanas periodā jaunu infrastruktūras objektu izveidei, ir grūtības prognozēt, cik ļoti pašvaldības iesaistīsies, ņemot vērā finanšu situāciju
		saistībā ar Atveseļošanās fonda līdzekļiem pieejamais finansējums senioru aprūpei nebija veiksmīgs, tur pieteicās tikai dažas pašvaldības
		ne ļoti lielā apjomā, bet ir bijušas Latvijas - Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas, kuru ietvaros nodrošināts aprīkojums un transportlīdzekļu iegāde
		pēdējos 4-5 gadus finansiāli ietilpīgs ir bijis DI projekts, kā rezultātā ir izveidoti jauni pakalpojumi un sakārtota infrastruktūra
		pirms dažiem gadiem ēkai ir realizēts energoefektivitātes projekts
		Eiropas Savienības fondu finansējums izmantots energoefektivitātes pasākumu nodrošināšanai
		ne vienmēr no fondiem pieejamais finansējums atbilst reālajai situācijai, jo cenas būvniecībā nepārtraukti pieaug
		projekti tiek izmantoti vides pieejamības nodrošināšanai
		pašvaldība piedalījās ERAF projektā, kā rezultātā ir uzlabota gan apkārtējā vide, piekļuve pakalpojumiem, sakārtotas telpas, uzlabota pakalpojumu kvalitāte
		startēsim uz Atveseļošanās fonda finansējumu
		pašvaldību pansionāti izmantoja pieejamo finansējumu ēku siltināšanai, bet ieguldījumi iekštelpu remontam ir niecīgi un tie ir pieejami tikai no pašvaldības vai arī no paša sociālās aprūpes institūcijas budžeta, līdz ar to ēkas ir nosiltinātas, tās var saglabāties, no ārpuses izskatās smuki, bet klienta dzīves apstākļi ar katru gadu pasliktinās
		šobrīd jau bankas, vismaz vairākas bankas, ir izrādījušas interesi sadarbībai
		Latvijā nav atsevišķi: nevalstiskās organizācijas kā pakalpojumu sniedzēji, komersanti kā pakalpojumu sniedzēji vai pašvaldības kā pakalpojumu sniedzēji, mums visi var būt pakalpojumu sniedzēji, nav tādas juridiskas atšķirības; ja pieejami Eiropas Savienības līdzekļi, tad finansējuma saņēmējs investīcijām var būt tikai pašvaldība, nevis pakalpojumu sniedzējs. Veidojas situācija, ka vienai daļai pakalpojumu sniedzēju šis investīciju resurss ir pieejams un otram daļai pakalpojumu sniedzēju šis investīciju resurss nav pieejams, un tam nav saistības ar galarezultātu
		dažādi Eiropas fondu līdzekļi tiek izmantoti infrastruktūrā

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
2. Izmaksu apjoms iedzīvotājiem/ klientiem	2.1. Klientu un tuvinieku iespējas segt pakalpojuma izmaksas	procentuāli ir pavisam nedaudz tādu valsts pensiju saņēmēju, kuri šos pakalpojumus pilnībā varētu segt paši
		pakalpojumi ir ļoti vajadzīgi, bet arī ļoti dārgi, salīdzinot ar to, kādas pensijas un kādas algas mēs saņemam
		izmaksu ziņā pakalpojums Latvijā ir pieejams tikai nedaudziem iedzīvotājiem, jo nav mums ienākumi tik lieli
		prioritārs jautājums ir finansiālais nodrošinājums, ko pati persona var atļauties sev nodrošināt
		viss atduras finansējumā: pakalpojumu apmaksa pārsniedz iedzīvotāju iespējas saņemt šo pakalpojumu
		cenas ziņā nepieejams, jo vidējā jaunpiešķirtā pensija pašreiz ir aptuveni starp 500 un 600 eiro
		ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību gan pašvaldībā, gan NVO, gan privātajos centros pirmām kārtām ierobežo klienta spēja maksāt par šo pakalpojumu
		ja par pakalpojumiem ir jāmaksā ģimenes locekļiem vai cilvēkam pašam, tad finansiālais slogs ir ārkārtīgi liels
		finansējums, kas ir nepieciešams, lai šos pakalpojumus cilvēks saņemtu, ir nepietiekams
		cilvēku pašu zemie ieņēmumi, piemēram, pensija faktiski nesedz visas dzīvošanas izmaksas aprūpes centrā, tātad kādam citam tās ir jāsedz: vai nu apgādniekam, vai arī pašvaldībai, gadījumā, ja apgādnieki ir trūcīgi vai maznodrošināti
		pašvaldības domā arī par iespējām noteikt kādu līdzfinansējumu šim pakalpojumam, vienlaikus saprotot, ka tas var būt arī bumerangs, jo, ja nosaka kādu līdzmaksājumu, tad tuvinieki nebūs gatavi maksāt un faktiski arī neizmantos šos pakalpojumus
		gados vecajiem cilvēkiem pensijas nav tik lielas, kā te pēc tiem jaunajiem aprēķiniem
		daudzi, kuriem šis pakalpojums ir nepieciešams, to nevar atļauties
		iedzīvotāju labklājības līmenis diemžēl ir tāds, ka ļoti liela daļa nevar atļauties šos 750 eiro mēnesī. Ja cilvēkam ir maza pensija un bērnu materiālais labklājības līmenis nav tik augsts, bērni izvēlas savus vecākus paturēt un kopt paši mājās. Tas nebūtu tas sliktākais variants. Protams, tiek piedāvāta aprūpe mājās, bet ļoti labi saprotam, ka tā tomēr nav 24/7 kā institūcijā, un tuviniekiem ir jādodas uz darbu, reizēm ir bažas, vai patiešām šī aprūpe ir pilnvērtīga
		vienai lielai daļai iedzīvotāju nav pieejami
		klientu un apgādnieku ienākumi ir nesamērīgi ar pakalpojumu cenām
		kādu pakalpojumu var saņemt, ir atkarīgs no maciņa
		pensijas ir mazas
		neviens klients, kuram esam piešķīruši pakalpojumu, nebija spējīgs samaksāt no saviem ienākumiem. Tas nozīmē, ka pensijas ir tik zemas, ka klients nevar nopirkt šo pakalpojumu par saviem ienākumiem
		mūsu seniori nav spējīgi maksāt šo visu summu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		neviens klients pats šo pakalpojumu nevar nopirkt un nevar samaksāt, ir vajadzīgs pašvaldības atbalsts
		ilgstošu sociālo aprūpi viens pats klients nespēj samaksāt
		85% no viņa visiem ienākumiem, arī īpašās kopšanas pabalsts, transporta kompensācija
		senioriem ir ļoti sadārdzinājies pakalpojumu grozs, kas viņam un tuviniekam ir liels slogs
		cilvēkam šķiet, ka viņš ir visu mūžu strādājis un tāpēc viņam pienākas arī ilgtermiņa sociālā aprūpe, kuru nodrošina valsts vai pašvaldība. Pilnībā. Cilvēkam ir grūti saprotams, ka ir jāmaksā pašam un vēl jāpieslēdzas tuviniekiem
		cilvēki kopumā mūsu valstī dzīvo diezgan trūcīgi un nelabprāt iesaistās tajā visā
		pakalpojumu cena iepretim iedzīvotāju ienākumiem un pensijai spilgti parāda, ka pakalpojums maksā dārgāk, nekā mūsu sabiedrības maksāspēja
		pensijas maniem klientiem ir ļoti zemas un, ja nav īpašās kopšanas pabalsts un transporta kompensācijas, tad situācija ir ļoti slikta
		pensijas ir mazas, ar kuru nevar nosegt visas izmaksas
	2.2. Tuvinieku līdzfinansējums	tuvinieki vienkārši nespēj apmaksāt šos pakalpojumus, līdz ar to pakalpojumu klāsts nav pieejams visiem iedzīvotājiem
		bieži vien tas kumoss, kas tiek atrauts no ģimenes mutes un maksāts par sociālās aprūpes iestādi, neļauj cilvēkam savilkt galus kopā, ja viņš maksā par šo pakalpojumu
		ir noteikts, ka pirmās pakāpes radinieki maksā par pakalpojuma daļu, ko nevar nosegt no konkrētā klienta ienākumiem
		ir pašvaldības, kuras noteikušas, ka radinieki netiek iesaistīti pakalpojumu apmaksā un attiecīgi pārējā summa tiek maksāta no pašvaldības budžeta
		ir ļoti dažādi gadījumi - ir tuvinieki, kas labi pelna un var to atļauties, un ir tuvinieki, kuriem tas ir sarežģīti
		maznodrošinātā statuss ir kā tāda milzu problēma, jo ir tik ļoti daudzas lietas, kas paredzētas tikai maznodrošinātajiem
		sociālie darbinieki ir spiesti dzenāt apgādniekus
		ar piederīgajiem pašvaldībām ir kompetence cīnīties un panākt, lai viņi līdzfinansētu, bet tas ir diezgan grūti, jo ir visādas situācijas; ir jāizvērtē piederīgo ienākumu līmenis, bet ne visa informācija par piederīgo ir pieejama
		ir bērni, kas atsakās no līdzfinansējuma maksāšanas un ar visādu dokumentāciju mēģina pierādīt dienestam, ka nu tā persona nav par viņiem pienācīgi rūpējusies vai audzinājusi
		bieži vien sociālajam dienestam ir diezgan grūti izvērtēt piederīgo ienākumu līmeni, jo ne vienmēr tā informācija ir pieejama

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		būtu jārisina apgādnieka atbildības jautājums, kas ir diezgan sasāpējis jautājums, jo līdzfinansējumu grūti no viņiem piesaistīt
		no bērniem arvien vairāk mēs redzam izvairīšanos, un tam ir vairāki iemesli, un ne vienmēr tā ir ļaunprātība, jo viņiem pašiem ir uzturama ģimene un bērni
		ja ģimene redz, ka nevarēs līdzfinansēt, tad tā līdz pēdējam izvairās šo pakalpojumu meklēt un nodrošināt savam vecākam, lai tikai nebūtu nekādas piedziņas pret bērniem
		katrs gadījums tiek izvērtēts; ir situācijas, kur nav domstarpību par tuvinieku spēju segt šos izdevumus
		nepieciešamas izmaiņas mehānismā, kā panākt, lai pirmās pakāpes radnieki iesaistītos pakalpojumus samaksā
		pirmās pakāpes radnieku iespējas ir dažādas
		cilvēki kopumā mūsu valstī ir diezgan trūcīgi, dzīvo un nelabprāt iesaistās tajā visā, citos gadījumos var būt ir kādi psihoemocionāli iemesli, kāpēc nevēlās iesaistīties
		sociālo darbinieku lielu darba daļu aizņem klienta ienākumu izvērtēšana un jāsaskaras ar daudz pretestībām, dusmām, naidu
		jāatslogo apgādnieki no maksājuma; tam jābūt izvēles jautājumam
		nereti tuvinieki uzskata, ka valstij un pašvaldībai jānodrošina
		apgādnieki nevēlas līdzdarboties, neiesniedz savas izziņas par ienākumiem, atsakās noslēgt līgumus ar pakalpojuma sniedzējiem, viena daļa uzturas ārpus Latvijas, nav sasniedzami
		apgādnieku maksātspēja un bieža izvairīšanās no maksāšanas ir ļoti aktuāla, jo tiesas darbi arī neiet tik viegli
		sabiedrība arvien vairāk sagaida, ka par senioru parūpēsies valsts tai brīdī, kad aprūpe kļūst nepieciešama. Ir mazinājies ģimenes saišu nozīmīgums brīdī, kad ģimenē ir seniors, kuram ir vajadzīga aprūpe. Agrāk tas bija tāds ģimenes iekšējais organizēšanas un cieņas jautājums - mēs paši par savu senioru parūpējamies, tad tagad tas jau ir pilnīgi normāli, ka tajā brīdī, kad aprūpe ir vajadzīga, ģimene pat var norobežoties un sagaida, ka visu šo aprūpes pakalpojumu nodrošina pašvaldība vai valsts
		ir dažas pašvaldības, tai skaitā pati lielākā mūsu pašvaldība, kas ir izvēlējusies citu ceļu, proti, šiem likumīgajiem apgādniekiem ir brīva izvēle - vai nu viņš piedalās līdzmaksājumā, ja viņš negrib, to var arī nedarīt
	2.3. Tuvinieku apzināšanas grūtības	sociālajiem dienestiem ļoti daudz darba, lai noskaidrotu, vai tuvākie radnieki Civillikuma izpratnē ir spējīgi palīdzēt apmaksāt šos pakalpojumus

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		bērni, mazbērni bieži vien strādā ārpus Latvijas, tā rezultātā sociālā dienesta darbiniekiem ļoti liels darbs un ļoti liela atbildība
		bieži gadās, ka seniors, kuram ir konstatēta demence vai Alcheimera slimība, nezina/neatceras, kur atrodas viņa bērni. Sociālie dienesti meklē šos radniekus
		tikai kādi 15 % no radniekiem interesējas par saviem radniekiem, kuri atrodas mūsu iestādēs
		tā ir visgrūtākā sadaļa; protams cenšamies apzināt, zvanīt, bet reizēm tas ir neiespējami; katrā ziņā pašvaldības darbinieki ar to cīnās un risina, lai arī beigās pašvaldība samaksā arī to daļu
		bieži vien radnieki nevēlas maksāt daļu par savu piederīgo. Tam ir dažādi iemesli, piemēram, bioloģiskais vecāks nekad nav par bērnu rūpējies. Tādā gadījumā jāiet uz tiesu, lai pierādītu, ka vecāks nav pildījis savus pienākumus, attiecīgi bērns var arī nepildīt savus pienākumus. Radnieki izvēlas taktiku - nemaksāt, bet pašvaldībām ir jādomā, kā piedzīt no radniekiem šo summu, kas birokrātiski ir diezgan sarežģīti
		sociālie darbinieki ir spiesti dzenāt apgādniekus, kas nav emocionāli patīkami un arī diezgan juridiski neatrisināmi
		sākās dažādas tiesvedības par to, ka mani nav uzturējuši un tā tālāk; ir diezgan nepatīkami pašvaldībai šie tiesvedības procesi par uzturlīdzekļu nemaksāšanu, jo sevišķi ar bērniem, kuri dzīvo ārzemēs, principā tas pašvaldībām ir neiespējami
		arī par piederīgajiem tā ir tā pati ēnu ekonomika. Kas traucē izvērtēt? Sociālais dienests var izvērtēt legālos ienākumus, bet bieži vien piederīgie ir nodarbināti ārpus pilsētas teritorijām sezonas darbos vai citādās darba attiecībās, ko sociālais dienests var nojaust, bet nevar pierādīt
		sociālie dienesti iegulda daudz darba un laika apgādnieku meklēšanā, informēšanā, ienākumu izvērtēšanā - tādās darbības, kas nav raksturīgas sociālā darbinieka profesionālam darbam
		diezgan nepatīkami pašvaldībai ir tie tiesvedības procesi par uzturlīdzekļu nemaksāšanu; principā pašvaldībām tas ir neiespējami
		pašvaldībām tiesas ceļā no likumiskajiem apgādniekiem ir jāpiedzen parāds par viņu vecākiem sniegtajiem pakalpojumiem
		tā ir visgrūtākā sadaļa; sociālie darbinieki cenšas apzināt, meklē ar jebkādiem līdzekļiem, bet reizēm tas ir neiespējami, jo piederīgie atrodas ārzemēs vai nelielas zinis; pašvaldības darbinieki ar to cīnās un risina, beigās tie jautājumi kaut kā tiek sakārtoti vai arī pašvaldība to daļu samaksā
		tendence ir izvairīties maksāt

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		ārzemēs viņi nav pieejami, nav sazvānāmi, nav sasniedzami
		būtu jābūt likuma regulējumam, kas notiek, ja apgādnieks nemaksā
		darbs, ko dara sociālie darbinieki, ir bezjēdzīgs un viņi tiek noslogoti par velti
		grūti ir sasniedzami tie, kas atrodas ārpus Latvijas robežas, viņi nav arī sasniedzami savās deklarētajās dzīvesvietās, bieži vēstules nāk atpakaļ, tad lietojam citas metodes - meklējam caur sociāliem tīkliem; tiesvedība ir ilgstošs process
		ir likumīgie apgādnieki, kas neliekas ne zinis par saviem tuviniekiem; šī joma nav sakārtota, kā rīkoties konkrētajās situācijās; varam runāt par piedziņu vai nepiedziņu, bet jautājums ir arī par pieejamo resursu
		nepieciešami uzlabojumi saistībā ar likumīgo apgādnieku spēju maksāt; pašvaldībai līdz galam nav saprotams, ko darīt situācijās, kad apgādnieks neliekas zinis, neiesaistās nekādā sadarbības modelī
		nav izstrādāts mehānisms, kā piedzīt no pirmās pakāpes radiniekiem samaksu par savu radnieku, tai pašā laikā cilvēku nevar atstāt arī bez pakalpojuma
		pašvaldībām ir liels administratīvais slogs, lai sameklētu piederīgos, lai noteiktu, vai viņam ir vai nav jāmaksā, jo salīdzinoši daudz radnieku ir ārzemēs, kuriem varbūt ir grūtības arī samaksu veikt, jo katrā valstī ir savi ienākumu līmeņi, kuriem ir jāpaliek attiecīgās ģimenes, cilvēka rīcībā
		klientu apgādnieku ienākumu un materiālā stāvokļa izvērtēšana reizi trijos mēnešos ir ļoti darbietilpīgs process, kas beigās pārvēršas par bezjēdzīgu darbu tieši sociālā dienesta darbiniekiem, kuri veic nevis sociālo darbu, bet dzenas pēc tabuliņām, naudiņām un visādiem datiem; mūsu pieredze rādīja, ka apmēram trešā daļa no tiem, kuru ienākumi tika izvērtēti, būtu jāmaksā, bet nemaksā; tas nozīmē, ka pēc divām trešdaļām ir jādzenas pakal, jātērē laiks un beigās ir daudz bezjēdzīgu darba stundu
		vairāku pašvaldību darbinieki norādīja kā tiesisku problēmu, kas viņiem sagādā diezgan daudz problēmu radnieku meklēšanā, kas dzīvo ārzemēs
		Civillikums turpat ap simts gadu sens; tas bija laiks, kad sabiedrība dzīvoja trīs paaudzēs vienā mājā laukos vai piepilsētas rajonos, tagad jau sen Latvijā tā vairs nav
		ir pienācis laiks lūkoties uz Civillikumu un likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu" ar šodienas acīm
		Civillikums ir ļoti sens, Latvijas pirmās brīvvalsts laikā izstrādāts; tagad dzīvojam pavisam citā pasaulē
		pakalpojuma saņēmējam bieži vien pensija nav tā vienīgā; pirms tam ir bijuši dāvinājumi, līgumi, īpašumu pārdošanas par vienu vai diviem eiro piederīgajiem, tas ir tāds blakus jautājums, ko vajadzētu kaut kādā veidā valstiski risināt, lai šādi gadījumi būtu mazāk

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		tuviniekiem, īpaši tiem, kuriem tā rocība nav tik liela, maksimāli jādod iespēja par šiem pakalpojumiem nemaksāt. Piemēram, par aprūpi mājās daudzās pašvaldībās ir noteikts, ka to var saņemt tikai vientuļš cilvēks, bet nevar saņemt tāds, kuram ir Civillikuma izpratnē ir apgādnieki un viņiem ir jāmaksā, faktiski mēs tās cilvēku vajadzības neapmierinām viņš nevar būt atkarīgs no saviem bērniem; tas strādāja pirmās Latvijas laikā, bet ir novecojis mūsdienās
	2.4. Klientu personīgo izdevumu apmērs	kad likumā tika ierakstīti šie 15%, diskusija bija skaudra. Ļoti daudzi, tai skaitā nevalstiskās organizācijas uzskatīja, ka obligāti - 15%. Varam runāt jau arī par 10%, bet jebkurā šajā aprūpes iestādē - vai tā ir valsts, vai tas ir komersants, vai tā ir nevalstiskā organizācija - šī nauda no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras uz šī pacienta vai klienta vārda tiek ieskaitīta grāmatvedībā
		ja varam panākt, ka valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā jauni cilvēki jau piedalās savas aprūpes vajadzību uzkrāšanā, tad ar laiku sistēma rūpēsies par viņiem un nebūtu jāmokās ar tiem 10 vai 15%. Iespējams, ka var atkal atgriezties pie 10% robežas, bet tas ir ļoti uzmanīgi izskatāms jautājums
		ir jābūt kaut kādam izvērtējumam, mēs nevaram uzrakstīt tikai uz papīra, mēs paņemam tik un tik procentus. Ja tev ir pabalsts simts eiro, tad 90 procentu gadījumā paliek 10 eiro, bet, ja pensija ir 600 eiro, tad paliek jau cita summa, un par to vajadzētu domāt vairāk arī individualizēti
		nepieciešami grozījumi likumā, samazinot likumā noteikto personai izmaksājamo naudas summu apmēru personīgajiem izdevumiem; eksperti man ir ieteikuši 10 procentus
		sadalījums starp klientu un pašvaldību varētu būt attiecīgi - 50% pašvaldība, 40 - klients un 10% - tuvākais radnieks vai apgādnieks
		15%, kas paliek klientiem uz rokas kontekstā ar pirmo, otro aprūpes līmeni. Viens, kurš saprot un ir spējīgs izlemt, aiziet, nopirkt, sakrāt, īstenot kādu vēlmi, savukārt tie paši 15% ir guļošam cilvēciņam, kurš ir atrauts no realitātes, kurš nekad neaizies, nepateiks un arī nesapratīs, ko viņš grib. Līdz ar to nauda viņam krājas
3. Pakalpojumu pieejamība	3.1. Tiesiskais ietvars	Latvijā tiesiskais ietvars gan valsts, gan pašvaldības pienākumiem ir pietiekami skaidrs, tas ir noteikts Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, kā arī Ministru kabineta noteikumos
		robežas ir skaidras gan likuma, gan Ministru kabineta noteikumu, gan arī pašvaldības saistošo noteikumu ietvarā
		ir vajadzīga lielāka fleksibilitāte, ir stīvums, lai naudu, kas reāli ir, varētu tērēt brīvāk, veidojot cilvēkam labvēlīgāku un individualizētāku pieeju

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		identificētas problēmas ar deleģējumu. Piemēram, DI projekta ietvaros kādā no pašvaldībām ir izveidots grupu mājas (dzīvokļa) pakalpojums, kuru pašvaldība ir deleģējusi sniegt NVO. Tas nozīmē, ka grupu mājā (dzīvoklī) var ievietot tikai tās konkrētās X pašvaldības klientus; lai no citas pašvaldības ievietotu klientus, viņiem arī ir jādeleģē pakalpojumu sniegšana šai NVO. Šo kalambūru patreiz mēģina atrisināt ar grozījumiem Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā ir virkne vēsturisku normu, kuras būtu jāpārskata pašvaldības jau šobrīd ne vienmēr juridiski korekti ir sniegušas pakalpojumus, tādēļ nepieciešami grozījumi pakalpojumu sniedzējiem daudz maz viss ir skaidrs un saprotams pakalpojumu saņēmēju pusē ir diezgan liela nezināšana diezgan daudz ir grūti izprotamas lietas, ne velti paziņu lokā cilvēki zvana, vaicā, lūdz izskaidrot, kā ir jārikojas, kas ir jādara, kādi ir nosacījumi tiesiskais regulējums, protams, ir skaidrs un saprotams būtu jābūt likuma regulējumam, kas notiek, ja apgādnieks nemaksā; mehānismam, kā apgādniekus sameklēt, ja viņi nemaksā speciālistam, kurš ir mācījies un prot izlasīt normatīvos aktus, ir saprotams, bet iedzīvotājiem ir noteikti jāskaidro īsāk un konkrētāk par pakalpojumu saņēmējiem nevarētu būt tik droša; viņi droši vien zina, ka saņem pakalpojumu tajā un tajā vietā, bet vai viņu finansē valsts vai pašvaldība, to viņš var arī nezināt un neorientēties vēl šobrīd ilgtermiņa sociālā aprūpe nav nodefinēta tiesiski skaidra terminoloģija vienmēr palīdz strukturētāk domāt un tālāk veidot izejošos dokumentus. Bet nevar tā: šodien aizveram grāmatu, rītdien atveram jaunu un sākam visu dzīvi ar jauniem jēdzieniem. Pat tad, ja jaunie jēdzieni un ietvars kādā politikas dokumentā tiek strukturētā veidā izvērsti uz papīra, kamēr tie nomainās visos saistītajos dokumentos, jo tas vienmēr ir diezgan smagnējs process, paiet zināms laiks, un arī cilvēku izpratnē paiet zināms laiks, kamēr tie nostiprinās. Galvenais, ka tie kādā vienā vietā sākotnēji ir salikti pa plauktiņiem un ir skaidri iezīmēti, kāds ir tas gala rezultāts, pie kādiem jēdzieniem mēs gribam nonākt tieši sadarbības partneri ļoti bieži ir tie lielākie iebildēji, piemēram, argumentējot, ka tā rezultātā viņiem ir jāgroza saistošie noteikumi, un tas ir ļoti apgrūtināts

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		nav vienotas izpratnes par to, kas ir ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumi Latvijas valstī kopumā, piemēram, grupu māja (dzīvoklis) jau nenodrošina ilgtermiņa aprūpi
		uz ilgtermiņa aprūpi varētu attiecināt pakalpojumus, kurus nodrošina dzīvošanas pakalpojumu ilgstošā termiņā, proti, tie varētu būt viena daļa no aprūpes mājās pakalpojumiem, no ilgstošās aprūpes pakalpojumiem
		ilgtermiņa aprūpe ir precīzs juridisks termins. Eiropā tam ir vienots juridisks saturs, kas arī Latvijai būtu jāievieš; terminoloģiskajā vārdnīcā ir pieminēts, bet normatīvajos aktos vēl nav; precīzais juridiskais termins ir saprotams tādejādi, ka ilgtermiņa aprūpe ir noteiktas grupas aprūpes darbi, kas tiek grupēti trīs kategorijās. Ikdienā veicamie aprūpes darbi, kurā ietilpst tie darbi, kas personai jāveic katru dienu: barošana, higiēna, mobilitāte, t.i., tie, kas jāveic katru dienu; drošības poga un citi atbalsta darbi, kā, piemēram, ēdiena piegāde, komunālie maksājumi, grīdas uzkopšana, veļas mazgāšana, tie nav ikdienā veicamie darbi, tie ir atbalsta aprūpes pakalpojumi; trešā grupa ir kognitīvie pakalpojumi: prāta spēju, komunikācijas spēju, runas prasmju un dažādu citu šīs ievirzes funkciju nodrošināšanai. Ilgtermiņa aprūpe ir tikai pirmās grupas darbi, kas tiek veikti
		vajadzētu vienoties par vienoto izpratni
		terminoloģijas vārdnīcā iekļautais pakāpeniski tiek ieviests ikdienas izpratnē un lietošanā; kādā brīdī tas virzīsies arī uz nostiprināšanu normatīvajos aktos
		par ilgtermiņa aprūpes jēdzienu. Latvijā vispār lielākā daļa sociālās aprūpes pakalpojumu izriet no lūguma pēc kaut kādas aprūpes, respektīvi, klientiem tiek veikts novērtējums saskaņā ar Ministru kabineta noteikto instrumentu. Ļoti mazs klientu skaits pakalpojumus saņem tāpēc, ka viņiem ir īstermiņa sociālās aprūpes vajadzības
		visa sistēma ir būvēta savādāk, nekā šajos divos jēdzienos, kas ir Eiropā un starptautiski
	3.2. Klienta vajadzību izvērtēšana	ja maksu par pakalpojumu lielākoties sedz pašvaldība (tuvinieks), veidojas situācija, ka nevis klients izvēles pakalpojumu, bet pašvaldība
		vai esam gatavi mainīt savu institucionālo pieeju uz individuālo pieeju katram klientam; mums visās iestādēs ir dienas plāns, kas cilvēkam ir jādara, bet jautājums ir, cik viņš ir individualizēts un vai mēs visus <i>netaisām</i> pēc viena šablona
		individualizēti pakalpojumi vienmēr būs dārgi
		bieži pakalpojumā ņemts vērā finansējums, iepirkums un citas daudzas lietas, bet ne reāli pats cilvēks
		liekam cilvēku centrā un beidzam domāt par dokumentiem, atskaitēm un papīriem
		ir jādomā, kā varam individualizēt pakalpojumus

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		ir mainījies skatījums uz sociālo aprūpi un klientu, viņa vajadzībām, uz pašu pakalpojumu, kas no medicīniskās vai slimnīcu aprūpes modeļa kļuvis par sociālo aprūpi, tātad akcents tomēr ir uz cilvēku vajadzībām primāri mēģinām šo pakalpojumu nodrošināt tuvāk dzīvesvietai, tas ir, blakus pašvaldībās. Situācijas ar deklarētajām dzīvesvietām ir dažādas, cilvēks varbūt ir pārcēlies pavisam uz citu dzīvesvietu vai dzīvo ar piederīgajiem, tad katru situāciju attiecīgi izvērtējam un nodrošinām pakalpojumu sociālās aprūpes centri, manuprāt, izriet no darbinieku vajadzībām un ērtībām, nevis no klientu vajadzībām un ērtībām, tā ir ļoti liela problēma. Tāpēc nav tās izpratnes un sajūtas, ka tā iestāde ir šo cilvēku mājas, bieži vien pēdējās mājas cilvēks grib pavadīt savas vecumdienas tajā teritorijā, kurā viņš dzīvo tas nozīmē, ka viņam tiks sniegts pakalpojums, ko es nespēju viņam nodrošināt mājās tie ir vairāki mēneši, kamēr tiek izvērtēts, divi mēneši noteikti, ja tā nav akūta situācija ja ir jāpārvieta klients no slimnīcas (akūts gadījums), tad to izdarām uzreiz labāk, ja ģimene izvēlas, jo viņi var izvērtēt, cik bieži viņi var šo cilvēku apciemot, varbūt ir vēl citi faktori, piemēram, ka šis pakalpojums tieši tur tiks saņemts kvalitatīvi maza novada ietvaros spējam redzēt, ka problēma tūlīt aktualizēsies tiek izvērtēta katra situācija individuāli un tiek pieņemts lēmums par labāko pakalpojuma veidu - vai tā ir aprūpe mājās vai ilgstošas aprūpes institūcijā mēģinām nodrošināt pakalpojumus maksimāli tuvu cilvēka dzīvesvietai steidzamības kārtā tiek meklēta vieta, kā cilvēkam palīdzēt ja vientuļš cilvēks nonāk slimnīcā, piemēram, ar insultu, pēc tam, kad viņam visa medicīniskā daļa un procedūras ir pabeigtas, viņu izraksta. Var būt situācija, ka sociālās aprūpes centrā vietu nav, jāmeklē cits variants - aprūpe mājās noteicošais cenas izvēlei ir cilvēku vajadzības vienmēr skatāmies pakalpojumus, kas ir pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai svarīgi pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai, lai cilvēks nepazaudē saikni ar ģimeni, draugiem, radiem primāri ir jānodrošina cilvēku vajadzības pagastos, kur strādā sociālie darbinieki, viņi zina tās ģimenes, seniorus, kuriem būtu jāsaņem kāds sociālais pakalpojums pamatā jau klienti izvēlās tuvāk dzīvesvietai pie pakalpojumu piešķiršanas tiek izvērtētas klienta vajadzības, pašaprūpes spējas; tā kā sociālās aprūpes centros atšķiras par dažiem eiro, tad šobrīd netiek likts uzsvars tikai uz pakalpojuma cenu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		primāri tās ir klienta vēlmes cilvēkus pēc apvienošanās (ATR reformas) mēs nepārvietojām, viņi ir palikuši tajās iestādēs un maksājums viņiem turpinās ir nepieciešamība bērniem ar funkcionālajiem traucējumiem izveidot dienas aprūpes centru, aktuāls ir grupu dzīvokļa pakalpojums pakalpojumi cilvēkiem ir vajadzīgi tad, kad radusies vajadzība ir svarīgi, ka cilvēkam ir iespēja izvēlēties, kur viņš vēlas būt klienti ir ļoti dažādi, arī viņu vajadzības ir dažādas, pašvaldības nevarēs tik ļoti specializēties, būs grūtības pilnīgi visas vajadzības nosegt darbs ar ģimenēm un bērniem, senioriem, viņu vajadzību apzināšana dzīvesvietā, lai pēc iespējas mazāk cilvēkiem būtu jānonāk valsts aprūpē pēc iespējas vairāk jāmeklē alternatīvās iespējas vairāk jādomā par katra iedzīvotāja individuālo kopumu, kas viņam ir vajadzīgs sociāli pakalpojumu reģistrā tiek reģistrēts sociālo pakalpojumu veids, lēmumā tiek noteikts sociālā pakalpojuma veids, nevis vajadzības; rezultāts nav vajadzības, tās paliek sekundāras klienta iespējas saņemt pakalpojumu tiek padarītas atkarīgas no citām personām, tai skaitā radniekiem, tuviniekiem, un tas ir pretrunā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktajiem pakalpojumu sniegšanas principiem, ka klientu vajadzības ir primārās. Tas ir konflikts starp sociālo pakalpojumu nodrošināšanas principu, ka klienta vajadzības ir primārās ja klientam ir identificētas vajadzības, bet ir nosacījums, ka to saņems, ja ir apgādnieks. Gadījumā, ja apgādnieks neliemas ne zinīs, zināmā mērā tas bremzē klienta iespējas saņemt pakalpojumu
	3.3. Rindas uz pakalpojumiem	trūkst vietu un cilvēkiem reizēm ir jāgaida pat vairāki mēneši, lai viņus varētu ievietot aprūpes iestādēs esam satraukti, jo rindā ir jāpastāv gan valsts ilgstošās sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestādēs, gan arī pašvaldību un komercsabiedrību veidotajos privātajos pansionātos vai aprūpes centros. ir rindas uz pakalpojumu saņemšanu, tai skaitā patstāvīgi ir rinda valsts sociālās aprūpes centros rindas ir uz vietu sociālās aprūpes centros, jo ar aprūpi mājās vairs nepietiek cilvēki tiešā nozīmē gaida klientu nāvi, lai varētu iekļūt dienas aprūpes centrā ja par ilgstošo sociālo aprūpi runājam, tad pašvaldībā šobrīd ir rinda

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		ir jāpieņem lēmums nodibināt vēl vienu iestādi, kurā mēs varētu piedāvāt vismaz kādas 70 vietas, lai apmierinātu pieprasījumu, jo šo cilvēku skaits palielinās rindas patreiz nav, bet nav arī viegli dabūt vietu; mēs cenšamies nodrošināt tuvāk dzīvesvietai, blakus novada institūcijā; dzirdams, ka valstī laikam jau drīz veidosies vai jau veidojas rindas; arvien vairāk palielinās nepieciešamība šo pakalpojumu nodrošināt mūsu novadā rindas pašlaik nav rindas mums šobrīd nav, jo mēs ļoti mērķtiecīgi pie tā strādājam pakalpojumiem uz ilgstošo sociālo aprūpi rindu nav, visiem vietas ir nodrošinātas pusgads līdz gads varētu būt, ko cilvēki gaida uz vietu sociālās aprūpes centrā; lai rindu mazinātu, tiek piedāvāts pakalpojums ārpus novada stāv rindā uz ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumu vispieprasītākais ir ilgstošās aprūpes centra pakalpojums; rinda šobrīd neveidojās, jo meklējam vietas citos aprūpes centros ārpus mūsu novada ja akūti nepieciešams pakalpojums, tad nedēļas laikā, citos gadījumos - apmēram mēnesis, lai sakārtotu pakalpojumu uz ilgstošo sociālo aprūpi ir izveidojušās rindas ir bijuši tādi periodi, kad institucionālo aprūpi klienti saņēma rindas kārtībā, tas nebija saistīts ar finanšu līdzekļu trūkumu, bet tieši ar sociālās aprūpes centru iespējām ir iestājusies krīze, jo ir milzīgas rindas pēc šī pakalpojuma, pat līdz pusgadam jāgaida rindā uz sociālās aprūpes centra pakalpojumu ir izveidojusies rinda ir nelielas rindas rindas uz pakalpojumu veido tas, ka lielākā daļa cilvēku vēlas šo pakalpojumu saņemt ar pašvaldības līdzfinansējumu rindas veidojas uz pašvaldības finansējumu, jo pašvaldībai ir savs budžets, cik daudz kvotas ir paredzētas rindas uz ilgstošās aprūpes pakalpojumiem valstī kopumā samazinās; rinda mēdz <i>lēkāt</i>, nav vienmērīgas līknes, jo ir arī citi faktori, kas veicina rindu pēc pakalpojumiem institūcijā ir tāds interesants moments, ka, cienot cilvēktiesības, stājoties rindā uz valsts finansētu pakalpojumu, klients var izvēlēties, piemēram, stāvēt rindā uz Valsts sociālās aprūpes centra "Kurzeme" filiāli "Veģi" un nekur citur. Tā rezultātā klients var gaidīt - gadu, divus, trīs, četrus, piecus. Tas nav objektīvi. Ja piedāvā pakalpojumu par nodokļu maksātāju naudu, būtu jāņem pretī pirmais, ko piedāvā

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		katra pašvaldība veido savu rindu un kopējā bilde nemaz tāda nav
		uz pašvaldības sociālās aprūpes centriem uz šo brīdi rindā ir 255 cilvēki, kas realitātē ir tie cilvēki, kuriem pakalpojums fiziski nav pieejams
		iespēja nodrošināt pakalpojumu bez gaidīšanas šobrīd ir visā Latvijā. Rinda veidojas uz finansējumu, jo esošais finansēšanas modelis paredz iespēju, ka finansētāji var būt vairāki. Līdz ar to, ja finansētājs ir trešā puse, šajā gadījumā, pašvaldība, var veidoties situācija, ka iespējas pakalpojumu nodrošināšanai ir, bet pakalpojums netiek nodrošināts tāpēc, ka parādās apmaksas jautājums; tāda krasa deficīta uz vietām nav
		attiecībā par pakalpojumiem dzīvesvietā rindu nav
		izteiktu rindu nav, ir zināms laiks, kamēr pakalpojumu noorganizē
		pieprasījums ir ļoti liels, rindas dažreiz tiešām pastāv
		rindas veidojās dēļ tā, ka fiziski nav vietas, kā arī gaidot pašvaldības līdzfinansējumu
		nevar iestāties bez līdzfinansējuma, bet kamēr sagaida to, var fiziski nebūt vietas
		ir rindas arī uz valsts sociālās aprūpes centriem
		rindas nav saistītas ar klientu skaita pieaugumu tik ļoti, cik ar to, ka 2023. gadā bija valsts budžeta dotācija aprūpētāju algu nodrošināšanai, bet realitātē šī nauda aizgāja papildus vietu piršanai Rīgai, kas bija apmēram pusmiljons, apmēram 63 vietas mēnesī nodrošinot; attiecīgi noņemot valsts budžeta dotāciju, vietu skaits bija jāsamazina, kas arī veido rindu un ir viens no iemesliem, kāpēc rinda šogad palielinājās
		rindas ir uz sociālās aprūpes centriem, uz dienas aprūpes centru; aprūpei mājās nav
		rindas ir gan uz fizisku vietu un pašvaldības līdzfinansējumu sociālās aprūpes centros; mainoties ekonomiskajai situācijai, kad mums bija paredzēts līdzfinansējums un tas tika iestrādāts, personas bieži vairāk izvēlējās šos līdzfinansētos pakalpojumus, šobrīd, kad šīs izmaksas ir pieaugušas, personas vairāk skatās uz aprūpes institūcijām
	3.4. Pakalpojumu izmaksas	mūsu iestādē tās šogad ir ap tūkstotis eiro par personu mēnesī
		ilgstošo sociālo aprūpi lielākoties nodrošina NVO vai SIA, kuri arī diktē savu cenu; cenu pieaugums notiek katru gadu; gadā vienreiz vai divreiz tiek izmainīta cena un tā vienmēr ir augšupejoša
		privātajās iestādēs ir vairāk kā tūkstotis eiro mēnesī; izmaksu ziņā noteikti nav pieejams vidusmēra klientam
		pakalpojumu dārdzība ir pašos griestos
		pakalpojumu cenas ir nesamērīgas ar ienākumiem
		komersantu cenas šobrīd ir lētākas, nekā pašvaldības aprūpes centros

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		ja cenas ir augušas, tad arī klientu līdzmaksājums nākamajā gadā varētu būt lielāks
		cenas aprūpes iestādēm ir ļoti augstas
		pakalpojuma izmaksas ir ļoti sadārdzinājušās, piecu gadu periodā izmaksas ir burtiski dubultojušās
		šobrīd ir lielas atšķirības pakalpojumu cenās un nevaram teikt, ka cilvēks var saņemt to pašu, dzīvojot jebkurā vietā; tas ir jārisina, lai nebūtu tik ļoti lielas atšķirības, ja ir līdzīgas vajadzības; ja tu dzīvo vienā pašvaldībā, tev ir pieejams atbalsts, bet citā pašvaldībā - nav, tas mums būtu pēc iespējas jāmazina; pašvaldībās ne tikai pakalpojumu cenas un pieejamība ir atšķirīga, bet arī tas, cik daudz pašvaldība liek klientam pašam maksāt par pakalpojumu. To vajadzētu vienādot, lai Latvijas iedzīvotājiem būtu līdzvērtīgi pamatprincipi, kas tiek ievēroti visās pašvaldībās
		kā sabalansēt pakalpojumu kvalitāti un izmaksas, jo augstākas izmaksas ne vienmēr nozīmē, ka konkrētajā institūcijā ir atbilstoša kvalitāte
		gan aprūpe mājās cilvēkiem, gan aprūpe institūcijā ir jāskatās arī izmaksu griezumā. Ja pakalpojumu izmaksas daļā ir arī maksa par mājokli, pakalpojums ir dārgāks, nekā, ja cilvēks par mājokli maksā pats un viņam nodrošina tikai aprūpes daļu; tas ir virziens, uz kuru ir jāiet - ka aprūpi, pēc iespējas, ilgāk nodrošina mājās, pēc iespējas attālinot institucionālo aprūpi
		pakalpojumu izcenojums nav atraujams no kopējās situācijas valstī, IKP izaugsmes, tautsaimniecības struktūras, pirktspējas paritātes, kā arī citiem apstākļiem, kas kopā veido maksu, lai neciestu kvalitāte
		no aprūpes līmeņa ir atkarīga cena
		izmaksu ziņā pakalpojums ir samērā pieejams, es varu saņemt lētāku pakalpojumu, bet ne sliktāku, taču tas atrodas krietni tālāk no Rīgas - 150 un 200 km
		ilgstošās aprūpes iestādēm ir ļoti liels regulējums, kuram tām ir jāatbilst. Izpildot šīs prasības, pakalpojumu sadārdzinām. Ir obligātā daļa, kas ir jāizpilda visiem, bet vai iedzīvotājam no tās obligātās daļas vajag visu? Bieži vien nevajag, bet viņam par to ir jāmaksā
		investīcijas palielina pakalpojumu cenu
		pašvaldībai statistiski vaučēris ir izdevīgāks, nekā pakalpojumu pirkt. Iespējams tāpēc, ka vaučeru izvēlas klienti ar lielākām pensijām, bet vidēji mēs neiztērējam visu vaučera summu. Pašvaldībai tas ir izdevīgs risinājums. Ja mums nebūtu iepirkumu organizācijas, tad visdrīzāk, ka mēs maksātu vairāk
		infrastruktūras izmaksas nebūtu jāiekļauj cenā; cenai jābūt tikai par pakalpojuma sniegšanas nodrošināšanu; galvenais sadārdzinājums ir cenā iekļaujot kredītu vai investīcijas infrastruktūrai, jo tās ir jāatpelnā; tā rodas pakalpojumu izmaksas

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
	3.5. Pakalpojumu kvalitāte	jādomā par pakalpojumu kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešanu, lai noturētu tos vienādā līmenī visur
		jāsalāgo cena ar kvalitāti
		pakalpojumu kvalitāte ir kļuvusi augstvērtīgāka
		ilgtermiņa aprūpes pakalpojums dzīvesvietā ir liels izaicinājums, jo neliels pašvaldību skaits šobrīd ir gatavas piedalīties finansēšanā pakalpojumiem 7 dienas nedēļā, jo ilgtermiņa aprūpes pakalpojumi - tās ir 7 dienas nedēļā
		kvalitātes standarti attiecas pilnīgi uz visiem darbiniekiem, tiek apmācīti pēc vienas algoritma, pieeja visur ir vienāda, aprēķini visur ir vienādi un tas ļoti palīdz to līmeni celt
		mainījies pakalpojuma koncepts, tas ir vērsts uz bērnu labāku interešu nodrošināšanu
		pēc iespējas pietuvinām institucionālo vidi ģimeniskai videi, lai bērniem nebūtu institucionālās aprūpes
		iestādē ir personas ar ļoti smagiem garīga rakstura traucējumiem, kas ietver divas mērķa grupas - tie ir iedzīvotāji ar psihiskām saslimšanām un iedzīvotāji ar garīgās attīstības intelektuāliem traucējumiem,- līdz ar to ir ļoti problemātiski nodrošināt augsta līmeņa pakalpojuma kvalitāti, jo cilvēkresursu pieeja, vides iekārtojums, prasības pret darbiniekiem, darbinieku apmācīšana ir atšķirīga, tai skaitā darbs ar klientiem ir atšķirīgs
		iedzīvotājiem ar vienādu aprūpes līmeni ir nepieciešams dažāds speciālistu kopums, kas ar viņu strādā, dažādas intensitātes pakalpojums ir nepieciešams. Reālajā dzīvē vajadzības un realitāte atšķiras, lai nodrošinātu pakalpojumu gan kvalitatīvi, gan uz klientu orientēti. Nāk iedzīvotāji ar ļoti smagām saslimšanām, kas līdz šim bieži nav bijis, ir nepieciešams arī savus darbiniekus papildus izglītēt, telpas pielāgot
		sākam domāt ārpus institucionālā rāmja; izaicinājums ir mainīt darbinieku domāšanu, mazināt pretestību jauninājumiem
	3.6. Reģionālās pakalpojumu nodrošināšanas atšķirības	ir milzīga atšķirība starp pašvaldībām. Rīgu vispār nevar salīdzināt ar pārējo valsti; Rīga ir ar milzīgu atšķirību, tur ir cita situācija, protams, arī finanses; lielās pilsētās ir labākā situācijā salīdzinājumā ar novadiem
		visās pašvaldībās ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumi nav pieejami vai arī nav pietiekami atbilstoši pieprasījumam
		vērojams institūciju trūkums un pakalpojumu augstās izmaksas
		problēma ir pieejamība un piekļūstamība, jo īpaši lauku mazapdzīvotajās teritorijās
		ne visās Latvijas pašvaldībās ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumi ir pieejami
		pilsētas vidē tas ir mazāk novērojams, bet lauku vidē nereti joprojām nav pieejama elementāras higiēnas nodrošināšana

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		klienta piederība konkrētajai pašvaldībai tiek sasaistīta ar deklarēto dzīvesvietu, un deklarēties mēs varam kaut vai uz stundu; bieži sanāk situācijas, ka persona pārdeklarējas uz citu pašvaldību un nespējam ātri noreagēt, ka konkrētajam cilvēkam pakalpojums ir jāizbeidz, viņš faktiski varbūt arī atrodas tajā pašvaldībā un viņam faktiski pakalpojums arī tiek sniegts pilsētu vidē konkrētie pakalpojumi ir pieejamāki lielajās lauku teritorijās sociālajiem darbiniekiem nākas pārbraukt lielus attālumus no punkta A uz punktu B; viņu darba laiks aiziet lielākoties pārbraucienos un savu kvalificēto darbu viņš nespēj veikt viensētas, protams, vienmēr ir izaicinājums dienas aprūpes centru ļoti trūkst un tas lielā mērā ir atkarīgs no finansējuma, kuru piedāvā pašvaldība; daudzas pašvaldības mēģina savus cilvēkus nosūtīt uz blakus esošajiem dienas centriem; piemēram, Rīgā katastrofāli trūkst dienas aprūpes centru, tie ir ļoti piepildīti un pat pārpildīti pakalpojumu pārklājums nav vienmērīgs; pakalpojumi dažviet ļoti trūkst, bet ir vietas, kur pakalpojums netiek izmantots tā vienkāršā iemesla dēļ, ka tajā vietā nav klientu dienas aprūpes centru nav visās pašvaldībās kur apvienoja vairākas pašvaldības, tur pašvaldības saskaras ar ļoti lielu izaicinājumu, līdzsvarojot gan pakalpojumus, gan to pieejamību infrastruktūra vēl nav pietiekami izveidota šobrīd, lai visi konkrētie pakalpojumi būtu vienmērīgi pieejami visā Latvijas teritorijā jāmeklē arī ekonomiskais pamatojums, lai pakalpojums nav nesamērīgi dārgs Latgales reģionā, kurā ir daudz lielāks senioru skaits, ilgstošās sociālās aprūpes un aprūpes mājās pakalpojumi ir arī vairāk nepieciešami, nekā Pierīgā, kurā dzīvo jaunas ģimenes ar bērniem, tur būs vajadzīgi citi pakalpojumi pašvaldībām ar lielāku senioru īpatsvaru ir lielāks slogs, nodrošinot konkrētus pakalpojumus, vēl ir lieli attālumi, kas, piemēram, Latgalē iedzīvotāju zemā blīvuma dēļ pakalpojumu sadārdzina Pierīga ir gados jauna, bet laukos paliek arvien gados vecāki cilvēki cilvēks, kurš dzīvo Latvijā un kuram ir nepieciešams kāds pakalpojums, zināmā mērā nav vienlīdz nodrošināts šī pakalpojuma pieejamībā, ņemot vērā viņa personīgos ienākumus, kā arī pašvaldības budžeta iespējas aprūpes mājās pakalpojums, ko šobrīd sniedzam, agrāk bija pieejams tikai pilsētā, tagad tas ir pieejams arī pagastos un lauku teritorijās

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		jāmaina finansēšanas kārtība, lai pakalpojumi tiešām būtu pieejami
		algu līmeņa atšķirība ir ļoti liela, it sevišķi laukos un pilsētās
		mūsu pašvaldībā visi pakalpojumi šobrīd ir pieejami, varam būt mierīgi par to, ka sociālo pakalpojumu grozs ir izveidots
		attālumi ir ļoti lieli, sevišķi izteiktas ir nomaļes
		pieejamība nav vienmērīga
		cilvēki, kas dzīvo attālākās lauku teritorijās, katru dienu neapmeklē dienas centru, bet divas līdz trīs dienas nedēļā
		lai saņemtu pakalpojumu tuvāk savai dzīvesvietai, tīklojums visā novadā ir pietiekošs, elastīgs
		katrs cilvēks gribētu, lai pakalpojumi ir katrā pagastā, bet tāds pārklājums, protams, ka nebūs. Nav iespējams nodrošināt šo vietu adekvātu noslodzi un piepildījumu ar speciālistiem, kuru zināšanas ir pietiekami detalizētas. Tā kā te ir balanss starp dzīvesvietas lielumu un mazumu, kā arī pakalpojumu pārklājumu
		aprūpes mājās pakalpojumu pieejamību bieži ietekmē sliktie ceļi, īpaši rudenī un pavasarī, kad ceļi ir neizbraucami
		pieejamība vismaz reģionālajā līmenī ir, jo sevišķi attiecībā uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem
		pateicoties DI projekta finansējumam, pakalpojumu sniegšanas vietas tika veidotas atbilstīgi plānošanas reģionu veidotajiem plāniem, kur reģionālās pieejamības aspekts obligāti tika izvērtēts
		pie mūsu iedzīvotāju blīvuma mēs nevaram un arī nevarēsim katrā pagastā nodrošināt pakalpojumu, jo iedzīvotāju skaits samazinās, tā tendence būs vēl sliktāka
		var būt grūtības reģionāli nodrošināt pakalpojumu, piemēram, nav aprūpētāju
		iedzīvotājiem šobrīd ir nodrošināts vienāds standarts, vienāda līmeņa pakalpojumi, neatkarīgi no savas dzīvesvietas
		svarīgi, lai sociālās aprūpes centri būtu samērā vienmērīgi visā Latvijas teritorijā
		atkarīgs no katras pašvaldības iespējām un finansējuma
		ja ģeogrāfiski skatāmos VSAC filiāļu izvietojumu tuvāk dzīvesvietai, ļoti liels robs Vidzemē, kur īsti vairs nekā nav palicis
		iedzīvotāji var izvēlēties ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumus saņemt ārpus Rīgas
	3.7. Infrastruktūras nodrošinājums	uzlabojumi infrastruktūrai ir nepieciešami, tie ir ilgtermiņa ieguldījumi
		ja pašvaldības neinvestēs savās ēkās un infrastruktūrā, tad drīz būs pienākusi tā bēdīgā situācija, ka pakalpojumu vairs nevarēs reģistrēt šādās telpās
		pakalpojumu sniedzēji, kas savu darbu tieši organizē konkrētai mērķgrupai, infrastruktūras vajadzības ir īstenojušas savos pakalpojumos, bet lielākā bēda ir tieši valsts un pašvaldību iestādēm

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		pakalpojumu izveidojot/pielāgojot vecās ēkās, grūtības ierīkot atbilstošus pacēlājus, kā rezultātā pieejamības nodrošināšana bieži ir ļoti teorētiska, jo tiek nodrošināta lēni, neērti un nedroši
		ja mēs visu izdarām pirms klienta, mums nav nekādu iespēju pielāgot to vidi klientu konkrētajām vajadzībām
		infrastruktūra ir novecojusi, lielākoties padomju laiku institūcijas, salīdzinoši jaunu vai renovētu ēku ir maz, kas būvētas konkrētam mērķim
		infrastruktūras objektu pieejamība pašvaldības objektos visu laiku tiek plānota
		nevaram šo pakalpojumu attīstīt tādā infrastruktūras līmenī, kādam tam vajadzētu izskatīties šīs dienas apstākļos, jo faktiski akcents šobrīd vairāk tiek likts tieši uz cilvēku aprūpi
		lielās vecās ēkas, kas ir mega būves, prasa resursu ieguldījumus attiecībā gan uz siltumenerģiju, gan uz elektrību u.c.; nepieciešami uzlabojumi
		finansējums, kas bija pieejams dienas aprūpes centriem, grupu mājām (dzīvokļiem), atelpas brīžu pakalpojumiem, ir labi, bet tajā pašā laikā ir nepieciešama ilgstošo sociālās aprūpes centru būvju atjaunošana un sakārtošana
		divas bijušās skolas ir pārveidotas, lai nodrošinātu pieejamību mērķgrupai
		kad veido jaunu infrastruktūru, no visām pusēm izvērtē, kurā vietā un kādā ēkā tas tiek darīts. Ir diezgan daudz ne pārāk labas pieredzes, ka šos pakalpojumus izveido tikai tāpēc, ka tur ir ēka, nevis, ka tieši šajā vietā cilvēkiem ir visērtāk to pakalpojumu sasniegt; vides pieeja ir otra lieta, veidojot šos pakalpojumus vecajās ēkās, kur pieejamību ir ļoti grūti atrisināt vai arī vienkārši pietrūkst izpratnes un infrastruktūras pieejamība cilvēkiem funkcionālajiem traucējumiem ir ierobežota
		attiecībā par valsts finansētajiem sociālās aprūpes centriem varētu teikt, ka situācija ar infrastruktūru ir apmierinoša. Mēs regulāri atrodam finansējumu gan vides pieejamības sakārtošanai, gan energoefektivitātei. Arī klientu izvietojums ir tādā civilizētā līmenī, vairs nerunājam par situāciju, ka vienā istabā ir 8-10 cilvēki
		situācija ar pašvaldību izveidotajiem sociālās aprūpes centriem ir ļoti dažāda - ir pašvaldības, kas ir atradušas resursus un iespējas veikt investīcijas infrastruktūrā, tur situācija ir daudz maz normāla. Kā labu piemēru var minēt Rīgas pašvaldību, kuras visos trijos Rīgas dibinātajos sociālās aprūpes centros ir daudz maz atrisinātas visas tās problēmas. Diemžēl, jo tālāk uz perifēriju, jo situācija ir sliktāka. Ir aprūpes centri, kur vienā istabā ir 10 cilvēki
		nodrošināt epidemioloģiskās drošības nosacījumus ir ārkārtīgi grūti: kur remontu nav bijuši sen, nav nodrošināta energoefektivitāte, trūkst medikū, nav nodrošināta vides pieejamība
		tas diemžēl ir atkarīgs no katras pašvaldības rocības un arī vietējo politiku attieksmes pret to visu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		pēdējā ilgstošās aprūpes pakalpojumu attīstības plānā ir paredzēts punkts, ka valsts budžetā varētu paredzēt kādu ikgadēju mērķdotāciju, lai tik tiešām pašvaldības sociālās aprūpes centru infrastruktūru varētu sakārtot. Jautājums atduros finanšu pieejamībā. Ja varbūt vidējā termiņā tas varētu izdoties, bet patreizējā finanšu perspektīve liecina, ka turpmākie trīs gadi būs diezgan grūti
		šobrīd jau vismaz vairākas bankas ir izrādījušas interesi sadarbības turpināšanai, kas jau iepriekš bija piesaistījuši ārējo finansējumu
		nepieciešami finanšu avoti esošo sociālo pakalpojumu infrastruktūras uzlabošanai
		daudzām vecajām ēkām, piemēram, muižām ir skaista apkārtnē, bet tajā pašā laikā ir grūtības vecās ēkas pielāgot mēs, kā biedrība, kas sniedz pakalpojumus, investējam līdzekļus infrastruktūras atjaunošanai secīgi pēc vajadzībām
		infrastruktūra nemītīgi uzlabojama, jo tā ļoti ātri nolietojās, jo to lieto 24/7
		ļoti daudz pievēršam uzmanību tieši ārējām izskatam, lai ir skaistas pielāgotas telpas, skaista daba
		ļoti strādājam pie vides pieejamības uzlabošanas, viss tiek pielāgots tam, lai cilvēki ar kustību un funkcionāliem traucējumiem varētu brīvi pārvietoties
		uzlabojami ir saistīti ar finansējumu; visas būvniecības izmaksas kļūst arvien dārgākas un jebkuri infrastruktūras uzlabojumi ir faktiski budžeta un finansējuma jautājums
		visas mūsu VSAC esošās ēkas ir ļoti senas un tās būtu modernizējamās. Tās pakāpeniski uzlabojam, remontējam, kārtojam saskaņā ar šodienas prasībām; ja kaut ko remontējam, mēs skatāmies, kā to izdarīt ar mūsdienīgiem risinājumiem
		daudzas filiāles atrodas dažādās vēsturiskās ēkās, kur dažādu objektīvu apstākļu dēļ nevaram izveikt nepieciešamos pielāgojumus, lai nodrošinātu vides pieejamības prasības pilnā apmērā
		vide cilvēkiem ir kļuvusi krietni mājīgāka, atbilstošāka un institūcijai droša. Institūcijas atslēgvārds ir drošība no visiem skata punktiem - logi, durvis, sliekšņi, elektrodrošība, ugunsdrošība u.c.
	3.8. Pakalpojumu grozs	pozitīvā lieta ir bijusi DI, kur projekta ietvaros ir izveidoti sabiedrībā balstīti ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumi: gan grupu dzīvokļi, gan dienas aprūpes centri
		pakalpojumu pieejamība šobrīd, pateicoties DI procesam, ir daudz plašāka, nekā tā bija kādreiz, jo ir izveidoti gan dienas aprūpes centri, gan arī grupu mājas (dzīvokļi), kā arī pakalpojumi bērniem ar funkcionāliem traucējumiem
		DI projekta ilgtspēja šobrīd pašvaldībām uzliek ārkārtīgi lielu finansiālo slogu, kā rezultātā cieš iedzīvotāji, jo pašvaldības samazina iespējamību saņemt šos pakalpojumus

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		nav iespējams nodrošināt DI projekta ilgspēju pilnā apmērā, kas ir vajadzīgi, kā arī cilvēki ir pieraduši pie tā, ka viņi saņem konkrētu pakalpojumu grozu
		līdzīga situācija ir ar dienas aprūpes centriem. DI projekta ietvaros ir izveidots konkrēts vietu skaits, kur var iet tie cilvēki, kuri ir izvērtēti projektā, bet katrs nākamais stāv rindā
		pakalpojumi ir atkarīgi no tās pašvaldības rocības, cik viņi var atļauties šos pakalpojumus izveidot un attiecīgi arī nodrošināt
		kamēr ir DI projekta ilgspēja, jaunie izveidotie pakalpojumi kā dienas aprūpes centri, piemēram, personām ar garīga rakstura traucējumiem un funkcionāliem traucējumiem, ir pieejamāki; bažas rada, kas notiks tad, kad beigsies projekta ilgspēja, kad pašvaldībām vairs tas nebūs obligāts pienākums - nodrošināt šos pakalpojumus
		Labklājības ministrija veido minimālo pakalpojumu grozu, kura ietvaros noteiktie pakalpojumi būs obligāti pašvaldībām jānodrošina, bet tajā pašā laikā tas rada lielas bažas, vai bez valsts finansējuma vispār šie pakalpojumi turpinās savu dzīvi tālāk
		specifiskie pakalpojumi personām ar garīga rakstura traucējumiem, piemēram, dienas aprūpes centri, grupu mājas (dzīvokļi), ir nepietiekošā skaitā
		sociālos pakalpojumus kā dienas centri, dienas aprūpes centri u.c. katra pašvaldība izvēlas labākos risinājumus konkrētajā situācijā
		tas ir sociālā dienesta viens no uzdevumiem - savas pašvaldības sociālās politikas jeb sociālās situācijas izvērtēšana, lai varētu risināt jautājumus par jaunu pakalpojumu izveidošanu
		prioritāri būtu tādi pakalpojumi, ar kuriem varam atgriezt cilvēku darba vidē. Piemēram, aprūpes mājās pakalpojuma nodrošinājums bērniem ar tādu mērķi, ka šo bērnu vecāki var atgriezties darba vidē un iekļauties sabiedrībā; viņš nav 24/7 mājās pie sava bērna
		atelpas brīža pakalpojums ir salīdzinoši jauns pakalpojums, kura tīkls paplašinās pēc DI projekta
		DI projekts ir izkustinājis sabiedrisko aktivitāti no vienas puses, sabiedrība pati kļūst gudrāka, izglītotāka, vairāk zina, pakalpojumi ir vairāk pieprasīti, cilvēki vēlas tos arī izmantot, savukārt pakalpojumu sniedzēju un vietu skaits nav tik daudz
		saistībā ar minimālā pakalpojuma grozu izstrādi ir analizēta situācija no pakalpojumu pieejamības puses
		redzam lielu pieprasījumu no pašvaldības iedzīvotājiem
		jādomā būs par tiem cilvēkiem, kuri nevar par sevi parūpēties

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		DI projekta ietvaros ir ieviesti jauni pakalpojumi, kas ir tieši personām ar īpašām vajadzībām: kā grupu mājas (dzīvokļi), dienas aprūpes centri, atpūtas brīža pakalpojumi, kā arī sakārtota infrastruktūras pieejamība pašvaldības diezgan atbildīgi izturas pret sociālajiem jautājumiem DI projekta ietvaros tika izvērtētas personas, bet personu loks mainās. Ne jau visi bija arī izvērtēti, personu loks ir daudz lielāks, attiecīgi arī pakalpojumu pieprasījums ir daudz lielāks, lai nodrošinātu visiem, kuriem tas būtu nepieciešams; infrastruktūras objekta plānotās jaudas nepietiek, lielāku finansējumu pašvaldība nevar atļauties nevar teikt, ka visiem, kam pakalpojumi ir nepieciešami, tie tiks arī nodrošināti ir palielinājies piedāvājums cilvēkiem šobrīd ir jāpasaka, ka šos pakalpojumus tik dāsni saņemt tālāk nevarēs katrā pašvaldībā būtu jānodrošina ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojums pakalpojumi, kas skar mūsu dienas aprūpes centru un un bērnu rehabilitācijas centru, ir kvalitatīvi lai šie pakalpojumi būtu pieejami, svarīga ir finansēšanas iespēja DI projekta ietvaros atvērti jauni pakalpojumi katram nav pieejams DI projekta ietvaros laika periodā no izvērtēšanas līdz pakalpojumu ieviešanai ne visas izvērtētās personas vēlas iesaistīties un ir kūtri apmeklētāji ir deputāti (pašvaldības), kuri uzskata, ka konkrētie pakalpojumi - dienas aprūpes centrs un grupu māja (dzīvoklis) nav vajadzīgi; pirms tam ir iztikts un arī turpmāk var iztikts pakalpojumu pieejamība ir uzlabojusies pakalpojumi ir dārgi, ja pašvaldība līdzfinansē, tad cilvēkiem ir pieejams; ja pašiem ir jāmaksā, tie ir ar ierobežotu pieejamību. Aiz katra pakalpojuma sniegšanas ir speciālisti, resursi un tā tālāk, līdzko kaut kur cenas kāpj, tā arī pakalpojuma pieejamība samazinās. Tāpēc teikšu, ka šobrīd nav nodrošināta pakalpojuma pieejamība cilvēkiem pakalpojumiem ir jābūt pieejamiem, bet pašvaldībai arī ir noteikta finanšu pieejamība bieži klientiem ir jābūt zem nabadzības sliekšņa un bez piederīgajiem pakalpojuma pieejamībai, savukārt visu mūžu strādājošs cilvēks, kuram bērni varbūt ir ārzemēs, pakalpojumu nesaņem; bieži SAC lielā pārsvarā ir degradētas personas, kas arī neveicina interesi par pakalpojumu saņemšanu tajos pamatā primāri daudz ko nosaka finansējums DI projekts deva lielākas iespējas gan attīstīt pakalpojumus, gan tos pilnveidot

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		pateicoties ES fondu ieguldījumiem, pakalpojumi ir ļoti būtiski attīstījušies un faktiski tās ir veselas 228 jaunas pakalpojumu sniegšanas vietas, kas ir izveidotas ar šo fondu atbalstu, kas būtiski ir mainījušas pakalpojumu pieejamību pašvaldībās
		bija Eiropas uzstādījumi par to, ka ir jāattīsta tieši sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi; ja nebūtu šīs Eiropas nostājas, tad tendence ieguldīt klasiskajās institūcijās droši vien ņemtu daudz lielāku virsroku, ja ne pavisam lielu virsroku
		pakalpojumu klāsts ir paplašinājies, un domājams, ka pašvaldībām arvien biežāk pakalpojumi ģimenēm, kurās aug bērns ar invaliditāti, ir prioritāte
		jautājums par obligāto minimālo sociālo pakalpojumu grozu jau četrus gadus tiek atlikts; ja pakalpojuma grozs būs ar likuma spēku, tad pašvaldībām būs obligāts pienākums savā administratīvajā teritorijā to nodrošināt
		cilvēku īpatsvars, kas saņem sabiedrībā balstītus pakalpojumus institūcijās, pieaug, tā tendence jau daudzus gadus ir pareizajā virzienā
		svarīgākais, ko DI projekts panāca, ka cilvēki, kuri vispār nesaņēma atbalstu, sāka saņemt šo pakalpojumu; ir cilvēku daļa, kuri neizskata institūciju vispār kā variantu, tādā gadījumā viņi izvēlas vienkārši nesaņemt pakalpojumu
		situācija pakalpojumu pieejamībā uzlabojas
		citas pašvaldības samazina sociālo pakalpojumu grozu, un tas stimulē skatīties uz to pašvaldību pusi, kas šo grozu nesamazina
		neesmu tik lielā sajūsmā par grupu dzīvokļiem, jo valsts aprūpes centros klienti ir mācījušies pusceļa mājās, bet, nokļūstot grupu dzīvokļos, šiem cilvēkiem ir ļoti grūti, viņa neprot rīkoties ar savām finansēm un nav piemēroti dzīvošanai patstāvīgi, bieži vien viņi nokļūst atpakaļ aprūpes centros
		sociālie pakalpojumi joprojām ir nepietiekami personām ar garīga rakstura traucējumiem, kuri no aprūpes centriem ir devušies dzīvot patstāvīgi. Lielākā šo klientu daļa paliek aiz borta pašās pašvaldībās. Ir vērojama pašvaldībās arī dažāda attieksme pret šiem klientiem
		pozitīvi attīstās mājas aprūpe valstī, jo tas ir tomēr viens no lētākajiem aprūpes veidiem. Institucionālā aprūpe jebkurā gadījumā ir dārgāka par aprūpi mājās
		atrast aprūpētāju par 10 eiro stundā dzīvesvietā šobrīd ir ārkārtīgi sarežģīti, turklāt šim cilvēkam, kas nodrošina aprūpi mājās, ir nepieciešamas arī zināšanas, lai nenodarītu pāri sev un klientam
		nav noteikti vienoti kritēriji pašvaldībām pakalpojumu saņemšanai; ir atkarīgs no pašvaldību iespējām
		DI projekta ietvaros tika izveidoti jauni pakalpojumi, tomēr to skaits ir nepietiekams

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		kopš DI projekta uzsākšanas, ir mainījusies situācija un plāni nesaskan ar realitāti; dienas aprūpes centros trūkst vietu, bet grupu mājas (dzīvokļi) dažviet ir tukši
		cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem dienas aprūpes centru ir ļoti par maz
		pirms administratīvi teritoriālās reformas daļai pašvaldību nebija pieejama aprūpe mājās, bet šobrīd ir tikai viena pašvaldība, kurā nav pakalpojums, bet ir pabalsts
		esam ieviesuši un sākam īstenot atelpas brīža pakalpojumu, kurā ļoti daudz ieguldām ne tikai infrastruktūrā un darbiniekos, kas būtu sagatavoti šī pakalpojuma sniegšanai, bet arī sabiedrības informēšanai, ka vispār šāds pakalpojums ir pieejams un ka var uzdrošināties to izmantot
		cenšamies veidot, ka aprūpe mājās ir primāra, jo saprotam, ka katram cilvēkam būt mājās ir svarīgi, bet tas nenozīmē, ka visiem šo pakalpojumu varam sniegt
		drošības pogas pakalpojums ir kopā ar aprūpi mājās, šo pakalpojumu nodrošinām tikai klientiem, kuri ir aprūpes mājās saņēmēji
		mums ir vēl viens pakalpojuma sniedzējs aprūpes mājās nodrošināšanai, kas ir pozitīvi, jo šobrīd arī starp pakalpojumu sniedzējiem ir izveidojusies konkurence, tāpēc klients saņem kvalitatīvāko pakalpojumu
		aprūpi mājās pieprasa vairāk
		grupu dzīvokļa pakalpojumu ir grūti sameklēt, jo tie ir paredzēti tikai konkrētās pašvaldības cilvēkiem un tā šo pakalpojumu nepārdod
		viens no pieprasītākajiem pakalpojumiem ir ilgstošā sociālā aprūpe institūcijā
		ja par dienas aprūpes centra pakalpojumu cilvēks samaksās līdzmaksājumu, viņa ienākumi kļūs mazāki. Bet neviens jau viņu neatbrīvo no komunālajiem maksājumiem, ēdināšanas brīvdienās, iespējams, arī no aprūpes mājās pakalpojuma, arī dzīvesvieta ir jāuzkopj vai arī nepieciešama cita palīdzība
		cilvēki parasti vēlas palikt dzīvesvietās līdz pēdējam
		aprūpes mājās pakalpojumu 24/7 pastāvīgi var nodrošināt tikai tie cilvēki, kuriem ir brīvi finanšu resursi, kas var atļauties aprūpētāju mājās
		grupu dzīvoklis mums ir pārpildīts, uz to stāv rinda. Tas tāpēc, ka nav vietu grupu dzīvokļos un šobrīd nav arī resursu, lai izveidotu jaunus grupu dzīvokļus
		nezinu nevienu pašvaldību pēdējos gados, kurā nebūtu aprūpes mājās pakalpojuma iespējas, protams, var atšķirties saturs, bet iespēja saņemt pakalpojumu ir

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		DI projekts devis savu pienesumu, tā rezultātā radīti jauni pakalpojumi; pirms tam vienīgā iespēja bija institūcija, tagad ir arī citas iespējas tiek darīts viss, lai pēc iespējas ilgāk cilvēks būtu mājās atelpas brīža pakalpojuma mazā izmantošana iespējams saistīta ar maksas pakalpojumu pakalpojumu klāsts ir uzlabojies; iespējams, tas ir saistīts, ka kopējā izpratne par personām ar garīga rakstura traucējumiem, viņu vajadzībām un lomu sabiedrībā ir uzlabojusies; tas veicinājis veidot dažādus privātos pakalpojumus tieši šai mērķgrupai būtu nepieciešams globāls redzējums tieši par VSAC, kā nākotnē tiem būtu jāizskatās, tāds politisks redzējums pakalpojumā, kuru sniedzam, piedāvājam ļoti daudz atbalsta funkciju, kas mums patērē daudz laika (apkures nodrošināšana, attīrīšanas ūdens urbumi u.c.); tas noņem daudz laika no pamatdarbības pietrūkst tāda valstiska plāna, kā mēs attīstāmies un ejam līdzī šīm jaunākajām tendencēm, ņemot vērā, ka mums ienāk arvien <i>smagāki</i> iedzīvotāji, ir jāapriko, jāpārbūvē un jāpārveido telpas vajadzības vai pakalpojumu veidošana bieži vien izriet nevis no tā, kas ir vajadzīgs cilvēkam lokāli vai kas ir vajadzīgs sabiedrībā, bet no ārējā investīciju resursa, kā DI projekta piemērā ceturtajā aprūpes līmenī - vajadzīgas autiņbiksītes, lielāks personāla atbalsts, vairāk medikamentu, pie aprūpes patērējam vairāk ūdeni, elektrību u.c., savukārt, pirmajā aprūpes līmenī iepriekš minētais ir mazāk, bet vairāk uzmanības veltam interešu, saturīga brīvā laika nodrošināšanai, sociālās rehabilitācijas bloks izmaksās ir lētāks ir iedzīvotāji, kuri vēlas atgriezties savā dzimtajā vietā, bet tur nav vietu vai pakalpojuma vispār, savukārt tur, kur ir brīvas vietas, iedzīvotājs negrib, jo viņam ar to vietu nav saistības mums šobrīd ir tādi iedzīvotāji, kuri būtu absolūti spējīgi dzīvot sabiedrībā, bet viņi vairs to negrib, viņi ir to savu, kā saka, rozā brillu periodu izdzīvojuši lielākais pieprasījums ir pakalpojumam - aprūpe mājās; mūsu saistošie noteikumi nepieļauj veidot rindu, tā tas ir apzināti veidots, jo aprūpe mājās ir tāds kā sociālo pakalpojumu GMI
	3.9. Ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums	pozitīvi, ka projekts ir sācies. Izmantojot ES fondu līdzekļus, plānots radīt mazākas, ģimeniskai videi pietuvinātas mājas lielas problēmas šobrīd ar ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojuma izveidi ir senioriem. Pašvaldības, parēķinot, cik tas izmaksā - gan ēku būvniecība, gan arī pakalpojumu nodrošināšana, atsakās, un izskatās, ka valsts neapgūs visu finansējumu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		jautājums ir par pakalpojuma attīstību, kā mēs to redzam nākotnes perspektīvā. Domāju, ka mūs vairs neapmierinās pansionāta esošā kārtība, mēs tomēr gribēsim dzīvot savādāk
		ejam pa istabiņām un redzam, ka visiem ir vienādas gultas, visiem ir vienādi skapīši un kur ir privātums. Tas lielā mērā saistīts ar mūsu likumdošanu, kas nosaka, ka tev ir tik un tik naudas, tev par tādu summu jāriko iepirkums, lai nopirktu visiem vienādas gultas u.c.
		ļoti stingrie noteikumi, kas grupu dzīvokli saskata kā publisku celtni. To būvējam atbilstoši publiskas ēkas noteikumiem, kas ļoti lielā mērā ierobežo kaut kādu mazu jaukumu, privātumu ēkas ietvarā un kas rada to kopmītnes sajūtu gan ēkas iekārtojumā, gan visā pārējā. Visi cilvēki dzīvo vienādi kā padomju kopmītnēs vai tamlīdzīgi. Tas nekādā veidā nevairo mājas sajūtu šiem cilvēkiem
		ir pakalpojumu sniedzēji, kuri ir ļoti domājuši un ieguldījuši infrastruktūras sakārtošanā vai mainīšanā, veidojot ģimeniskai videi pietuvinātu vidi; ja ne gluži pietuvinātu, tad vismaz tuvāku; finansējuma mūžīgais trūkums un arī nepieejamība neveicina šo pakalpojumu attīstību
		pašvaldībās palielinās interese saņemt finansējumu un veidot ģimeniskai videi pietuvinātus pakalpojumus
		izprotam ES finansiālo atbalstu ģimeniskai videi pietuvinātiem pakalpojumiem, taču nevar skatīties viena gada griezumā, jāskatās, kā to nodrošināt arī ilgtermiņā
		ģimeniskai videi pietuvinātu apstākļu radīšana varētu attiekties tikai uz tiem cilvēkiem, kuriem ir zemākais aprūpes līmenis, kuri ir spējīgi parūpēties par sevi
		pakalpojums ir ļoti dārgs, mūsu cilvēki nevarēs to apmaksāt
		esam iesaistījušies divu modeļu māju būvniecībā veciem cilvēkiem, tas būs kā ārpusģimenes pakalpojums
		sabiedrībā balstītie pakalpojumi paliek ģimeniskāki
		ģimeniskai videi pietuvinātas aprūpes pakalpojums ir ļoti brīnišķīgs, sākumā pieteicāties, vēloties attīstīt tādu projektu, tomēr izsvērām pašvaldības finansiālo atbildību un atteicāties
		pakāpeniski pārejam uz ģimeniskai videi pietuvinātiem pakalpojumiem
		tradicionālo ilgstošo sociālās aprūpes pakalpojumu institūcijās var organizēt atbilstoši ģimeniskās vides principiem, ir daudzi labi piemēri
		esam mainījuši šo pieeju vai redzējumu: no slimnīcu tipa aprūpes skatāmies vairāk uz ģimeniskai videi pietuvināto aprūpes nodrošinājumu
		aprūpes centros, mazliet mainot darba slodzes, darba vidi, dzīves vidi, ir iespējams veidot ģimeniskus apstākļus

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		perspektīvā skatāmies uz ģimeniskās vides pieejamo risinājumu; mums būtu jāattīsta vai jāskatās arī tajā virzienā. Esošajās aprūpes institūcijās būtu jādod iespēja nevis sevi norakstīt, bet pilnveidot atsevišķās sadaļās vai kopumā ar nosacījumu, ka tas ir ģimeniskā tipa pakalpojumu sniegšanas veids. Mums ir lielāks vaučers, savukārt tā saucamajam klasiskajam un tālāk no Rīgas pakalpojumam ir mazāks vaučers esam iesaistījušies šajā projektā, ir paredzēts pēc projekta būvēt sešas ēkas, kas dotu papildus 96 vietas
4. Resursu nodrošinājums	4.1. Darbinieku trūkums ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā	problēmas ar darbaspēku darbaspēka trūkums - trūkst sociālo aprūpētāju, sociālo rehabilitētāju u.c. ārkārtīgi liels cilvēkresursu trūkums. Nereti pakalpojumu sniedzēji ir informējuši, ka nodrošināt aprūpētāju mājas aprūpē ir praktiski neiespējami. Piemēram, kaut vai par tiem pašiem 10 eiro stundā nav iespējams atrast aprūpētāju, kas varētu šo pakalpojumu nodrošināt ir izaicinājums nodrošināt kvalitatīvu aprūpi pie nepietiekama personāla skaita un to mainības izaicinājums nodrošināt personālu arī aprūpē mājās, kas nav ļoti augsti atalgots darbs, bet ir jābūt noteiktām prasmēm un zināšanām, lai šajā jomā strādātu personāla trūkums un tā atlīdzību atšķirības arī starp nevalstisko sektoru, pašvaldībām veicina personāla migrāciju lielākā problēma ir ar cilvēkresursiem pakalpojumu sniedzējiem arvien grūtāk ir nodrošināt personālu, kas strādā šajās institūcijās steidzami risināms personāla nodrošinājums institūcijās, tai skaitā psihologi, atbalsta personāls, mentori; visā Latvijas teritorijā trūkst šo speciālistu kvalificēta darbaspēka trūkums, ieskaitot gan pašvaldības, gan privātos kapitāla pakalpojumu sniedzējus- ļoti grūti ir atrast darbiniekus tieši mājas aprūpē ir situācijas, kad nav aprūpētāju darbinieku trūkums problēma ir akūta, kas saasināsies vēl pēc 5 gadiem, kad pašreizējie darbinieki sasniegs pensijas vecumu tik ļoti trūkst darbinieku, bet sociālajiem darbiniekiem liek uz pleciem arvien jaunus pienākumus un nevajadzīgas lietas cilvēkresursu trūkums, kas strādā šajos pakalpojumos nepietiek aprūpētāju, sociālo darbinieku, sociālo rehabilitētāju darbinieku trūkums, notiek bieža darbinieku maiņa

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		sociālā darba jomā ir speciālistu trūkums
		sociālo darbinieku trūkst visur
		speciālisti kā cilvēkresurss
		VSAC ziņo, ka vakances aizpildās ļoti labi - tā ir pozitīva tendence, kur atalgojuma politika ir devusi rezultātu. Tas, protams, ir uz pašvaldību institūciju un ārstniecības iestāžu rēķina
		pašvaldību pusē situācija ir slikta. Atsevišķās pašvaldībās bijuši mēģinājumi SAC darbiniekiem ieviest saīsināto darba laiku, attiecīgi samazinot atalgojumu, bet cilvēkiem aprūpe ir nepieciešams 24/7
		nepietiekamu cilvēkresursu apstākļos profesionāls un kvalitatīvs pakalpojums ir apdraudēts, bet mēs dzīvojam laikā, kad pakalpojumiem tiek izvirzītas arvien precīzākas un augstākas kvalitātes prasības
		visticamāk, ka mēs neiztiksim arī bez ārvalstu darbaspēka iesaistes
		tirgojoties ar resursiem, pārvilīnot darbiniekus no vienas iestādes uz citu, <i>caurums</i> jau netiek aizpildīts, tas kādai iestādei vai sektoram saglabāsies; būs jāmeklē risinājumi arī bez algu pacelšanas ārpus mūsu sistēmām
		viens no virzieniem, kā piesaistīt, nevis pārvilīnāt darbiniekus no citām nozarēm un ieinteresēt viņus strādāt, ir uzlabot viņu darba vidi. Tas ir virziens, kurā īsti neskatāmies, jo dominē pieeja - tev ir noteikts sertifikāts, tu esi izgājis apmācību, tad vari nākt un strādāt; pieejai ir jābūt elastīgākai un jāmainās: ja cilvēks grib strādāt un viņam ir pareizā attieksme pret klientu, viņš tiek apmācīts, viņš var sākt strādāt un mācīties, ja ir motivēts - tādā veidā iespējams iesaistīt papildus cilvēkus
		ir piemēri, ka pašvaldība izveido pakalpojumu un nevar atrast darbiniekus, bet brīdī, kad šis pakalpojums tiek deleģēts nevalstiskajai organizācijai, tā spēj atrast darbiniekus tieši tajā pašā vietā
		visā nozarē ne tikai Latvijā, bet arī starptautiski ir darbinieku trūkums, jo īpaši, ja mēs runājam par ilgtermiņa aprūpi
		darbinieku trūkums ir jūtams jau šobrīd un droši vien, ka perspektīvā būtu jūtams vēl vairāk
		vēlmi strādāt aprūpētāja darbu tomēr padarīt gaišāku, nevis kā pēdējo izvēli, un lai darbs būtu arī vairāk finansiāli novērtēts
		līdzīgi kā citās nozarēs, tas ir darbinieku trūkums. Tas nozīmē, ka daudzus pakalpojumus nākas organizēt, ņemot vērā šo apstākli, šo darbinieku trūkumu
		darbaspēka trūkums
		grūti piesaistīt kvalificētu personālu, jo īpaši tas attiecas uz sociālajiem rehabilitētājiem un funkcionālajiem speciālistiem

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		mums ir klientu grupa - ar smagiem un ļoti smagiem garīga rakstura traucējumiem, - praktiski neiespējami atrast darbiniekus, jo viņi vienkārši baidās no mūsu darba specifikas
		personāla trūkums - gan profesionāļu, gan tiešās aprūpes personāla trūkums, kā arī reģionālās īpatnības – filiālēs, kas ir tālāk no reģionālajiem centriem vai pilsētām, ir grūtāk piesaistīt darbaspēku
		darbinieku pretestība jauninājumiem ir ļoti liela, jo ir bail, vēlas veco komforta zonu
		darbinieku trūkums kopumā veicina domāt, kā efektīvizēt darbus
		darbinieku novecošanās, kuru vietā jaunā paaudze nenāk
		sociālais darbinieks principā ir nenovērtēts
		konkurence darba tirgū pieaug visos sektoros
		lielāks izaicinājums ir sociālajā aprūpē strādājošo darbinieku līmenis, viņa darbu samaksa un kvalifikācija
		piemēri no citām valstīm, piemēram, Vācija veiksmīgi risina imigrācijas politiku trūkstošajās nozarēs, strādājot ar citām valstīm ārpusē. Viņi nostimulē, ka personas, piemēram, iemācās valodu savā mītnes zemē, iziet kvalifikāciju un tad var doties, piemēram, uz Eiropas Savienību. Domāju, ka arī šādā veidā varētu aicināt uz Latviju
	4.2. Medicīnas personāla trūkums	bieži ir gadījumi, ka cilvēks ir ievietots aprūpes iestādē un viņa ģimenes ārsts ir pavisam tālu un personīgi vairs nav pieejams
		nelielākos aprūpes centros mums nav pašiem sava ārsta, labākajā gadījumā ir ārsta palīgs vai medmāsa
		medicīnas personāls aizbrauc projām, noveco, iedzīvotāji pārvietojas uz lielpilsētām
		bija priekšlikums ieviest, ka no valsts budžeta apmaksā medicīnas rehabilitācijas speciālistu apmācību ar mērķi un nosacījumu, ka pēc studiju beigšanas speciālists vismaz piecus gadus strādā aprūpes centrā
		primārais ir veselības aprūpes speciālists, attiecīgi ergoterapeits, fizioterapeits; zinu, ka ir pašvaldības, kuras saka, ka mums ir palicis vairs tikai viens ģimenes ārsts visā pašvaldībā
		svarīga ir sadarbība ar ģimenes ārstiem, kas ne vienmēr ir veiksmīga, vai ģimenes ārsts vispār nav pieejams
		ģimenes ārstu vecums paliek arvien augstāks, un tas ir 50+ vecums
		psihiatru iztrūkums, pieejamība pie šiem speciālistiem ir gana apgrūtināta
		slimnīcās ir aprūpes trūkums, mums atnāk atpakaļ cilvēks no slimnīcas ar izgulējumiem
	4.3. Darbinieku atalgojums ilgtermiņa sociālās aprūpes	atlīdzības ir nelielas; aprūpētājiem tuvu minimālajai algai
		diemžēl atalgojums sociālās aprūpes centros nav tas augstākais un darbs nav viegls - gan fiziski grūts, gan psihoemocionāli sarežģīts

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
	pakalpojumu nodrošināšanā	atalgojuma jautājums ir uz pašvaldības pleciem, ko cenšamies ik pa brīdim celt, bet vienalga tas ir krietni par maz
		ja slimnīcās kaut kur mainās atalgojuma principi, tad uzreiz sajūtam konkurēšanu
		atlīdzības, noteiktie griesti tieši sociālās aprūpes darbinieku atalgojumam, jo darbs nav viegls, tas ir smags, bieži vien tas ir arī fiziski smags darbs, un kopumā tas tā īsti nav novērtēts
		atalgojums sociālās aprūpes centros nav tas augstākais un darbs nav viegls - gan fiziski grūts, gan psihoemocionāli sarežģīts
		atalgojums sociālā darba speciālistiem pašvaldībās; sociālā dienesta sociālie darbinieki aiziet uz valsts aprūpes iestādi tāpēc, ka tur ir lielāks atalgojums; nevaram konkurēt
		nepieciešams konkurētspējīgs atalgojums, lai pakalpojums būtu ilgtermiņā
		aprūpētājiem ir jāmaksā atbilstošas algas
		atalgojums ir par zemu pret to darbu, kas aprūpētājam ir jā dara. Piemēram, Rimi vai Viršos viņš var nopelnīt 2 reizes lielāku algu
		atalgojums nav konkurētspējīgs
		VSAC, kas ir tiešās valsts pārvaldes iestāde un tai ir saistoša Valsts kancelejas noteiktā atalgojuma skala, līdz ar to minimālā atalgojuma pieauguma dēļ ceļas zemāk apmaksāto darbinieku atalgojums
		esam panākuši, ka saistībā ar veselības aprūpes darbiniekiem mums nāk horizontālais atalgojumu pieaugums no veselības sektora
		starptautiski klasiskā robeža aprūpētāju darba samaksai ir definēta kā 80% no vidējās darba samaksas valstī; diemžēl mēs ar to nevaram lepoties; mums nav arī aprūpēto interešu pārstāvības/arodbiedrības
		algas ir ļoti zemas
		lielāks izaicinājums ir sociālajā aprūpē strādājošo darbinieku atalgojuma līmenis
	4.4. Ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu sniedzēju nodrošinājums	pakalpojumu sniedzēji attīstās atbilstoši tirgus prasībām, pēc pieprasījuma/piedāvājuma principa
		pašvaldībā darbu ir uzsācis privātais sociālās aprūpes centrs, sniedz ne tikai ilgstošās sociālās aprūpes, bet arī hospisa pakalpojumus; tas ir nopietns nozares spēlētājs, jo, vērtējot kvalitatīvās un kvantitatīvās pazīmes, uzņēmums strādā pietiekami kvalitatīvi attiecībā pret klientu
		esam pietiekami bargi attiecībā pret nevalstisko sektoru, arī uzraugot pakalpojumu kvalitāti
		privātajiem aprūpes centriem maksājumi ir krietni dārgāki, bet vienlaikus cenu noteikšanas politika ir daudz dinamiskāka, diferencējot aprūpes līmeņu finansēšanu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		situāciju labi raksturo privātais sektors, kas jau šobrīd spēj nodrošināt un nodrošina ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumus, kombinējot tos ar veselības aprūpes pakalpojumiem. Privātajā sektorā tas noteikti ir izdarāms vieglāk, jo tur, tai skaitā veselības sadaļā, spēj piesaistīt speciālistus, kas pašvaldībai ir sarežģīti vairāku iemeslu dēļ. Mēs neesam tik elastīgi savā normatīvajā bāzē
		privātie aprūpes centri var brīvi ieguldīt līdzekļus infrastruktūrā, radīt dzīvotspējīgu biznesa modeli un līdz ar to nodrošināt nepārtrauktu attīstību
		lai uzņēmēji varētu rēķināties ar pasūtījumu nevis uz 1-2 gadiem, bet ilgtermiņā; tas nozīmē faktiski plānot pieciem un vairāk gadiem; viņi izveido infrastruktūru un viņiem ir jāreķinās ar kapitāla atdevi un šīm izmaksām
		mums jābūt skaidri pateiktiem šiem nosacījumiem, tad tirgus adekvāti arī reaģēs uz to
	4.5. Digitalizācijas nepieciešamība	par sociālo pakalpojumu sniegšanas procesa digitalizācijas plāniem mēs uzskatām, ka vajag izveidot valstī vienotu e-platformas izveidi
		digitālās iespējas šādam pakalpojumam būtu attīstāmas
		vienīgais, kas mums var palīdzēt, ir statistikas dati; tikai liekot kopā rādītājus, līdz kaut kam var arī nonākt
		lielākajā daļā institūcijās aprūpes procesa organizēšana joprojām notiek papīra formātā, šobrīd esam pārgājuši uz to, ka mums pilnīgi viss ir elektroniskā formā
		viennozīmīgi uzskatu, ka digitalizācija ir nepieciešama; vienkārši, lai varētu izsekot visai informācijai
		ir dažādi risinājumi, kā var uzlabot sociālā pakalpojuma sniegšanu ar digitalizācijas palīdzību
		lai varētu iet digitalizācijas ceļu, ir nepieciešamas divas lietas: pirmām kārtām, ir nepieciešams finansējums, otrkārt, ir jābūt cilvēkiem, kas spēj strādāt ar modernajām tehnoloģijām
		mums ir ļoti labi priekšnosacījumi, kur pašaprūpes spēju izvērtēšana notiek elektroniski, kas nodrošina iespēju dažu minūšu laikā saņemt informāciju par nepieciešamajiem pakalpojumiem
		sociālā un veselības aprūpes sfēra ir divas no tām nozarēm, kuras nav apdraudētas no mākslīgā intelekta, jo tas ir tāds darbs, ko var darīt tikai cilvēks cilvēkam
		savos aprūpes centros pārgājām uz elektronisko klientu lietu pilnībā ar visiem dokumentiem, tai skaitā iekšējiem dokumentiem; digitalizācija var efektīvizēt vidējā un augstākā līmeņa vadības procesus; vieglāk tos redzēt
		digitālo jautājumu sakārtošana ir svarīga, lai mēs varētu valstiski paskatīties uz kopējo laukumu, lai saprastu cilvēku vajadzības reģionos, veidotu nacionālo un arī reģionālo politiku atbilstoši cilvēku vajadzībām no apakšas, nevis mākslīgi no augšas

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		tieši pašu aprūpes procesu tas nekādi neietekmēs, jo aprūpētājs ir dzīvs cilvēks un klients ir dzīvs cilvēks; vai tā ir pampera noma, vai tā ir barošana - ar planšeti to nedarīsi digitalizācija atvieglo uzskaiti, plānošanu, materiālos resursu vadību u.c., bet fiziski pašā aprūpē, protams, ir vajadzīga aprūpētāju un klientu klātbūtne esam ieviesuši dažādus digitālos rīkus; mūsdienu tehnoloģijas, kas ir gan aprūpē, gan atbalsta jomā ir atvieglojušas un uzlabojušas darbu ņemot vērā darbinieku vecuma profilu, izvairās un negrib iesaistīties digitālo prasmju apguvē mākslīgais intelekts mums visu neatrisinās
5. Sadarbība	5.1. Veselības un sociālās jomas sinerģija	medicīnas un nabadzības sekas; cilvēki nelieto medikamentus, jo nevar atļauties; medicīnas sekas risinām caur sociālajiem pakalpojumiem medikamenti ir ārkārtīgi dārgi, cilvēki neiet pie ārstiem un viņi savas slimības neārstē, gala rezultātā viņi paliek kopjami, aprūpējami un tas automātiski gulstas uz sociālo jomu robežas praktiski nav starp veselības un sociālo aprūpi, jo tu nevari aiziet pie cilvēka mājās, ielikt katetru ar viņu neaprunājoties, nepajautājot, kā viņš jūtas, un neveidojot sociālo tīklu ar viņu piederīgajiem cilvēkiem nav sadarbības ar veselības aprūpes speciālistiem izaicinājums ir veselības aprūpes komponentes nodrošināšana, kur arī mums Latvijā ir nodalīti šie finansējuma avoti veselības un sociālajai aprūpei veselības aprūpes pakalpojumiem būtu jābūt pieejamiem, tai skaitā sociālās aprūpes centru klientiem tieši tāpat kā jebkuram iedzīvotājam pašvaldības sociālās aprūpes centros nonāk klienti arvien smagākā veselības stāvoklī, kas prasa īpašu veselības aprūpi jautājums par veselības aprūpes finansējumu, kam būtu jāseko klientam, nav atrisināts veselības un sociālās jomas finansējums būtu kopā integrējams bieži notiek <i>futbola bumbas mētāšana</i> starp veselības un sociālo jomu - ārstniecības persona, jo īpaši ģimenes ārsts, saka, ka dodieties uz sociālo dienestu, bet sociālais dienests atbild - lai kā mēs gribētu, jums nevaram palīdzēt veselības sektors neizprot sociālo pakalpojumu būtību mājas aprūpē ir nepietiekoša medicīniskā mājas aprūpe; cilvēkam ir jāiet uz institūciju tikai tāpēc, ka nav pieejama medicīniskā aprūpe; veselības sektors tajā nevēlas iesaistīties

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		bieži no slimnīcas piezvana, ka brauciet pakal smagajam slimniekam, bet to var izdarīt arī savlaicīgāk, jo arī sociālais dienests uz sitiem nevar noorganizēt transportu, dokumentāciju u.c. sociālajam darbiniekam ar medicīnas personālu jābūt kopā cilvēki būtu ieguvēji, ja aizbrauktu komanda, kur vieni sakārto sadzīves jautājumus, otri izmēra asinsspiedienu, izskaidro medikamentu lietošanu daudz klientu ar smagu veselības stāvokli/guļoši, līdz ar to nāk klāt arī medicīna jāattīsta paliatīvā aprūpe sadarbība ar medicīnas izstādēm nav veiksmīga klientam, pieprasot pakalpojumu, ir nepieciešama ģimenes ārsta izzīņa, kurā būtu jānorāda personas veselības stāvoklis, attiecīgā pakalpojuma saņemšana un arī rekomendācijas aprūpē, bet izzīņas tiek nokārtotas ļoti formāli; gribētos, lai ģimenes ārsti vairāk iesaistītos sava pacienta veselības stāvokļa uzturēšanā vajadzētu pilnveidot sadarbību ar veselības aprūpes speciālistiem; arī atvieglot aprūpi gadījumos, kad pacientu pārvietošanās ir ierobežota vai praktiski neiespējama, mums ir arī tādi klienti, kuri paši pie ģimenes ārsta netiek un viņu transportēt ir ļoti sarežģīti sociālajai aprūpei nāk klāt arī medicīniskā aprūpe ļoti laba sadarbība veidojas ar ģimenes ārstiem ne visai veiksmīga sadarbība veidojas ar slimnīcām gan aprūpes ziņā, gan komunikācijas ziņā sarežģīti, kad ir nepieciešama pāreja no medicīniskās aprūpes uz sociālo aprūpi medikāliem nav īsti izpratnes par sociālo aprūpi klasiski cilvēki nonāk institūcijā ne jau sociālu apsvērumu dēļ, bet veselības apsvērumu dēļ; cilvēks ir jau tik vecs, ar daudz dažādām slimībām, vai cilvēkam ir bijis insults un palicis uz gultas medicīnas nepieciešamība sociālās aprūpes institūcijās sadarbība ar medicīnas personālu ir dažāda beidzot esam nostājušies uz viena sadarbības virziena ar veselības sektoru; ilgstošajā aprūpē tagad jau ar pilnām tiesībām runājam par integrētu pakalpojumu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		pašvaldību pusē ir vēlme iet uz veselības punktu izveidi sociālās aprūpes centros, kas ir labs un vajadzīgs klientam; veselības puse par šiem sniegtajiem veselības aprūpes pakalpojumiem jeb manipulācijām, kas tur notiks, samaksātu no savas valsts budžeta daļas, Nacionālais veselības dienests slēgtu līgumus un par to samaksātu, un tas būtu zināms atspaidis uzturēšanā
		mēs dzīvojam divās dažādās pasaulēs gan no izpratnes, gan no finansēšanas modeļu viedokļa, gan no dažādiem citiem principiem; nozarēm ir ļoti grūti sarunāties atšķirīgo izpratņu jautājumu kontekstā
		uzrunājām arī veselības resoru, bet šobrīd nav lielu sekmju; stāstam par integrēto aprūpi, par ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu, medicīnisko risinājumu, par veselības punktiem, bet nav pārliecības, ka esam sadzirdēti; veselības resors šobrīd dzīvo savā pasaulē un sociālais resors - citā
		sadarbojoties un paskatoties to sistēmu kopumā, var izdarīt ļoti daudzus pareizus soļus, lai pēc tam nebūtu milzu izdevumu gan aprūpes centram, gan arī veselības sistēmai
		uzlabojas sadarbība ar veselības sektoru, bet tam bija jāiegulda liels darbs pirms tam
		bijušas situācijas, ka no slimnīcas mums vienkārši piezvana un pasaka, ka jums divu stundu laikā cilvēks ir jāpaņem, un, ja jūs viņu nepaņemsiet, tad mēs viņu <i>metīsim</i> ārā, mums vietu nav; kādēļ to nevar risināt jau savlaicīgi
		klientu skaita pieaugums ir saistīts ar veselības aprūpes nepieejamību; taupība veselības aprūpes budžetā vai nepietiekams finansējums ietekmē klientu aprūpes spējas
		pieaugot dzīves ilgumam, tai skaitā veco cilvēku ar 80 un vairāk gadiem, labi zinām, ka viņu vajadzību galvenā sastāvdaļa ir veselības aprūpe; ja to nodrošina tur, kur viņš ir, tas atvieglo/samazina hospitalizāciju; ja to saprastu, tad ātri ieviestu jauno modeli, ka ir nepieciešams finansēt medicīnas komponenti institūcijā, kurā regulāri uzrauga veselības stāvokli
		sociālās aprūpes centros jābūt kompleksam veselības un sociālās jomas pakalpojumam
		valstiskā līmenī jādomā - kur ir labklājība, tur ir arī veselības aprūpe
		nepieciešams veicināt valstij vairākus pilotprojektus, kuros mēs varētu testēt, kā saudzēt kopā veselības aprūpi ar sociālo, jo nav tā, ka iedzīvotājus līdz galam saprastu - šajā brīdī tev ir veselības aprūpe, un tu vari saņemt tādus pakalpojumus, bet pēc brokastīm tev ir cita veida aprūpe
	5.2. Sadarbība starp sektoriem	sadarbība notiek tiesību aktos noteiktajā kārtībā
		notiek pat pārrobežu sadarbība ne tikai starp mūsu valsti, bet arī starp citu valstu sadarbības partneriem

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		Latvijā ir mīts, ka sociālā joma ir tērētāja, nevis, ka mūsos investē, līdz ar to tas ir tāds cilvēku un attiecību jautājums. Jebkurā gadījumā NVO ir ārkārtīgi liels resurss pašvaldībām, jebkurā gadījumā viņi paņem uz sevi vairāk, ir mazāka birokrātija, var ātrāk un operatīvāk lietas izvirzīt cauri, kaut vai pašus pakalpojumus nodrošināt un izveidot
		atkarīgs no katras pašvaldības un reģiona
		pieredze notiek, tās problēmas visiem ir līdzīgas, tāpēc viens ar otru komunicējam, lai problēmas kopīgi risinātu
		nav veiksmīga saspēle un sadarbība valstij ar pašvaldībām
		sadarbības formas ir gan ar valsts institūcijām, gan ar nevalstisko sektoru
		sadarbība notiek dažādos veidos - gan formālos, gan neformālos veidos, jo ir daudz kopīgo jautājumu
		sadarbība praktiski ir ļoti stipra, īpaši starp sociālajiem dienestiem
		sadarbība notiek pakalpojumu attīstības un jaunu pakalpojumu izveidošanas kontekstā; esam labs piemērs arī starptautiski, jo šāda veida komunikācija, komunikācijas mehānismi, kādi ir izveidoti Latvijā, pasaulē ir apskaužami; sadarbība ar nozaru ministrijām, iespēja līdzdarboties padomēs, tai skaitā Sociālo pakalpojumu attīstības padomē, pašvaldībās ir sadarbības memorandi, ir interešu pārstāvības grupas
		vai mēs vienmēr viens otru sadzirdam, tas ir cits jautājums; lēmumu pieņemšana notiek bieži vien arī dažādu citu apsvērumu dēļ, ir arī politiskas intereses, ir starpministriju intereses
		diemžēl produktīvas un labvēlīgas komunikācijas bieži vien nav, bet tas ir tādēļ, ka viens otru uzskatām par konkurentiem; neuzskatu, ka tas ir pareizi, jo īstenībā visi mēģinām risināt vienu lielu sociālu problēmu Latvijā, un es uzskatu, ka tā ir jārisina tikai kopīgiem spēkiem
		vislielākā sadarbība ir starp klientu dzīvesvietas sociālajiem dienestiem
		ļoti cieša sadarbība ir bērnu filiālēm ar bāriņtiesām un sociālajiem dienestiem; gribētos labāku sadarbību ar sociālajiem dienestiem un bāriņtiesām gadījumos, kad bērns ir sasniedzis savu pilngadību, ar viņu ir daudz strādāts, lai varētu dzīvot sabiedrībā ar asistentu palīdzību, bet šī sadarbība ar sociālajiem dienestiem pašvaldībās mēdz būt smagnēja, jo tas prasa finansējumu un apmaksātu asistenta pakalpojumu, ko ne vienmēr pašvaldība vēlas darīt, un viņiem ir vienkāršāk šo jauni atstāt institūcijā
	5.3. Sociālo partneru un mērķgrupu iesaiste	jebkuri tiesību akta grozījumi un to idejas sākotnēji tiek apspriesti ar pašvaldībām
		ir dažādas padomes, kuru ietvaros dažādi jautājumi tiek apspriesti, pirms vēl vispār izmaiņas tiesiskajā regulējumā top, tur tiek aktualizēti sāpīgie jautājumi un tad tiek lemts, vai vaina ir tikai izpratnē par piemērošanu vai nepieciešami grozījumi tiesību aktos

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		mērķgrupām ir savs formāts, pakalpojumu sniedzējiem - savs, sociālā darba jomai – savs mēģinām atrast kompromisu, lai nevis paliktu uz tāda paša līmeņa, bet celtos līmeni augstāk likumdošanas procesā ņemam vērā reālo situāciju
	5.4. Atgriezeniskās saiknes mehānismi	visvērtīgākās ir klientu aptaujas, kas parāda reālo situāciju priekšlikumi, kas nāk gan no darbiniekiem, gan no klientiem aptaujās, nes labas idejas kopīgās sanāksmēs, sociālajos tīklos regulāri notiek domnīcas, kurās piedalās arī tie cilvēki, kas īsteno sociālās jomas aktivitātes, kā arī sociālā dienesta darbinieki katru gadu sociālais dienests veic intervēšanu, kā arī apmeklē institūcijas saskaņā ar normatīvajiem aktiem vienreiz gadā ir paredzēta obligāta izvērtēšana visātrāk atgriezenisko saiti saņemam no ģimenes locekļiem iegūstam sociālo pakalpojumu kvalitātes novērtējumu, veicot pakalpojumu saņēmēja izvērtēšanu pašvaldība par tiem klientiem, kuri ir ievietoti sociālās aprūpes centrā, veic novērtējumu sociālais dienests veic arī klientu apmierinātības aptaujas katru gadu tiek vērtēta visu pakalpojumu kvalitāte ar aptaujas anketas starpniecību anketēšana un pārrunas atgriezenisko saiti no pakalpojumu saņēmējiem iegūstam vienreiz gadā reizi gadā individuāli runājam ar katru pakalpojumu saņēmēju aptaujājam arī pakalpojuma saņēmējus regulāri veicam aptauju klientu apmierinātības novērtēšanai veidojam gan klientu padomes, gan vecāku padomes dienas centros vienreiz gadā veicam pakalpojumu kvalitātes izvērtēšanu, kā arī apjautājam klientus sociālais dienests reizi gadā veic pakalpojumu kvalitātes novērtējumu, brauc pie pakalpojuma sniedzējiem, kuru ietvaros izvērtē pašu pakalpojumu, kā arī aprunājas par problēmjautājumiem, par nākotnes risinājumiem vērtējam pakalpojuma kvalitātes atbilstību visām tām prasībām, kas ir noteikts MK noteikumos – to darām reizi gadā; ir arī klientu aptaujas anketas mums ir cieša saite ar mūsu tiešajā padotībā esošajiem valsts sociālās aprūpes centriem, mēs ļoti regulāri tiekamies gan ar dažāda līmeņa vadītājiem, gan apmeklējam arī klātienē

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		attiecībā par pašvaldību un privātajiem sociālās aprūpes centriem tās visbiežāk ir sūdzības gan no klientiem, gan no viņu piederīgajiem, uz kurām reaģējam, dodoties gan neplānotās, gan plānotās pārbaudēs, kā arī ir pilnvarojums sodīt tos, kuri sniedz nekvalitatīvu pakalpojumu
		regulāri piedalāmies profesionālo asociāciju rīkotajos semināros, sanāksmēs
		atgriezenisko saiti mēs iegūstam tiešā formā no lietotājiem
		viens darbinieks, praktiski vai viena slodze, tikai to vien dara, kā komunicē ar radniekiem
		visi nāk un piedalās, radnieki labprāt piedalās; komunikāciju mēs uzturam visu laiku; ja kādam no klientiem vai kādam no radniekiem ir kaut kāda vajadzība, interese vai vēlme, tad, protams, ir sarunas
		ir obligātās prasības, kas jāveic kā pakalpojumu sniedzējam
		aptaujas anketas mēs nelietojam, neticu tām kā tiešam informācijas avotam;
		pamatā tās ir aptaujas, atsauksmes
		atgriezeniskā saite ir klientu, viņu tuvinieku aptaujas. Reizi gadā regulāri lūdzam katrai filiālei strādāt ar to, lai uzklautu gan klientus, gan viņu tuviniekus
		sociālās aprūpes padomes, kurās no pieaugušo filiālēm ļoti daudz tiek izvirzīti tieši klientu un viņu tuvinieku pārstāvji; tā ir viena no opcijām, kur arī viņi pauž savu viedokli, ko pēc tam fiksē padomes sēdes protokolā, kas tiek iesniegts attiecīgi katras filiāles vadītājam
		ir vadītāju dienas, kad vadītāji ir pieejami jebkuram klientam, tad arī klients nāk un runā par savām vajadzībām
		iedzīvotāju aptaujā iegūstam informāciju par pakalpojumu kvalitāti, par apmierinātību, par viņu vēlmēm, vajadzībām; notiek arī radnieku aptaujas
		individuālas sarunas ar iedzīvotājiem
		mums ir centralizētās aptaujas, kas ir veicamas reizi gadā par konkrētu tēmu, kas ir visās filiālēs vienādas, tajās mēs varam nomērīt kopējo temperatūru un saprast arī tendences katrā filiālē; ir arī individualizētas sarunas ar pašiem klientiem; arī sociālās aprūpes padomēs parasti izskata šo aptauju rezultātus
		tiek veiktas aptaujas
	5.5. Iedzīvotāju informētība	nepietiekama informācija iedzīvotājiem
		par maz informācijas klientiem par to iespējamību
		iedzīvotājiem būtu svarīgi vairāk informācijas par valsts un pašvaldību sniegtajiem ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		visbiežāk, kad pakalpojums nepieciešams, tā ir sociālā darbinieka konsultācija
		informācija ir gan mājaslapā, gan sociālajos tīklos
		sociālie darbinieki pieņem katrā administratīvajā teritorijā uz vietas, kur var iegūt informāciju par pakalpojumiem
		mērķis ir šo informāciju izdalīt precīzi pēc vajadzības, lai cilvēks to varētu redzēt vienkopus un tā būtu saprotamā valodā
		ilggadēji darbinieki ar ļoti labu pieredzi un ar ļoti augstām cilvēciskajām kvalitātēm, kuri spēj patiešām profesionāli sniegt informāciju par pakalpojumiem, izvērtējot cilvēku vajadzības
		no tāda valsts viedokļa vairāk par šo tēmu būtu jārunā, kā cieņpilni novēcot
		pašvaldībai un sociālajam dienestam ir savs Facebook konts, izmantojam arī tradicionālos bukletus un pašvaldības bezmaksas drukāto avīzi; regulāri notiek prezentācijas, tikšanās ar dažādām mērķgrupām - pensionāriem dienas centros, izglītības iestāžu vecāku sapulcēs
		pašvaldības mājaslapa, sociālie tīkli, novada bezmaksas drukātais laikraksts
		cenšamies un piestrādājam, lai informācija nav ar ļoti sarežģītiem juridiskiem terminiem, bet cilvēcīgi saprotamā valodā
		pašvaldības mājaslapa, Facebook konts, bukleti, novada bezmaksas drukātais laikraksts
		pašvaldības mājaslapa, Facebook konts, bukleti, novada bezmaksas drukātais laikraksts
		pašvaldības mājaslapa, novada bezmaksas drukātais laikraksts, biedrības kā resurss
		pašvaldības mājaslapa, Facebook konts, novada bezmaksas laikraksts, personisks kontakts, kas ir sociālā dienesta redzeslokā, atvērto durvju dienas
		atvērto durvju dienas
		pašvaldības mājaslapa, novada bezmaksas drukātais laikraksts, bukleti
		paplašinājusies sabiedrības izpratne par pakalpojumiem un tā ir bijusi virzītājspēks pieprasījuma izmaiņām
		sākotnēji ES fondu periodā bija sabiedrības rezervēta attieksme, bija pat grūtības sasniegt ģimenes, kuras vēlētos saņemt pakalpojumus, bet fondu periodam noslēdzoties, situācija ir diezgan būtiski mainījusies - pieprasījums ir daudz lielāks un ir gaidas par pakalpojumiem plašākā klāstā un ar biežāku reižu skaitu, nekā tas bija iepriekš; tas noteikti ir kļuvis par tādu stabilu iezīmi, ka cilvēki vēlas tikt aprūpēti ar konkrēto pakalpojumu palīdzību
		stāstam par pakalpojumiem semināros, pasākumos, kuros jau ir atlasīta mērķauditorija; sociālie tīkli
		kopumā sabiedrības informētība nav gluži tāda kā gribētos, lai visi zinātu, kur vērsties
		atšķirīgi tiek runāts ar katru klientu grupu

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		mājaslapa pieejama, ir savs Facebook konts, sabiedrisko attiecību speciālists, kurš strādā ar sabiedrību, katrā filiālē ir sūdzību un ierosinājumu kastītes, kurās ir iespējams gan parakstīti, gan anonīmi uzrakstīt ieteikumus, sūdzības vai pateicības arvien vairāk saskaramies ar to, ka vecāki, visbiežāk mammas vienas pašas, kurām bērns ir ar īpašām vajadzībām un kuras pa to dzīvi ir cīnījušās, kā nu mācējušās, taču pusmūža gados viņas saprot, ka vairs nespēj vienkārši fiziski tikt ar to galā. Mēs sākam runāt, ka jums taču pienācās tāds pakalpojums kā atelpas brīdis vai asistenta pakalpojums, viņas vispār par to neko nezina, respektīvi, neviens ar viņām nav strādājis, neviens viņām neko nav piedāvājis nodod informāciju mutiski viens otram, piemēram, ka varat saņemt atelpas brīža pakalpojumu, bet tie parasti nav sociālie dienesti informatīvie un digitālie stendi, kuros tiek izvietota aktuālā informācija klientiem; Sociālās aprūpes padome, kurā klienta un darbinieku iesaiste ir absolūti vienlīdzīga; klātienē tikšanās; iekšējais drukātais laikraksts; informācija vieglā valodā; klientu līdzdalība sociālajos tīklos
6. Neformālā aprūpe	6.1. Neformālās aprūpes īstenošana	vai vienmēr tiek aicināta kāda persona palīgos, to ir grūti pateikt, jo aprūpes pabalstu neviens nekontrolē savulaik darba stāžā tika ieskaitīts, ja persona mājās ir kopusi savu tuvinieku, kuram ir 80 un vairāk gadu vai kurš ir pirmās grupas invalīds; varbūt to seno normu vajadzētu papētīt, jo bieži vien cilvēki mājās nevar un nav gatavi savējos aprūpēt tikai tāpēc, ka viņiem ir jāiet prom no darba un to viņi nespēj; īpašās kopšanas pabalstam visām grupām jābūt lielākam; vajadzētu tiešām sākt diskusiju par to, ka savu tuvinieku aprūpes periods tiek ieskaitīts darba stāžā sociālie dienesti, kuri apseko mājās ģimenes, skatās, kādi pakalpojumi cilvēkam tiek nodrošināti, vai ir atbilstoši vajadzībām; arī ģimenes ārstam ir jāredz, kā notiek konkrētā aprūpe - ne tikai sociālā, bet arī veselības aprūpe neformālie aprūpētāji, kuri ziedo savu dzīvi, savas finanses, aprūpējot smagi slimos tuviniekus, ir atrauti no darba tirgus domāju, ka konkrētajai problēmai vajag sistēmisku pieeju, kā to nostiprināt dzīvē un nofinansēt domāju, šie skaitļi var diezgan pārsteigt mūsu sabiedrību nereti pats zaudē darbu, bet ir ģimenes, kur šis jautājums stāv pāri visam citam, lai rūpētos par savu tuvinieku, jo viņam nav citu variantu iespējams, ka ir kaimiņiene/kaimiņš, kuri atnes, uzkopj un tā tālāk, rezultātā cita veida palīdzību viņam pat nevajag pakalpojuma maksa ir ievērojami dārgāka, nekā cilvēkiem ir iespējams tos apmaksāt, tāpēc nereti viņi izvēlās nesaņemt formālos pakalpojumus

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		nereti ir bijuši gadījumi, kad aprūpētājs ir bēdīgākā stāvoklī, nekā tas klients, kas viņam ir jāaprūpē; citu variantu vienkārši nav, biežāk ir runa par šiem neformālajiem aprūpētājiem, piemēram, mammaš gados aprūpē savus pilngadīgos bērnus ar garīga rakstura traucējumiem un funkcionālajiem traucējumiem, bet mamma jau ir tik smagā stāvoklī, ka viņai pašai būtu aprūpe nepieciešama ne visi klienti ir gatavi pieņemt svešus cilvēkus; kā mēs varam stiprināt šo neformālo aprūpētāju tīklu, lai viņi neizdegtu un turpinātu arī savu dzīvi dzīvot tālāk, nevis pakļautu savu dzīvi tikai šim cilvēkam konkrēti, kas ir jāaprūpē; lielākais izdegšanas risks ir šiem neformālajiem aprūpētājiem, kas ļoti saplūst ar sava aprūpējamā dzīvi un par sevi galīgi aizmirst tie ir stereotipi, arī iespējami cilvēka vienīgie ienākumi vai papildinošie - pārējiem ģimenes locekļiem, visdažādākie iemesli, kādēļ pastāv neformālais aprūpes sektors organizējām mazo pētījumu par neformālo aprūpi, vai šie aprūpētāji būtu gatavi izmantot apmācības vismaz pamatprasmēm, bet lielas intereses nebija cits norobežojas un vispār nekontaktē ar sociālo dienestu cik liels ir šo cilvēku loks, tādu statistiku izveidot diez vai būtu iespējams mums ir izveidots tīkls, informācija nāk no dažādām pusēm un avotiem uz sociālo dienestu, kur cilvēks un viņa vajadzības var tikt ieraudzītas novadā ir 27 pagasti, katrā pagastā ir 5-6 cilvēki, kuri atsakās aiziet uz aprūpes iestādi un dzīves vietā ir nepieciešams aprūpētājs ir pakalpojumi, kurus mēs piedāvājam aprūpētājiem, lai emocionāli viņus stiprinātu: psihologa, kā arī ergoterapeita pakalpojumus motivēt piesaistīt formālu aprūpi, jo svarīgs ir arī apgādnieks, kuram ir jāiet sabiedrībā; paliekot mājās bieži savu veselību sabojā; aprūpe ir jāveic cilvēkiem, kuri to dara ikdienā un ir apmācīti pašvaldība finansiāli neatbalsta tuviniekus, kuri nodrošina aprūpi pašvaldības atbalsts viņiem arī nepienākas; viņi mēģina paši, bet pieļauju, ka aprūpe nav kvalitatīva tas nav pakalpojums, bet - pabalsts, atbalsts cilvēkiem, kuri sniedz atbalstu pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem vai senioriem, kuriem tas ir nepieciešams, piemēram, atnest no veikala pārtiku vai uzkopt māju nereti aprūpi uzņemas kāds no ģimenes locekļiem, līdz ar to viņš vairāk neiet strādāt, nav darba tirgū, jo viņam jā rūpējas par tuvinieku

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		cilvēks nav gatavs, ka pie viņa brauc kāds svešais; cilvēks paliek pie sava, ka viņam nevajag aprūpi un ka labs kaimiņš nodrošina nepieciešamo; ir arī gadījumi, kuros mums ir jāiejaucas
		atsakās ne jau tāpēc, ka viņiem kāds ir atteicis, bet tāpēc, ka viņi jūt pienākumu, vēlas aprūpēt tuvinieku savās mājās
		ir arī cilvēki ēnā, kuriem ir bijis atteikums par aprūpi mājās, nevis tāpēc, ka paši izvēlējas to darīt
		ja cilvēks ir strādājošs, viņam ir jāiet uz darbu, jā rūpējas par savu ģimeni; cilvēka aprūpe ir pilna laika darbs; ne par velti ir aprūpētāja amats, ne par velti ir tāds štats, un ne par velti ir tāds pašvaldības pakalpojums; lielākā daļa cilvēku tomēr izvēlēties turpināt iet uz darbu, lai pabarotu savu ģimeni, uzturētu arī aprūpējamo
		nav arī šo profesionālo aprūpētāju, tas varbūt ir arī viens no iemesliem, kāpēc nereti pašvaldības izvēlas iedot aprūpējamam cilvēkam pabalstu, lai tam būtu iespēja sarunāt ar kādu kaimiņu, kas atnes kaut ko, palīdz, sagatavo ēst un tā tālāk
		precīzus skaitļus mēs nezinām, jo viņi izgaismojas tikai situācijā, kad neformālais aprūpētājs dodas uz savas pašvaldības sociālo dienestu meklēt kaut kādu atbalstu un palīdzību, un tikai tad viņš nonāk redzes lokā, tad viņš tiek saskaitīts, un tad pašvaldība, izpildot likumā noteikto, ir tiesīga sniegt viņam dažāda veida atbalstus
		no vienas puses, mēs kā valsts pārvaldes vadošā iestāde esam ieinteresēti, lai neformālie aprūpētāji, kuri visbiežāk ir cilvēki darbspējas vecumā, dotos strādāt darba tirgū un maksāt nodokļus, bet aprūpes pakalpojumu nodrošinātu profesionāļi, kuri tam ir speciāli apmācīti un saņem par to atalgojumu. No otras, no cilvēcīgās puses, droši vien klientam fiziski un psihoemocionāli ir labāk un patīkamāk, ka piederīgais darbojas ap viņu
		ja cilvēki iesaistās neformālajā aprūpē, viņiem kāds atbalsts būtu nepieciešams, kaut vai šo periodu ieskaitot darba stāžā
		šie neformālie aprūpētāji, tas ir tumšais plankums, par ko tiešām maz zinām; mums nav informācijas, cik daudz ir to ģimenes locekļu piederīgo, vai kaimiņu, vai citu personu, kuriem no pabalsta aprūpei kaut kas tiek izmaksāts
		neformālā aprūpe ir gan cilvēka interesēs, gan arī pašvaldības izšķiršanās par to neslēgt darba līgumu, ka viņš to darīs par pabalstu daļu, protams, ne tik kvalitatīvi, bet aprūpējamais cilvēks tomēr būs pieskatīts; svarīga ir arī cilvēku emocionālā saderība
		neformāli aprūpētāji, ģimenes locekļi brīdī, kad objektīvi saskaras ar vajadzību, arī saprot, ka neviens tavu vajadzību nerisinās; visvairāk tās ir mammas bērniem ar smagu invaliditāti un nav variantu; tās mammas gribot vai negribot kļūst par aprūpētājām saviem tuviniekiem

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		sievietes ap 50 plus gados, kad viņu vecāki kļūst par aprūpējamiem, lai nodrošinātu personisko aprūpi saviem tuviniekiem, kas bieži vien nav iespējams sistēmas ietvaros, strādājot vai mainot savu dzīves veidu, aizejot no darba, kļūst par aprūpētājiem saviem tuviniekiem balstoties uz Vācijas piemēru, tas gradējums ir tāds, ka pusi no kopējām aprūpes vajadzībām nosedz neformālā aprūpe, pusi no atlikušās puses - aprūpe dzīvesvietā un otru pusi - aprūpe institūcijās neformālā aprūpe ļoti daudz nav uzskaitīta neuzskatu, ka atstāt darba tirgu ir pareiza izvēle, bet dzīvē ir dažādas situācijas un izvēles
7. Finansiālā ilgstpēja	7.1. Valsts līdzfinansējuma nepieciešamība	jānosaka skaidri spēles noteikumi, kā valstī tas ir noteikts ar GMI, kur iet valsts finansējums šajā gadā vairs nav iespējams nodrošināt pašvaldībām šo pakalpojumu īstenošanu tikai par savu finansējumu saistībā ar sociālo pakalpojumu groza ieviešanu ir aktualizēts jautājums par valsts budžeta līdzfinansējumu visu pakalpojumu nodrošināšanā, kas ir minimālo pakalpojumu grozā mūžīgo sarunu jautājums par līdzfinansējumu pakalpojumiem slogs uz budžetu ir ļoti liels, protams, bez valsts atbalsta vienkārši nevarēsim turpināt pat esošos pakalpojumus saglabāt nepieciešama valsts iesaiste ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu finansēšanā varētu dalīt, piemēram, attiecīgi ar valsti uz pusēm valstij būtu jālīdzfinansē viens no galvenajiem jautājumiem būtu valsts dalība pakalpojumu finansēšanā, jo ļoti liela daļa tiek nodota pašvaldībām nākt pretī pašvaldībām un kaut kādā veidā atslogot, līdzfinansējot no valsts sadalījums varētu būt, piemēram, 70:30 attiecīgi valsts un pašvaldība neviens klients pats šos pakalpojumus nevar nopirkt un samaksāt, ir vajadzīgs pašvaldības atbalsts, un nepieciešams valsts finansējums mūsu redzējums, ka ir valsts līdzfinansējums, jo pašvaldībām paliek arvien smagāk valstij jāiesaistās arī ar savu maksājumu daļu nepieciešama valsts līdzfinansējuma saņemšana būtu vērtīgi, ja būtu kāda valsts dotācija, iespējas līdzfinansēt, lai nav tikai uz pašvaldības pleciem vairāk finansējums būtu nepieciešams infrastruktūras uzlabošanai VSAC mums ir jādomā, lai strādājošie tiktu sociāli apdrošināti ne tikai pensijai, slimībai, bezdarbam, bet arī aprūpes vajadzībām

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
	7.2. Sociālās apdrošināšanas pārstrukturizācija	pilnīgi iespējams, ka pasākums kā aprūpe būtu kopīgi krāta naudiņa no sociālās apdrošināšanas iemaksām
		valsts var domāt un palīdzēt mums visiem iesaistīties sociālajā apdrošināšanā
		panākt, ka no sociālās apdrošināšanas iemaksām kāds procents tiek ilgstošajai sociālajai aprūpei un rehabilitācijai, jo, redzams, ka pakalpojumu nav iespējams saņemt cilvēkiem ar maziem ienākumiem un pašvaldības nav spējīgas nofinansēt; varētu būt runa par nodokļa palielināšanu
		jārisina valstiskā līmenī caur nodokļu sistēmu, ka ir kāds procents, ko strādājošie uzkrāj, līdzīgi kā tas ir pensijai, ka kaut kāda daļa no nodokļiem tiek novirzīta aprūpes vajadzībām
		jābūt kādam garantētajam finansējumam, ar ko mierīgi var rēķināties. Tad, kad būs 70 – 80 gadi, es izdomāšu, ka vēlos saņemt ilgstošu sociālās aprūpes pakalpojumu un nasegt no saviem uzkrātajiem līdzekļiem un nebūšu par apgrūtinājumu ne savam vīram, ne saviem bērniem vai mazbērniem; būtu jādomā par kādu sadaļu no sociālā budžeta
		vajadzētu ieviest obligāto veselības apdrošināšanu, tieši tāpat būtu jāveido pie sociālajām iemaksām kāds procents, kas cilvēka dzīves laikā krātos un būtu mērķtiecīgi novirzīts ilgstošās sociālās aprūpes saņemšanai
		apdrošināšana - tas noteikti būtu risinājums
		būtu jāveido obligātā veselības apdrošināšana, kurā cilvēks pats uzkrāj savus līdzekļus
		noteikti apdrošināšana nebūtu slikti, bet ilgtermiņā, kad strādājot, jau tiek domāts par savām vecumdienām
		jaunieši nesaskata to kā vajadzību, piemēram, maksāt nodokļus
		noteikti jādomā, ka kāds procents aizietu nākotnes pakalpojumu saņemšanā
		šāda nodokļa ieviešana būtu ļoti racionāla
		darba devēji saka, ka mūsu nodokļu sistēma darba devēju izmaksu kontekstā ir nekonkurētspējīga; apzinot, ka ierosinājums palielināt sociālās apdrošināšanas iemaksas par 2.5-3 %, kas nosaka aprūpes apdrošināšanas vajadzības, diez vai būs populārs piedāvājums; tas droši vien ir tāds vērtību diskusiju ietvars sabiedrībā, kur, no vienas puses, būs pieaugošās aprūpes vajadzības, no otras puses, - trūkstošie resursi, lai tos nasegtu
		aprūpes apdrošināšana jāievieš jau no tā mirkļa, kad jaunie cilvēki sāk savas darba gaitas
		potenciāli varētu tikt iekļauts apdrošināšanas iemaksu likmē - esošajā vai papildus virs esošās iemaksu likmes
	7.3. Nākotnes finansējuma modelis	droši vien būtu jāattālinās no tā modeļa, ka šo finansējumu sagaidītu no bērniem
		to finansē pašvaldība un valsts
		valsts līdzfinansējums un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksa
		valstij jālīdzfinansē

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		nauda seko klientam
		finansēšanas modelis jāmaina, jo modelis, ka apgādnieki, kuriem ir pienākums samaksāt par pakalpojumu, kā to nosaka likums, nestrādā
		saskatu tādu modeli, ka tas būtu klients, valsts un pašvaldība; valsts un pašvaldības šo starpību, ko maksā šobrīd pašvaldība, varētu maksāt līdzīgās daļās vai citā procentuālā attiecībā
		pakalpojumu finansēšanas modelim visā Latvijā jābūt vienādam, nevis katra pašvaldība izdomā, kā viņa spēlēs šo spēli
		nepieciešama vienota un sociāli taisnīga pieeja visās Latvijas pašvaldībās, lai saņemtu pašvaldības atbalstu aprūpes vajadzību nodrošināšanā
		finansējums kombinējas no valsts, pašvaldības, klienta un apgādnieku ienākumiem
		finansējumam būtu jānāk no vairākiem avotiem
		nauda seko cilvēkam, nevis nauda seko pašvaldībai, kurā viņš dzīvo
		būtu jāpāriet privāto pakalpojumu sniedzēju rokās; privātajiem pakalpojumu sniedzējiem ir manevrēšanas iespējas - iespējas kreditēties, veikt savas investīcijas, nav jāriko iepirkums katrai lietai, kuru mēs gribam nopirkt
		loģika daudzviet pasaulē, veidojot šos finansēšanas modeļus arī ilgstošas aprūpes pakalpojumiem, balstās uz dalījumu grupās - ikdienā veicamie aprūpes pakalpojumi ir no viena finanšu avota, piemēram aprūpes apdrošināšana, otra grupa ir investīcijas, un trešā grupa ir ar ikdienas dzīvi saistītie pakalpojumi - apkure, komunālie pakalpojumi, funkcionālais nodrošinājums; aprūpes apdrošināšanai nebūtu jāsedz izdevumi, kas saistās ar apkuri vai investīcijām
		resursu palielināšanai ir 2 veidi: esošie resursi, kas nozīmē kādas nozares prioritizēšanu vai aprūpes apdrošināšanas ieviešanu, lai segtu pieaugošās aprūpes vajadzības
		pie finansēm ir arī investīciju jautājums
		finansēšanas variācijai jāiet līdz tam aprūpes apjomam, kas ir jāiegulda; mums pašlaik ir vienāds - pirmais vai ceturtais aprūpes līmenis
		ja ir vairāki finansējuma avoti, tad ir vieglāk nodrošināt nepieciešamo
		ja gribam noteikt ilgtspējīgu, dzīvotspējīgu finansēšanas modeli, tad ir jāietver sociālo pakalpojumu cenas indeksēšanas kārtība; mainoties ārējiem objektīviem apstākļiem (ne tikai inflācijai), notiek arī izmaiņas dažādos pakalpojumu un preču cenu grupu izdevumos

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		problēma ir tāda, ka pašvaldība principā ir galvenais ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu finansētājs, ka īstais klients pašvaldībai ir pakalpojumu sniedzējs. Ja mēs gribam, lai īstais klients ir cilvēks, kuram ir aprūpes vajadzības, tad mums ir jāveido sistēma, ka klients pats nosaka
		visas iesaistītās personas vienojas par līdzatbildīgu finansējumu, tā vienam otru līdzsvarojot, piemēram, ja ir valsts līdzfinansējums, tad arī pašvaldībai tas ir; politiķiem, finansistiem, citiem iesaistītiem būs daudz grūtāk pateikt, ka neatrada savu daļu
		1 % novirzīt aprūpes vajadzību apdrošināšanai, bet uzlikt griestus maksājumam, respektīvi, klienta pensija ir viena finansējuma daļa (85 %), pašvaldības finansējums – otra, bet trešā - apdrošināšanas maksājums, piemēram, līdz 200 eiro mēnesī, un tad paliek vēl variants, ka apgādnieks var piemaksāt, ja viņš grib; valsts pabalsts īpašai kopšanai - vēl viens finansēšanas avots; saliekot kopā visas šīs lietas, izveidojas sekojoši maksātāji - pašvaldība, klients, apdrošināšana, valsts (pabalstu veidā)
		līdzīgi kā 2. pensiju līmenī - ir obligāta apdrošināšana; iespējams, ka nepieciešams piesaistīt arī privātos
		nepieciešams stabils finansējums, ņemot vērā pieaugumu
		ja likumā būs skaidri pateikts pakalpojumu standarts jeb grozs, tad personai nezaudējot savu deklarēto dzīvesvietu, būs iespēja izvēlēties pakalpojuma sniegšanas vietu, bet attiecīgi pašvaldība norēķinās ar otru pašvaldību par pakalpojumu jānedefinē publiskā sektora loma un kas būtu jāatstāj privātpersonu rokās

1.5. Interviju kopsavilkums

Pašreizējā finansēšanas kārtība

Pašreizējais finansēšanas modelis nav ilgtspējīgs, smagnējs un no visām pusēm apgrūtināošs. Katram ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumam (turpmāk – pakalpojums) ir atšķirīga finansiālā kārtība, vēsturiski noteikta atbildība starp valsts un pašvaldības finansējumu. *“Ekonomiskā loģika ir būt visam vienās rokās.”* Katrai pašvaldībai ir sava pakalpojumu finansēšanas kārtība. *“Bremzējošais jautājums ir konkrētais finansēšanas modelis, kas nenodrošina pakalpojumu attīstību un kopējos resursus.”* Rīgas valstspilsētā ir noteikta atšķirīga finansēšanas kārtība ilgstošās sociālās aprūpes institūcijā pakalpojuma finansēšanā, klientam izsniedzot kuponu, kas šobrīd ir 500 - 800 EUR vērtībā. *“Ar vaučeru mēs veicinājām piedāvājumu. No vienas puses tiek veicināts, ka klients var izvēlēties no vairākiem, bet pakalpojumu sniedzēji, uzzinot, ka ir šāda sistēma, arī palielina piedāvājumu.”* Vajadzības pēc pakalpojumiem palielinās, pakalpojumu cenas aug, kas ir liels finansiālais slogs valsts un pašvaldību budžetiem, tuviniekiem. Paša klienta ienākumi bieži vien nesedz attiecīgā pakalpojuma izmaksas. Pašvaldību finansiālo slogu palielina arī tuvinieku un klientu zemā maksāspēja, kā arī tuvinieku izvairīšanās no maksāšanas. *“Izmaksas ir ļoti augstas, lielai sabiedrības daļai pakalpojumu nav iespējams finansēt”;* *“Lai cilvēks nekļūtu par ķīlnieku tāpēc, ka nedz pašvaldība, nedz bērni nevar to līdzfinansēt, situācija ar finanšu pieejamību paliek arvien sarežģītāka.”* Esošais finansēšanas modelis nenodrošina pakalpojumu attīstību. Pakalpojumu plānošana notiek, balstoties uz resursu pieejamību, nevis, izejot no vajadzībām. *“Attīstībai jānāk no apakšas uz augšu, to vajag sabiedrībai, nevis no augšas uz apakšu, kā tas ir tagad.”* Pieaug vajadzība pēc pakalpojumu daudzveidības, pieaug iedzīvotāju skaits, kuriem nepieciešami pakalpojumi, kā arī reģionālais pārklājums ir nepietiekams. *“Nepieciešams izveidot vienotu pakalpojumu pieejamību, respektīvi, vienotas klientu izvērtēšanas un pakalpojumu finansēšanas sistēmu visā valstī, lai visi Latvijas iedzīvotāji saņemtu līdzvērtīgu sociālo pakalpojumu visos novados un pilsētās, jo šobrīd visi pakalpojumu finansēšanas modeļi katrā pašvaldībā definēti pašvaldības saistošajos noteikumos.”* Pakalpojumu sniedzēji valstī ir nenovērtēts resurss, kas nav tikai patērētājs, bet arī devējs ekonomikas izaugsmei. Tie *“nodrošina darbavietas”, “ekonomisko ieguvumu veselības aprūpei”, “sociālajiem pakalpojumiem ir atgriezeniska ietekme uz ekonomiku, jo veidojās privātie pakalpojumu sniedzēji.”*

Finansējuma pietiekamība pašvaldībās

Pašvaldības finansiālās iespējas nosaka pakalpojumu tvērumu. *“[...] cik liels un vai vispār būs pašvaldības atbalsts personai un viņas tuviniekiem.”* DI projekta ilgtspēja ir liels slogs pašvaldībām, ne visas pašvaldības to spēj nodrošināt iepriekšējā apjomā. Pašvaldībām ir jāpieņem lēmums par prioritātēm, kā finansējumu var nodrošināt, kas ir tie pakalpojumi, kurus iedzīvotājiem var nodrošināt pilnībā par pašvaldības finansējumu, vai ir kāds līdzmaksājums, kas jāmaksā klientam pašam. *“Būs daļa cilvēku, kuriem pakalpojums ir nepieciešams, bet dēļ tā, ka viņi nespēj samaksāt, šo pakalpojumu nesaņems.”* Ar katru gadu izdevumi sociālajai jomai palielinās un arvien grūtāk nodrošināt nepieciešamo apjomu. Ar finansiālām grūtībām šobrīd saskaras visas pašvaldības. *“Pašvaldības šobrīd arvien vairāk signalizē, ka tām savu funkciju veikšanai finansējums ir nepietiekams.”* Vērojama cilvēku iekšējā migrācija “uz papīra”, lai būtu attiecīgās pašvaldības iedzīvotājs, kura nodrošina lielāku atbalstu pakalpojumu veidā. *“[...] dzīvesvietas deklarēšanas maiņas rezultātā, personas kļūst par rīdziniekiem un var pretendēt uz Rīgas pašvaldības līdzfinansējumu.”*

Pakalpojumu iepirkšana

Nevienā pašvaldībā nav pilnībā nodrošināti ilgtermiņa aprūpes pakalpojumi mērķa grupām savas teritorijas ietvaros, tāpēc šo pakalpojumu sniegšana tiek organizēta, iepērkot tos no citām pašvaldībām, nevalstiskajām organizācijām vai privātajiem komersantiem. *“Nezinu nevienu pašvaldību, kurā simtprocentīgi sociālie pakalpojumi būtu nodrošināti tikai no pašvaldības kā pakalpojumu sniedzējas.”* Pakalpojumus iepērk cenu aptaujas ietvaros, slēdzot līgumus par konkrētu vietu nodrošināšanu, kas ļauj mazināt rindas pašvaldībā esošajam pieprasījumam, vienlaikus mēģinot pakalpojuma sniegšanas vietu atrast tuvāk klienta dzīvesvietai. *“[...] cenai, protams, ir viennozīmīgi ļoti noteicoša loma.”* Rīgas pašvaldības iedzīvotājiem ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanai tiek izsniegts vaučers, kas ir pašvaldības līdzmaksājums līdz noteiktam apmēram. *“Ja viņa pensija un līdzfinansējums nenosedz cenu, tad klients var risināt savādākā veidā, piemēram, piesaistot apgādnieka līdzfinansējumu vai arī klientam ir citi ienākumi.”*

ES struktūrfondi un citi finansēšanas avoti

Līdz ar ES finansējuma ienākšanu rasta iespēja Latvijā veidot neatkarīgu dzīvi cilvēkiem ar invaliditāti, pārejot uz dzīvi kopienā, kā arī sakārtot esošo infrastruktūru, tai skaitā nodrošinot ēku energoefektivitāti (VSAC). Tomēr uzsāktais virziens ir apdraudēts, pašvaldībām sava finansējuma ietvaros turpinot pakalpojumu uzturēšanu un attīstīšanu. *“Tas rada problēmas šobrīd, jo tiek samazināti pakalpojumu grozi klientiem, kas iepriekš bija ievērojami lielāki.”* Pieredze ar iesākto projektu pieaugošām būvniecības izmaksām, to turpmāko uzturēšanu, ko vēl vairāk sarežģī pašvaldību finansiālās grūtības, ar piesardzību liek raudzīties uz nākamo ES finansējumu apgūšanu. *“[...] ir grūtības prognozēt, cik ļoti pašvaldības iesaistīsies, ņemot vērā finanšu situāciju.”* Esošais tiesiskais ietvars pretnostata pašvaldības un nevalstiskās organizācijas kā pakalpojuma sniedzējus, kur juridiski abi var būt kā pakalpojumu sniedzēji, tomēr pretendēt uz ES finansējumu var tikai pašvaldības, kurām vienlaikus ir grūtības finansējuma īstenošanā. *“[...] vienai daļai pakalpojumu sniedzēju šis investīciju resurss ir pieejams un otrai daļai pakalpojumu sniedzēju šis investīciju resurss nav pieejams, un tam nav saistības ar galarezultātu.”*

Klientu un tuvinieku iespējas segt pakalpojuma izmaksas

Pakalpojumu⁸ cena iepretim iedzīvotāju ienākumiem un pensijai atspoguļo, ka pakalpojums maksā dārgāk, nekā mūsu sabiedrības maksātspēja to var atļauties. *“Pakalpojumi ir ļoti vajadzīgi, bet arī ļoti dārgi, salīdzinot ar to, kādas pensijas un kādas algas mēs saņemam.”* Cilvēku zemie ienākumi nesedz pakalpojumu cenu, kā rezultātā izmaksas ir jālīdzfinansē tuviniekiem vai arī pašvaldībai, gadījumā, ja apgādniekiem piešķirts trūcīgas personas statuss. *“Neviens klients, kuram esam piešķīruši pakalpojumu, nebija spējīgs samaksāt no saviem ienākumiem.”* Pakalpojumu izmaksas un spēja tos apmaksāt nereti cilvēkus noliek izvēles priekšā, nodrošinot aprūpi mājās pašu tuvinieku iespēju robežās. *“Tā tomēr nav 24/7 kā institūcijā, un tuviniekiem ir jādodas uz darbu, reizēm ir bažas, vai patiešām šī aprūpe ir pilnvērtīga.”*

⁸ Attiecināms uz ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumiem

Tuvinieku līdzfinansējums

Lai arī tiesiskais ietvars nosaka tuvinieku iesaisti pakalpojuma⁹ līdzfinansēšanā, tomēr vidēji iedzīvotāju ienākumu līmenis ir zems šādu izmaksu segšanā un viņiem pašiem ir uzturama ģimene un bērni. *“Bieži vien tas kumoss, kas tiek atrauts no ģimenes mutes un maksāts par sociālās aprūpes iestādi, neļauj cilvēkam savilkt galus kopā.”* Lai izvērtētu tuvinieku spēju līdzdarboties pakalpojuma apmaksā, nereti pašvaldības iegulda lielu darbu, apzinot tuviniekus, izvērtējot viņu ienākumu līmeni, bez rezultāta. *“Apgādnieki nevēlas līdzdarboties, neiesniedz savas izziņas par ienākumiem, atsakās noslēgt līgumus ar pakalpojuma sniedzējiem, viena daļa uzturas ārpus Latvijas, nav sasniedzami.”* Mūsdienās ir mazinājusies paaudžu atbildība, vairāk sagaidot, ka aprūpes pakalpojumus nodrošinās valsts¹⁰, tāpēc dažas pašvaldības ir atteikušās no tuvinieku līdzfinansējuma, jo, ieguldot milzu resursus tuvinieku piesaistē, rezultātā tāpat galvenais finansiālais slogs gulstas uz pašvaldību pleciem. *“[...] šiem likumīgajiem apgādniekiem ir brīva izvēle - vai nu viņš piedalās līdzmaksājumā, ja viņš negrib, to var arī nedarīt.”*

Tuvinieku apzināšanas grūtības

Tuvinieku apzināšana no sociālajiem dienestiem prasa lielu ieguldījumu bez jūtamas atdeves. Tuvinieki bieži vien atrodas ārvalstīs un viņu meklēšanā bez formālām metodēm (zvani, vēstules) pat nākas izmantot sociālo tīklu ierakstus. *“[...] protams, cenšamies apzināt, zvanīt, bet reizēm tas ir neiespējami.”* Pašvaldībām lieli resursi ir jāiegulda tiesvedības procesos, lai piedzītu uzturlīdzekļus no tuviniekiem. Nereti tuvinieki iesniedz pierādījumus, ka vecāks par viņiem nav rūpējies. Process ir ilgstošs, birokrātisks un emocionāli smags, bieži bez rezultāta, tiesiski nenoregulēts, kā rīkoties, ja nav iespējams tuvinieku iesaistīt līdzmaksāšanā. Grūtības sociālajiem dienestiem sagādā arī ienākumu izvērtēšana, ko ierobežo ēnu ekonomikas ietekme un dažādās nodarbinātības formas, jo sevišķi ārpus lielākajām pilsētām. *“[...] sociālais dienests var nojaust, bet nevar pierādīt.”* Rezultātā tiek ieguldīts liels darbs ienākumu apzināšanā vai regulārā ienākumu testēšanā, kas finālā rezultējas ar vērtējumu, ka pašvaldībām tāpat ir jālīdzfinansē. *“[...] beigās pārvēršas par bezjēdzīgu darbu tieši sociālā dienesta darbiniekiem, kuri veic nevis sociālo darbu, bet dzenas pēc tabuliņām, naudiņām un visādiem datiem; mūsu pieredze rādīja, ka apmēram trešā daļa no tiem, kuru ienākumi tika izvērtēti, būtu jāmaksā, bet nemaksā; tas nozīmē, ka pēc divām trešdaļām ir jādzenas pakal, jātērē laiks un beigās ir daudz bezjēdzīgu darba stundu.”* Civillikumā noteiktais ir novecojis mūsdienu apstākļos, kad ir citu paaudžu sadarbības modelis. *“Civillikums turpat ap simts gadu sens; tas bija laiks, kad sabiedrība dzīvoja trīs paaudzēs vienā mājā laukos vai piepilsētas rajonos, tagad jau sen Latvijā tā vairs nav.”*

Klientu personīgo izdevumu apmērs

Būtu atverama diskusija par klientam “uz rokas” paliekošajam procentuālajam lielumam¹¹, kas šobrīd ir noteikti 15 %. Tie varētu būt 10 % vai arī tam jābūt noteiktam lielumam, jo pastāv atšķirība, ja pensijas apmērs ir neliels vai ap 600 EUR. Tāpat pastāv atšķirība no mērķtiecības viedokļa atkarībā no klientu aprūpes līmeņa. *“[...] savukārt tie paši 15% ir guļošam klientam, kurš nekad neaizies, nepateiks un arī nesapratīs, ko viņš grib, līdz ar to nauda viņam krājas.”*

⁹ Attiecināms uz ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumiem

¹⁰ Plašākā nozīmē, ietverot valsts un pašvaldību budžetu

¹¹ Attiecināms uz ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumiem

Tiesiskais ietvars

Tiesiskais ietvars pašvaldībām un pakalpojumu sniedzējiem ir skaidrs, tomēr vairākas normas ir novecojušas. Nepieciešams arī atrisināt jautājumu par rīcību, ja apgādnieks neiesaistās līdzfinansējumā. Taču no klienta viedokļa raugoties, tiesiskais regulējums ir sarežģīts un grūti izprotams. “[...] *diezgan daudz ir grūti izprotamas lietas, ne velti pažiņu lokā cilvēki zvana, vaicā, lūdz izskaidrot, kā ir jārīkojas, kas ir jādara, kādi ir nosacījumi.*” Latvijas likumdošanā nepieciešams juridiski nostiprināt ilgtermiņa aprūpes jēdzienu. “*Ilgtermiņa aprūpe ir noteiktas grupas aprūpes darbi, kas tiek grupēti trīs kategorijās. Ikdienā veicamie aprūpes darbi, kurā ietilpst tie darbi, kas personai jāveic katru dienu: barošana, higiēna, mobilitāte [...]; drošības poga un citi atbalsta darbi, kā, piemēram, ēdiena piegāde, komunālie maksājumi, grīdas uzkopšana, veļas mazgāšana, tie nav ikdienā veicamie darbi, tie ir atbalsta aprūpes pakalpojumi; trešā grupa ir kognitīvie pakalpojumi: prāta spēju, komunikācijas spēju, runas prasmju un dažādu citu šīs ievirzes funkciju nodrošināšanai. Ilgtermiņa aprūpe ir tikai pirmās grupas darbi, kas tiek veikti.*” Starp nozares ekspertiem jau ilgstoši notiek diskusijas par termina precīzu definējumu. “*Galvenais, ka tie kādā vienā vietā sākotnēji ir salikti pa plauktiņiem un ir skaidri iezīmēts, kāds ir tas gala rezultāts, pie kādiem jēdzieniem mēs gribam nonākt.*”

Klienta vajadzību izvērtēšana

Kopumā jāatzīst, ka tiek vērtētas klienta vajadzības, pievēršoties dažādu mērķgrupu vajadzībām un attīstot atbilstošus pakalpojumus, tomēr līdz individuālu vajadzību izvērtēšanai vēl tāls ceļš ejams. Klienti ir dažādi, viņu vajadzības ir dažādas un pašvaldībām nav iespējams specializēties uz katru gadījumu. “[...] *bieži pakalpojumā ņemts vērā finansējums, iepirkums un citas daudzas lietas, bet ne reāli pats cilvēks.*” Īpaši izteikti tas ir institucionālajā aprūpē, kas vairāk ir orientēta uz darbinieku vajadzībām un ērtībām. “[...] *tāpēc nav tās izpratnes un sajūtas, ka [...] iestāde ir šo cilvēku mājas, bieži vien pēdējās mājas.*” Individualizēts pakalpojums vienmēr būs dārgāks. Ir izteikti centieni primāri pakalpojumu nodrošināt tuvāk dzīvesvietai. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktais, ka klienta intereses ir primāras, ne vienmēr praktiski dzīvē īstenojas, tai skaitā, ja klienta iespējas saņemt pakalpojumu tiek padarītas atkarīgas no citām personām, tai skaitā tuviniekiem, “*tas ir konflikti.*”

Rindas uz pakalpojumiem

Rindas uz pakalpojumiem pastāv gan fizisku vietu trūkuma dēļ, gan gaidot uz pašvaldības finansējumu. Katra pašvaldība rindu jautājumu risina individuāli, nav noteiktas vienotas kārtības valstī. Interviju veikšanas laika periodā valstī kopumā 255 cilvēki gaidīja rindā pašvaldībās uz ilgstošo sociālo aprūpi institūcijās. Pastāv rindas arī uz vietu VSAC. Nepietiekamo vietu skaita dēļ veidojas rindas arī uz pakalpojumu dienas aprūpes centros. “*Cilvēki tiešā nozīmē gaida klientu nāvi, lai varētu iekļūt dienas aprūpes centrā.*”

Pakalpojumu izmaksas

Pakalpojumu cenas ir augstas, tās mainās katru gadu, vienmēr ar augšupejošu līkni. “*Pakalpojuma izmaksas ir ļoti sadārdzinājušās, piecu gadu periodā izmaksas ir burtiski dubultājušās.*” Izaicinājums ir sabalansēt pakalpojumu izmaksas ar kvalitāti, jo ne vienmēr augstāka cena nozīmē labāku kvalitāti. Ilgtermiņā jāattīsta tā aprūpes daļa, kas izmaksu ziņā ir lētāka, primāri nepazaudējot klienta vajadzību nodrošināšanu. “[...] *aprūpi, pēc iespējas, ilgāk nodrošina mājās, pēc iespējas, attālinot institucionālo aprūpi.*” Pastāv atšķirības pakalpojumu cenu un pieejamības nodrošināšanā starp

pašvaldībām, līdzīgu vajadzību nodrošināšanā. Tomēr pakalpojumu nodrošināšana ir jāskatās visas Latvijas teritorijas griezumā. *“[...] es varu saņemt lētāku pakalpojumu, bet ne sliktāku, taču tas atrodas krietni tālāk no Rīgas - 150 un 200 km.”* Pakalpojuma cenu sadārdzina tajā ietvertā investīciju daļa, kā arī dažādas obligātās prasības, kas nereti uz klientiem nav attiecināmas. *“[...] cenai jābūt tikai par pakalpojuma sniegšanas nodrošināšanu.”* Rīgas pašvaldības piemērs ar nodrošināto līdzfinansējumu (vaučers) ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā ir pierādījis pašvaldības finansiālo ietaupījumu. *“[...] vidēji mēs neiztērējam visu vaučera summu.”*

Pakalpojumu kvalitāte

Latvijā ir būtiski palielinājusies gan izpratne par pakalpojumu kvalitāti, gan tās praktisko īstenošanu, pārejot no institucionālās aprūpes tuvāk ģimeniskam modelim sabiedrībā balstītu pakalpojumu ieviešanā, bērnu labāku interešu nodrošināšanā. Tomēr ikdienu rada arvien citus izaicinājumus. Pastiprinās iedzīvotāju specifiskās vajadzības (palielinās klientu skaits ar smagām saslimšanām), kuru nodrošināšanai nepieciešams noteikts speciālistu kopums. Jāpaplašina esošo darbinieku zināšanas, nepieciešama vides iekārtojuma maiņa. *“Reālajā dzīvē vajadzības un realitāte atšķiras, lai nodrošinātu pakalpojumu gan kvalitatīvi, gan uz klientu orientēti.”*

Reģionālās pakalpojumu nodrošināšanas atšķirības

Pastāv atšķirības starp pašvaldībām, pilsētām un lauku teritorijām pakalpojumu pieejamībā un nodrošināšanā. *“Rīga ir ar milzīgu atrāvienu, tur ir cita situācija, protams, arī finanses.”* Lielajos novados liels izaicinājums ir attālums līdz pakalpojumu sniegšanas vietai (dienas aprūpes centrs), kā arī pakalpojumu sniedzēju/sociālo darbinieku nokļūšanai līdz klientiem, ko pastiprina ceļu kvalitāte rudenos/pavasaros. *“[...] viensētas, protams, vienmēr ir izaicinājums [...]”* Dienas aprūpes centra pakalpojumu pārklājums nav vienmērīgs, pakalpojumi dažviet ļoti trūkst, vienlaikus ir vietas, kur pakalpojums netiek izmantots *“tā vienkāršā iemesla dēļ, ka tajā vietā nav klientu.”* Latvijas pašvaldības sadalās divos lielos segmentos – Rīga un Pierīga, kur iedzīvotāju vecumstruktūra ir vairāk izteikta gados jaunāka/ģimenes ar bērniem, un pārējā Latvijas daļa, jo sevišķi Latgales reģions, kas ir raksturīgs ar lielāku senioru īpatsvaru. *“Latgales reģionā, kurā ir daudz lielāks senioru skaits, ilgstošās sociālās aprūpes un aprūpes mājās pakalpojumi ir arī vairāk nepieciešami, nekā Pierīgā.”* Vienlaikus visā valsts teritorijā ir būtiski attīstīties aprūpes mājās pakalpojums. *“[...] agrāk bija pieejams tikai pilsētā, tagad tas ir pieejams arī pagastos un lauku teritorijās.”* Pakalpojumu saņēmēju vēlme ir pakalpojumu saņemt tuvu savai dzīvesvietai, tomēr politikas veidotājs (LM) norāda, ka *“pie mūsu iedzīvotāju blīvuma mēs nevaram un arī nevarēsim katrā pagastā nodrošināt pakalpojumu, jo iedzīvotāju skaits samazinās, kā arī reģionāli trūkst speciālistu.”*

Infrastruktūras nodrošinājums

Ieguldījumi infrastruktūrā ir ilgtermiņa ieguldījumi. Pakalpojumu sniedzēji, kas savu darbu organizē tieši konkrētai mērķgrupai, infrastruktūras vajadzības ir īstenojuši savos pakalpojumos. Valsts un pašvaldību iestādēm tie ir lielākie izaicinājumi. Bieži pašvaldību un valsts ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšana ir īstenota vecās, vēsturiskās ēkās, kas ir atjaunotas, tomēr nepieciešamajai infrastruktūrai grūti pielāgojamas, piemēram liftu, pacēlāju ierīkošana ir izaicinājums. *“[...] rezultātā pieejamības nodrošināšana bieži ir ļoti teorētiska, jo tiek nodrošināta lēni, neērti un*

nedroši.” Finansējums, kas ir investēts dienas aprūpes centru, grupu māju (dzīvokļu), atelpas brīžu pakalpojumiem, ir atbilstošs, bet tajā pašā laikā ir nepieciešama ilgstošo sociālās aprūpes centru būvju atjaunošana un sakārtošana. Lielās ēkas to atjaunošanai (sevišķi iekštelpu remonts) prasa investēt lielus resursus un nereti ir jāizšķiras par finansējuma novirzīšanu par labu pakalpojumu sniegšanai. “[..] ir pašvaldības, kas ir atradušas resursus un iespējas veikt investīcijas infrastruktūrā.” Atšķirīgāka situācija infrastruktūras investēšanā ir privātajiem un NVO pakalpojumu sniedzējiem, kuri finansējuma piesaistē ir brīvāki un neatkarīgāki, jo “šobrīd jau vismaz vairākas bankas ir izrādījušas interesi sadarbības turpināšanai.”

Pakalpojumu grozs

DI projekta ietvaros pakalpojumu pieejamība ir paplašinājusies, ir izveidoti dienas aprūpes centri, grupu mājas (dzīvokļi), kā arī atelpas brīža pakalpojumi. DI projekta ietvaros tika izvērtēts noteikts iedzīvotāju skaits, kur klientu paplašināšana ir ierobežota, kā arī pašvaldību apgrūtinātā finansiālā spēja pakalpojumus nodrošināt jau esošajam klientu lokam, kā rezultātā cietēji ir iedzīvotāji. “[..] bažas rada, kas notiks tad, kad beigsies projekta ilgtspēja, kad pašvaldībām vairs tas nebūs obligāts pienākums - nodrošināt šos pakalpojumus.” Vērojams, ka sabiedrība ir kļuvusi izglītotāka un zinošāka pakalpojumu pieprasīšanas un izmantošanas ziņā, tomēr pakalpojumu sniedzēju un vietu skaits, kā arī pašvaldību finansiālais resurss ir ierobežots. Vienlaikus politikas veidotājs (LM) strādā pie minimālā pakalpojumu groza izstrādes, kura ietvaros noteiktie pakalpojumi pašvaldībām būs obligāti jānodrošina, tomēr to īstenošana pašvaldībā raisa bažas “vai bez valsts finansējuma vispār šie pakalpojumi turpinās savu dzīvi tālāk.” ES prasība par tieši sabiedrībā balstīto sociālo pakalpojumu attīstību ir konceptuāli mainījusi domāšanu: virzībā no institucionālās uz ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu nodrošināšanu. “[..] ja nebūtu šīs Eiropas nostājas, tad tendence ieguldīt klasiskajās institūcijās droši vien ņemtu daudz lielāku virsroku, ja ne pavisam lielu virsroku.” Tā rezultātā cilvēki, kuri vispār nesaņēma atbalstu, šos pakalpojumus sāka saņemt. “[..] ir cilvēku daļa, kuri neizskata institūciju vispār kā variantu, tādā gadījumā viņi izvēlas vienkārši nesaņemt pakalpojumu.” Nereti ir vērojams arī pretējs efekts, atgriežoties institucionālajā aprūpē. “[..] nokļūstot grupu dzīvokļos, šiem cilvēkiem ir ļoti grūti, viņi neprot rīkoties ar savām finansēm un nav piemēroti dzīvošanai patstāvīgi, bieži vien viņi nokļūst atpakaļ aprūpes centros.” Citās vietās dienas aprūpes centros trūkst vietu, bet grupu mājas (dzīvokļi) dažviet ir tukši. Vērojama pozitīva attīstība mājas aprūpes nodrošināšanā, jo institucionālā aprūpe ir dārgāka par aprūpi mājās. Atelpas brīža pakalpojums ir salīdzinoši jauns pakalpojums, kuru pamazām iedzīvotāji sāk pieņemt un uzdrošināties izmantot, tomēr pakalpojuma izmaksas ir augstas. Tomēr viens no pieprasītākajiem pakalpojumiem ir aprūpe mājās pakalpojums un ilgstošā sociālā aprūpe institūcijā. “[..] aprūpe mājās ir tāds kā sociālo pakalpojumu GMI.”

Ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums

DI projekta ietvaros ir mainījusies sabiedrības domāšana par pakalpojumu attīstību nākotnes perspektīvā. “Domāju, ka mūs vairs neapmierinās pansionāta esošā kārtība, mēs tomēr gribēsim dzīvot savādāk.” Protams, tas ir tikai ceļa sākums, jo sākotnējās domāšanas un ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojuma īstenošanas prakse joprojām iet ierastajās sliedēs. “[..] visi ir vienādas gultas, visi ir vienādi skapīši un kur ir privātums?” Iepirkumu un būvniecības likumdošana mazina privātumu ēkas ietvarā un saturā, kas “nekādā veidā nevairo mājas sajūtu šiem cilvēkiem.” Tomēr pastāv piemēri, kur pakalpojumu sniedzēji ir domājuši un ieguldījuši infrastruktūras

sakārtošanā vai mainīšanā, veidojot ģimeniskai videi pietuvinātu vidi - *“ja ne gluži pietuvinātu, tad vismaz tuvāku.”* Nākamā ES finansējuma apgūšanā pašvaldības raugās piesardzīgi, izvērtējot potenciālo finansiālo līdzdalību ilgtermiņā.

Darbinieku trūkums ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā

Nozarē vērojams cilvēkresursu trūkums – aprūpētāji, speciālisti, kā rezultātā ir izaicinājums nodrošināt kvalitatīvu aprūpi. *“[...] par tiem pašiem 10 eiro stundā nav iespējams atrast aprūpētāju, kas varētu šo pakalpojumu nodrošināt.”* Vienlaikus vērojama darbinieku migrācija starp dažādiem sektoriem un juridiskajām formām, kuri var nodrošināt augstāku atalgojumu un labākus darba apstākļus, tomēr *“caurums jau netiek aizpildīts, tas kādai iestādei vai sektoram saglabāsies.”* Aprūpētāji ir tuvu vai jau sasnieguši pensijas vecumu, kas pēc pieciem gadiem vēl vairāk saasinās darbinieku nodrošinājuma problēmu, jaunā paaudze neizvēlas šo jomu. Nepietiekamu cilvēkresursu apstākļos profesionāls un kvalitatīvs pakalpojums ir apdraudēts, taču *“pakalpojumiem tiek izvirzītas arvien precīzākas un augstākas kvalitātes latīņas.”* Cilvēkresursu trūkums ir izaicinājums nozarei, liekot meklēt dažādas alternatīvas un darbu efektīvizēšanu. *“Visticamāk, ka mēs neiztiksim arī bez ārvalstu darbaspēka iesaistes.”*

Medicīnas personāla trūkums

Cilvēkresursu trūkums ir vērojams arī veselības sektorā, iekšējās un ārējās migrācijas ietekmē, novecošanās rezultātā. *“Ir pašvaldības, kuras saka, ka mums ir palicis vairs tikai viens ģimenes ārsts visā pašvaldībā.”*

Darbinieku atalgojums ISA pakalpojumu nodrošināšanā

Atalgojums ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās ir zems salīdzinājumā ar darba pienākumiem - darbs ir fiziski grūts un psihoemocionāli sarežģīts. *“Rimi vai Viršos viņš var nopelnīt 2 reizes lielāku algu.”* Notiek konkurēšana starp sektoriem, pakalpojumu sniedzējiem. VSAC, kas ir tiešās valsts pārvaldes institūcijas, ir pakļauti jaunajai atalgojuma skalai, kuras ietvaros notiek atalgojuma pārskatīšana, vienlaikus radot konkurenci pašvaldību ilgstošas sociālās aprūpes institūcijām. Latvijā nepastāv aprūpētāju interešu pārstāvība (arodbiedrība).

ISA pakalpojumu sniedzēju nodrošinājums

Pakalpojumu sniedzēju attīstību nosaka tirgus jeb piedāvājums atbilstoši pieprasījumam. Nozarē ienāk privātais sektors ar daudz elastīgākiem nosacījumiem pakalpojuma attīstīšanā, kā arī līdzekļu piesaistē infrastruktūrā, tā nodrošinot nepārtrauktu attīstību un pakalpojumu kvalitāti, kā arī veiksmīgi integrējot veselības sektoru sociālajā aprūpē. *“Privātajā sektorā tas noteikti ir izdarāms vieglāk, jo tur, tai skaitā veselības sadaļā, spēj piesaistīt speciālistus, kas pašvaldībai ir sarežģīti vairāku iemeslu dēļ.”* Tirgus segmenta turpmākai attīstībai *“mums jābūt skaidri pateiktiem šiem nosacījumiem, tad tirgus adekvāti arī reaģēs uz to.”*

Digitalizācijas nepieciešamība

Digitalizācija ietver plašu jautājumu loku, sākot no vienotas datu bāzes izveidošanas, lai novērtētu cilvēku vajadzības reģionos, veidotu nacionālo un arī reģionālo politiku atbilstoši cilvēku vajadzībām *“no apakšas, nevis mākslīgi no augšas”* un turpinot līdz ikdienas darbu atvieglošanai un efektīvizēšanai, kas, jo īpaši, ir svarīgi ierobežoto cilvēkresursu ietvaros. *“Digitalizācija atvieglo uzskaiti, plānošanu, materiālos resursu vadību u.c.”* Tomēr klientu aprūpē ir un paliks fiziskā aprūpe. *“Sociālā un veselības*

aprūpes sfēras nav apdraudētas no mākslīgā intelekta, jo tas ir tāds darbs, ko var darīt tikai cilvēks cilvēkam.” Digitalizācijas jautājumu attīstība ir saistīta ar finansējumu un cilvēku spēju un vēlmi moderno tehnoloģiju apgūšanā un izmantošanā.

Veselības un sociālās jomas sinerģija

Veselības un sociālās jomas ir divas nodalītas nozares Latvijā ar savu budžetu, atbildīgajiem, resursiem u.c., tomēr dzīvē abas šīs jomas nav nodalāmas. *“Mēs dzīvojam divās dažādās pasaulēs gan no izpratnes, gan no finansēšanas modeļu viedokļa, gan no dažādiem citiem principiem; “nozarēm ir ļoti grūti sarunāties atšķirīgo izpratņu jautājumu kontekstā.”* Nereti nonāksanai sociālajā aprūpē ir tieša saistība gan ar ekonomisko situāciju, gan veselības nozarē esošo situāciju – iedzīvotāju ienākumi ir zemi, kas rada šķēršļus pieejai ārstiem, medikamentiem, jo *“viņi savas slimības neārstē, gala rezultātā viņi paliek kopjami, aprūpējami un tas automātiski gulstas uz sociālo jomu.”* Kopumā Latvijas iedzīvotāju veselības stāvoklis raksturojams kā slikts, pieaug personu ar invaliditāti skaits, turklāt ar ļoti smagu saslimšanu, kas arvien vairāk gulstas uz sociālās jomas pleciem. Tas vēl vairāk pastiprina veselības nozares klātbūtnes nepieciešamību aprūpes posmā. *“Sociālās aprūpes centros nonāk klienti arvien smagākā veselības stāvoklī, kas prasa īpašu veselības aprūpi.”* Sociālā joma būtu ar mazāku finansiālo nepieciešamību, ja cilvēkiem savlaicīgi mūža laikā vai arī, sasniedzot noteiktu vecumu, būtu pieejama medicīnas aprūpe. *“[...] cilvēkam ir jāiet uz institūciju tikai tāpēc, ka nav pieejama medicīniskā aprūpe [...].”* Atrodot kopīgos mijiedarbības jautājumus, ir iespēja ierobežotajos finansiālajos apstākļos atrast finansiālus ietaupījumus. *“Sadarbojoties un paskatoties to sistēmu kopumā, var izdarīt ļoti daudzus pareizus soļus, lai pēc tam nebūtu milzu izdevumu gan aprūpes centram, gan arī veselības sistēmai.”* Veselības sektors neizrāda būtisku interesi izprast un iesaistīties sociālo jautājumu risināšanā. *“[...] uzrunājām arī veselības resoru, bet šobrīd nav lielu sekmju [...].”* Īpaši smagas situācijas ir akūto gadījumu risināšanā, kad no veselības sektora bez starpposma ir jāpāriet uz sociālo aprūpi. *“[...] no slimnīcas mums [...] piezvana un pasaka, ka jums divu stundu laikā cilvēks ir jāpaņem, [...] ja jūs viņu nepaņemsiet, tad mēs viņu metīsim ārā, mums vietu nav.”* Tomēr politikas veidotājs (LM) vieš cerības, ka daudzu gadu sarunas sāk virzīties uz sadarbības pusi - *“ilgstošajā aprūpē tagad jau ar pilnām tiesībām runājam par integrētu pakalpojumu.”*

Sadarbība starp sektoriem

Sadarbība sociālajā jomā notiek gan horizontālā veidā (piemēram, starp sociālajiem dienestiem), gan vertikālā veidā (piemēram, nozarei ar atbildīgo ministriju). Sadarbība vērojama starp dažādiem sektoriem, neatkarīgi no juridiskās formas, jo sevišķi liels jomas virzītājspēks ir NVO. *“NVO ir ārkārtīgi liels resurss, jebkurā gadījumā viņi paņem uz sevi vairāk, ir mazāka birokrātija, var ātrāk un operatīvāk lietās izvirzīt cauri, kaut vai pašus pakalpojumus nodrošināt un izveidot.”* Vērojama gan formālā, gan neformālā sadarbība, kas ļauj arī operatīvāk risināt jautājumus. Nozares pārstāvji uzteic Latvijā izveidojušās sadarbības formas - *“iespēja līdzdarboties padomēs, tai skaitā Sociālo pakalpojumu attīstības padomē, pašvaldībās ir sadarbības memorandi, ir interešu pārstāvības grupas.”*

Sociālo partneru un mērķgrupu iesaiste

Tiesību aktu izstrādes formālais ietvars liek iesaistīt gan nozares sociālos/sadarbības partnerus, kā arī mērķgrupas, vairāk caur to pārstāvošajām NVO. Vienlaikus pastāv dažādi formāli ietvari, kuros tiek izskatīti dažādi jautājumi, piemēram, tiesību normu

piemērošana vai nepieciešamās izmaiņas. “[..] *mēģinām atrast kompromisu, lai nevis paliktu uz tāda paša līmeņa, bet celtos līmeni augstāk.*”

Atgriezeniskās saiknes mehānismi

Atgriezeniskās saites iegūšana un izvērtēšana ilgstošās sociālās aprūpes centros notiek tiesību aktos noteiktās kārtības ietvaros, tiek identificētas problēmas, kā arī saņemti priekšlikumi turpmākai attīstībai. Kopumā pakalpojumu sniedzēji izmanto dažādas formas – aptaujas, domnīcas, sanāksmes, tikšanos, individuālas sarunas u.c. Vērtīgākais un ātrākais atgriezeniskās saites mehānisms ir no klientiem un viņu tuviniekiem.

Iedzīvotāju informētība

Ir izveidots plašs informācijas sniegšanas tīkls – mājaslapas, sociālie tīkli, bukleti, novada bezmaksas drukātais laikraksts u.c., tomēr tiek atzīts, ka informācija iedzīvotājiem ir nepietiekama. Vērojama tieksme informāciju sniegt bez sarežģītiem juridiskiem terminiem, cilvēcīgi saprotamā valodā. Līdzīgi kā citos sektoros, arī sociālajā jomā darbojas mutvārdu informācijas nodošanas kanāls. Paplašinājusies sabiedrības izpratne par pakalpojumiem un tā ir bijusi virzītājspēks pieprasījuma izmaiņām. *“Sākotnēji ES fondu periodā bija sabiedrības rezervēta attieksme, bija pat grūtības sasniegt ģimenes, kuras vēlētos saņemt pakalpojumus, bet fondu periodam noslēdzoties, situācija ir diezgan būtiski mainījusies - pieprasījums ir daudz lielāks un ir gaidas par pakalpojumiem plašākā klāstā un ar biežāku reižu skaitu, nekā tas bija iepriekš; tas noteikti ir kļuvis par tādu stabilu iezīmi, ka cilvēki vēlas tik aprūpēti ar konkrēto pakalpojumu palīdzību.”*

Neformālās aprūpes īstenošana

Neformālais aprūpes tīkls pastāv, taču formāli nav apzināts, cik liels tas varētu būt katrā novadā, loks tikai aptuveni ir zināms tādā sajūtu līmenī, izsakot dažādus minējumus. *“[..] viņi izgaismojas tikai situācijā, kad neformālais aprūpētājs dodas uz savas pašvaldības sociālo dienestu meklēt kaut kādu atbalstu un palīdzību”*; *“[..] balstoties uz Vācijas piemēru, tas gradējums ir tāds, ka pusi no kopējām aprūpes vajadzībām nosedz neformālā aprūpe, pusi no atlikušās puses - aprūpe dzīvesvietā un otru pusi - aprūpe institūcijās [..]”*; *“[..] šie neformālie aprūpētāji, tas ir tumšais plankums, par ko tiešām maz zinām [..]”* Laikā, kad notiek savu tuvinieku aprūpe, bieži aprūpētājs ir izvēlēties aiziet no darba, tā paliekot bez atalgojuma, savas profesionālās attīstības un izaugsmes. Biežāk tās ir sievietes 50+ gados, kas aprūpē savus vecākus, vai mammas saviem bērniem ar invaliditāti. *“[..] mammas, gribot vai negribot, kļūst par aprūpētājām saviem tuviniekiem.”* Laiks, kad noris sava tuvinieka/aprūpējamā aprūpe, ja par to nav noslēgts oficiāls līgums, netiek ieskaitīts darba stāžā, kas var būt gadiem ilgs periods, tā ierobežojot savas tiesības uz nākotnes pensiju. *“Vajadzētu sākt diskusiju par to, ka savu tuvinieku aprūpes periods tiek ieskaitīts darba stāžā.”* Iemesli neformālajai aprūpei ir ļoti dažādi, individuāli un dziļi personiski katrā gadījumā: stipras ģimenes saites, pienākums un atbildība pret saviem tuviniekiem, nevēlēšanās savās mājās ielaist svešu cilvēku, neuzticēšanās formālajai aprūpei, aprūpes apjoms ir neliels, ko var nodrošināt, piemēram, kaimiņš, aprūpētāju trūkums, finansiāla grūtība apmaksāt aprūpes mājās pakalpojumu, aprūpējamā ienākumi/pensija ir vienīgie/galvenie ienākumi māsaimniecībā, stereotipi u.c. iemesli. Būtiski neformālajiem aprūpētājiem ir veidot sadarbību ar sociālajiem dienestiem, kaut vai piedaloties apmācībās vai saņemt cita veida atbalstu. *“[..] kā mēs varam stiprināt šo neformālo aprūpētāju tīklu, lai viņi neizdegtu un turpinātu arī savu dzīvi dzīvot tālāk,*

nevis pakļautu savu dzīvi tikai šim cilvēkam konkrēti, kas ir jāaprūpē; lielākais izdegšanas risks ir šiem neformālajiem aprūpētājiem, kas ļoti saplūst ar sava aprūpējamā dzīvi un par sevi galīgi aizmirst.” Ir nepieciešams atrast pareizo līdzsvaru starp piedāvātās formālās aprūpes formām un neformālo aprūpi: “paliekot mājās, bieži savu veselību sabojā; aprūpe ir jāveic cilvēkiem, kuri to dara ikdienā un ir apmācīti.”

Valsts līdzfinansējuma nepieciešamība

Ņemot vērā pašvaldību finansiālo situāciju, kas šobrīd jau ir kritiska, pašvaldības uzskata, ka pakalpojumu nodrošināšanai nepieciešams valsts līdzfinansējums. *“Slogs uz budžetu ir ļoti liels, [...] bez valsts atbalsta vienkārši nevarēsim turpināt pat esošos pakalpojumus saglabāt.”* Priekšlikumi valsts līdzfinansējumam ir dažādi – 50:50; 70:30. *“Nepieciešama valsts iesaiste ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu finansēšanā.”*

Sociālās apdrošināšanas pārstrukturizācija

Aprūpes apdrošināšanas iekļaušana kopējā sociālo iemaksu likmē būtu risinājums pakalpojumu finansējuma nodrošināšanā, jo pašreizējā situācijā cilvēkiem ar maziem ienākumiem pakalpojumu pieejamība ir ierobežota, savukārt pašvaldībām finansiālais slogs pilnā vajadzību apjomā nav paceļams. *“Mums ir jādomā, lai strādājošie tiktu sociāli apdrošināti ne tikai pensijai, slimībai, bezdarbam, bet arī aprūpes vajadzībām.”* Likmes palielināšana ir izskatāma kopējās nodokļu sistēmas un konkurētspējas ietvaros. *“Apzinot, ka ierosinājums palielināt sociālās apdrošināšanas iemaksas par 2.5-3 %, kas nosaka aprūpes apdrošināšanas vajadzības, diez vai būs populārs piedāvājums.”* Tas būs darba devēju un nodarbināto izšķiršanās jautājums. *“Tas droši vien ir tāds vērtību diskusiju ietvars sabiedrībā, kur, no vienas puses, būs pieaugošās aprūpes vajadzības, no otras puses, - trūkstošie resursi, lai tos nosegtu.”*

Nākotnes finansējuma modelis

Esošais finansēšanas modelis ir jāmaina, jo klientu ienākumi vidēji ir zemi, apgādniekiem uzliktais pienākums samaksāt par pakalpojumu, kā to nosaka likums, nestrādā, un pašvaldību finansējums ir nepietiekams visu vajadzību nodrošināšanai. Finansējumam būtu jānāk no vairākiem avotiem. *“[...] 1 % novirzīt aprūpes vajadzību apdrošināšanai, bet uzlikt griestus maksājumam, respektīvi, klienta pensija ir viena finansējuma daļa (85 %), pašvaldības finansējums – otra, bet trešā - apdrošināšanas maksājums, piemēram, līdz 200 eiro mēnesī, un tad paliek vēl variants, ka apgādnieks var piemaksāt, ja viņš grib; valsts pabalsts īpašai kopšanai - vēl viens.”* Nepieciešama vienota un sociāli taisnīga pieeja visās Latvijas pašvaldībās, lai saņemtu pašvaldības atbalstu aprūpes vajadzību nodrošināšanā. *“Saskatu tādu modeli, ka tas būtu klients, valsts un pašvaldība; valsts un pašvaldības šo starpību, ko maksā šobrīd pašvaldība, varētu maksāt līdzīgās daļās vai citā procentuālā attiecībā.”* Ir nepieciešams pārskatīt arī iekšējo finansiālo sadalījumu. *“Loģika daudzviet pasaulē, veidojot šos finansēšanas modeļus arī ilgstošas aprūpes pakalpojumiem, balstās uz dalījumu grupās - ikdienā veicamie aprūpes pakalpojumi ir no viena finanšu avota, piemēram, aprūpes apdrošināšana, otra grupa ir investīcijas un trešā grupa ir ar ikdienas dzīvi saistītie pakalpojumi - apkure, komunālie pakalpojumi, funkcionālais nodrošinājums; aprūpes apdrošināšanai nebūtu jāsedz izdevumi, kas saistās ar apkuri vai investīcijām.”* Domājot par pakalpojumu finansēšanas modeļiem, nedrīkst aizmirst par investīciju daļu, skaidri definētu publiskā sektora (valsts un pašvaldības) un privātsektora lomu, principu “nauda seko cilvēkam”, nevis *“nauda seko pašvaldībai, kurā viņš dzīvo.”*

2. Fokusgrupas

2.1. Fokusgrupa Nr. 1 - Ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšana

2.1.1. Fokusgrupas Nr. 1 īstenošana

Laiks: 2024. gada 4. jūnijs

Vieta: tiešsaistē Zoom platformā

Dalībnieki (8) - politikas veidotāju un politikas īstenotāju pārstāvji:

- **Rita Vectirāne**, Jelgavas valstspilsētas pašvaldības deputāte, Domes priekšsēdētāja vietniece sociālo lietu, veselības aizsardzības, kultūras, izglītības un sporta jautājumos
- **Anna Jegorova**, Augšdaugavas novada Sociālā dienesta vadītāja
- **Kristiāns Dāvis**, SIA "Magnum Social & Medical Care" centrs "RŪRE" valdes priekšsēdētājs
- **Andris Bērziņš**, biedrības "Latvijas Samariešu apvienība" vadītājs
- **Mārtiņš Moors**, Rīgas domes Labklājības departamenta Sociālās pārvaldes priekšnieks, departamenta direktora vietnieks
- **Aldis Dūdiņš**, LM Sociālo pakalpojumu un invaliditātes politikas departamenta direktors
- **Guntis Kalniņš**, Bauskas novada domes deputāts - Sociālās un veselības komitejas vadītājs
- **Elita Ezerniece**, VSAC "Rīga" direktora vietniece - Pakalpojumu nodrošināšanas nodaļas vadītāja

Konfidencialitāte – pētījuma rezultāti atspoguļo tikai vispārējās tendences, nevis atsevišķu dalībnieku viedokli.

Diskusijas vadītājs: Alina Dūdele

Darba kārtība:

1. **Ievads (10 min.)**
2. **Spontānā daļa (20 min.).** Dalībnieki brīvi izsakās par diskusijas tēmu, koncentrējoties uz savu redzējumu/skatupunktu par esošo ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu, t.sk. finansēšanas modeli (klients/apgādnieks/pašvaldība/valsts).
3. **Virzītā daļa (50 min.)**

Diskusijas jautājumi (jautājumi papildināti diskusijas laikā):

Vai atbildības un finansējuma sadalījums starp valsti un pašvaldībām ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā ir adekvāts? Ja nepiekrīt tam, kāds ir Jūsu redzējums?

Vai pieaugošā pieprasījuma pēc ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem un pakalpojumu pieaugošo izmaksu apstākļos esošais finanšu slogs valstij un pašvaldībām ir ilgtspējīgs? Ja nepiekrīt tam, kāds ir Jūsu redzējums?

Vai pieaugošās ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu izmaksas ir samērojamas ar personas ienākumiem (klienta, apgādnieku)? Ja nepiekrītat tam, kāds ir Jūsu redzējums?

Kā Jūs vērtējat apgādnieku iesaisti (atbildību) ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu līdzfinansējuma nodrošināšanā? Pozitīvā un negatīvā pieredze.

Vai šobrīd pieejamais ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu klāsts ir adekvāts? Ja nepiekrītat tam, kāds ir Jūsu redzējums?

Vai ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumos būtu, Jūsaprāt, jānodrošina veselības aprūpes pakalpojumi? Ja piekrītat tam, kāds ir Jūsu redzējums?

Vai nākotnes ilgtermiņa sociālās aprūpes finansēšanas modelis būtu balstāms uz esošo nodokļu pārdali vai lielāku individuālu ieguldījumu? Vai saredzat citus risinājumus? Lūdzu, pamatojiet savu viedokli.

4. Diskusijas kopsavilkums (10 min.)

2.1.2. tabula. Fokusgrupas Nr. 1 rezultātu apkopojums

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
1. Finansējuma sadalījums	1.1. Finansēšanas kārtība	nepilnīgs finansēšanas modelis uz esošās situācijas fona: 1) pieprasījums pēc pakalpojuma ir ar dinamiski pozitīvu tendenci; 2) pakalpojums kļūst arvien dārgāks; 3) kurš par to visu spēj samaksāt
		pašvaldības vēlas izsludināt ārkārtas situāciju sociālās aprūpes jomā
		katram pakalpojuma veidam šobrīd ir savādāks finansēšanas modelis
		vidējais klients ir ar tik zemiem ienākumiem, ka viņš nemaz nevar samaksāt par pakalpojumu
		esam nonākuši situācijā, kurā vairs neviens atsevišķs spēlētājs nevar nosegt sociālās aprūpes pakalpojuma pilnīgi visas pakas izmaksas; jaunais finansēšanas modelis ir jāveido ar vairāk iesaistītajiem spēlētājiem, lai vieglāk sadalīt izmaksas
		ja pašvaldība ignorē iedzīvotāju vajadzības pēc sociālās aprūpes, tad veidojam rindu. Mēs nefinansējam, mēs slāpējam iedzīvotāju vajadzības, lai paši tiek galā, lai viss ir uz tuvinieku pleciem. Pašvaldībai neviens neko nevar piespiest un izdarīt. Ja pašvaldībai ir citas prioritātes, tad sociālo aprūpi nekādi nevar piespiest, noteikt par prioritāti
		pašvaldības kļūst arvien maksātnespējīgākas šajā jomā, jo ļoti daudzas iepriekšējos gados infrastruktūras, projektu un citu vajadzību realizācijai ir dzīvojušas uz kredīta rēķina, limiti ir iztērēti; šajā laikā sociālajai jomai vēl varēja kaut cik atvēlēt, arī jaunām investīcijām, bet tagad, kad kredītprocenti būs sasniegti, nebūs iespējas šīs jomas pārdalīt
		vislielākā nesaskaņa ir, ka valstij, valdības personā, ir 3-4 citas prioritārās jomas, aizsardzība, izglītība, iekšējā drošība, veselības aizsardzība, savukārt pašvaldībai - izglītība, aiz tās - sociālā aizsardzība, kas ir otrā prioritāte
		valstī nav vienotas kārtības par to, kā tiek finansēta ilgstošā sociālā aprūpe, katra pašvaldība savos saistošajos noteikumos ir nodefinējusi šo kārtību
		faktiski sistēma spiež apgādniekam palikt par trūcīgo tāpēc, ka viņam ir tuvinieks, kuram ir nepieciešama aprūpe
		nezinu nevienu valsti, kurā valsts pusei, konkrētajā gadījumā Labklājības ministrijai, piederētu pansionātu sistēma ar visām ēkām, būvēm, darbiniekiem; tiek veidota pilnīgi atsevišķa sistēma
		nedaudz dzīvojam tādā priekšstatā, ka ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumu vietas nav pieejamas, bet būtībā gaida rindā nevis uz vietu iestādē, bet - rindā uz pašvaldības finansējumu; rinda veidojas brīdī, kad pašvaldībā šī kvota ir izsmelta

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		nav pievilcīgu programmu; piemēram, projekts par senioru mājām, kurā pārlecam kādiem 50 gadiem pavisam citā līmenī ar ļoti lielām investīcijām un ar cerību uz maksāspējīgiem senioriem, kuri par tūkstoti eiro mēnesī varēs īrēt sociālo dzīvokli. Mūsu pašvaldībā investējām turpat trīs miljonus divām mājām ar 16 dzīvokļiem, kas nav samērīgi pret sociālo problēmu katrs pakalpojuma veids tiek finansēts savādāk, finansēšanas modelis ir savādāks. Piemēram, aprūpei mājās īpašās kopšanas pabalsts netiek ieskaitīts ienākumos, ar to viņam nav pienākums samaksāt par aprūpes mājās pakalpojumu. Tas pats par grupu dzīvokļa pakalpojumu. Cilvēks nenorēķinās par pakalpojumu un pakalpojumu sniedzējs paliek minusos. Varbūt šo finansēšanas kārtību vajadzētu pielīdzināt sociālās aprūpes centru apmaksas kārtībai, kur samaksa ir tieši pakalpojumu sniedzējam, lai ir garantija, ka saņems to, kas no klienta pienākas
	1.2. Tuvinieku iesaiste finansēšanā/Civillikuma tvērums	daļa no pašvaldībām ņemas pie nosacītā salmiņa - iespējas atmāskot apgādniekus; apgādnieki ļoti bieži no tā izvairās, meklē iegāstus, kāpēc nemaksāt; rezultātā neviens īsti laimīgs nav mūsu sistēma ir tāda, kas veicina bezatbildību, jo vinnētājs ir tas, kas neliēkās ne zinis. Ja tuvinieks neliēkas ne zinis, viņš ir vinnētājs. Tikko kā tuvinieks sāk likties zinis, viņam ir daudz jāmaksā 1937. gada Civillikums runā par apgādnieka pienākumu rūpēties par saviem apgādājamajiem. Likuma autori vadījās no toreizējās sociālekonomiskās situācijas, ka lielākā daļa cilvēku dzīvoja laukos, pārsvarā trijās paaudzēs kopā, kur vienam par otru rūpēties bija dabiska lieta; tas vairs nedarbojas mūsdienās modelis, ka balstāmies uz 1937. gada Civillikumu, ir nepareizs; tas, ka cilvēks ir atkarīgs no bērnu ienākumiem, nav pareizi; jo vairāk bērnus cilvēks ir izaudzīnājis, jo vairāk viņš ir no viņiem atkarīgs, savukārt, ja viņam bērnu nav, tad viss gulstas tikai uz pašvaldības pleciem apgādnieks nevar brīvi strādāt, viņam ir jāpamet darbs vai arī viņam rodas veselības problēmas pēc ilgstoša stresa un aprūpes kāda ir ietekme uz tuvinieku veselības stāvokli, ja ilgstoši mājās ir jāaprūpē savs tuvinieks; cik izmaksā pēc tam viņu ārstēt, cik nesamaksā darba tirgū nodokļos un tā tālāk 1.3. Darbinieku nodrošinājums speciālistu trūkums Latvijā un arī pasaulē trūkst darbinieku, aprūpētāju; finansēšanas princips ir jāveido tā, lai varētu aprūpētājam maksāt pieļautos 80 % no vidējās darba samaksas valstī

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
	1.4. Klienta vajadzības	nav sasaistes, kurā brīdī cilvēks piedeklarējas noteiktajā pašvaldībā; iespējams, viņš mūža nogalē sāks meklēt to pašvaldību, kura ir dāsnāka, kurā ir mazākas rindas utt.; vairāk vispār nav nekādas sasaistes ar iedzīvotāja ienākuma nodokli, viņa darba devumu mūža garumā
		redzam un piedzīvojam, ka ir cilvēki, kas tieši savā mūža izskaņā vai viņu piederīgais savus seniorus piedeklarē citā pašvaldībā, piemēram, Rīgā, ar mērķi saņemt papildus finansējumu pakalpojuma apmaksai
		mūsu sistēma ir tāda, ka pie pakalpojumu veida ir jānonāk; tas nav pareizi; ir jāpaplašina klienta iespējas izvēlēties; mēs novērtējam klienta vajadzības, bet klientam jābūt iespējai izvēlēties, kādā veidā viņš vēlas aprūpi saņemt - vai mājās, vai apartamentos pārejas periodā, vai pensijā utam.
		klienta izvēlei jāiet kopā ar tādu kā pozitīvo nevienlīdzību
		rezultāts ir tāds, - ja klientam ir lielāka pensija vai ir vairāk apgādnieku, tirgus piedāvā viņam labāku variantu; tā ir pozitīvā nevienlīdzība; mēs dodam iespēju atalgot tos, kuru ieguldījums sabiedrībā ir lielāks, kuri ir izaudzinājuši bērnus. Nodokļu maksātāji ir strādājuši labāk atalgotu darbu, viņiem ir lielāka pensija; viņi saņem ģimeniska tipa mazāku, kompaktāku aprūpi vecumdienās
		es vairāk nosvērtos uz aprūpi mājās, nevis uz ilgstošo aprūpes iestādi, jo ir starpība starp pilsētu un laukiem. Pēc pieredzes 50 uz 50. Kad seniors zaudē pašaprūpes spējas, viņš negrib iet projām no mājām, viņš negrib uz to aprūpes iestādi, viņš grib palikt mājās, viņa vārdi ir skaidri pateikti: es gribu nomirt mājās; sociālajam dienestam vai pašvaldībai ir jānodrošina šis pakalpojums
		vai kabatas naudai aprūpes iestādēs ir jābūt 15 vai 10 %, neredzu jēgu 15 %, pārietu uz 10 %
		īpašās kopšanas pabalsts visiem ir vienāds - 213 eiro, tomēr ir jābūt kaut kādam dalījumam, gradācijai, vai viņš ar ratiņkrēslu pārvietojas vai pilnībā guļ gultā un ir aprūpējums
		1.5. Veselības un sociālās jomas sinerģija
	realitātē veselības aprūpe senioram ir nepieejama, savukārt arī pārējie, gandrīz puse no sabiedrības, nevar piekļūt naudas, distances vai arī gaidīšanas dēļ; rezultātā cilvēks visdrīzāk tiek apārstēts un paliek dzīvot ar aprūpes vajadzībām	
slimnīcas veselības budžetam izmaksas rodas tāpēc, ka aprūpe netiek adekvāti finansēta		
2. Nākotnes finansēšanas modelis	2.1. Ilgtermiņa sociālās aprūpes tvērums	grupu dzīvoklis vispār nebūtu ilgtermiņa aprūpes pakalpojums; atkarībā no tā, kāds ir klienta profils, piemēram, ar viegliem garīga rakstura traucējumiem vai vispār aprūpe būtu nepieciešama

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		Latvijā ir jāsaprot, ka atskaites vienība ir pakalpojuma veids, nevis klienta vajadzības; mēs vērtējam klientu vajadzības, bet rezultāts, pie kāda nonākam - ir klientu vajadzībām atbilstošais pakalpojuma veids; kopīgi jārisina, lai saprastu, ko mēs ieskaitam ilgtermiņa sociālajā aprūpē. Bieži vien pakalpojuma veids ir atkarīgs nevis no klienta vajadzību ilguma, bet no pakalpojuma saņemšanas termiņa
		kas ir ilgtermiņa aprūpe juridiski, nav jādiskutē, jo tā atšķiras no ilgstošās aprūpes, agri vai vēlū būs solis jāspēr un jāpieņem starptautiski saprotamais definējums
		ilgtermiņa aprūpes tēmas diskusija ir jāturpina, bet ir skaidrs, ka tā nav ilgstošā aprūpe. Ilgtermiņa aprūpe un ilgstošā aprūpe tomēr ir divas dažādas lietas
	2.2. Pakalpojumu tvērums	otrajā plānā ir palicis tāds jēdziens kā personas pašas atbildība par sevi, savu veselību un savām vecumdienām
		fundamentāli ieliekama personas atbildība, droši vien, pārskatot arī maksājamās nodokļus; nodokļu maksāšana ir katra pilsoņa pienākums un atbildība; mēs katrs samaksājam kopējā traucīnā par risku, ka vecumdienās man aprūpe būs vajadzīga
		cilvēks, maksājot nodokļus, jau sociāli atbild ar to par savu eventuālo risku vecumdienās un nespējas situācijā. Ja es pats esmu savas laimes kalējs, tad man ir arī lielākas tiesības izvēlēties, kāds pakalpojums būtu sirdij tīkamāks
		ir jādomā, kā sasaistīt visus pakalpojuma veidus vienā sistēmā, jo šobrīd aprūpe mājās un institūcijā ir sasaistīta tādā veidā, ka ir viena novērtēšanas sistēma, bet klientam tiek dota iespēja izvēlēties, kā viņš ar šo pakalpojumu apmierina savas vajadzības
		esmu par klientu iespējām izvēlēties; jābūt tādām ietvarām, ka tiem, kuriem ir mazāk naudas, viņi saņem bāzes līmeni, kuriem - lielāka nauda, tiem privātais sektors var kaut ko vairāk piedāvāt; pašvaldība obligāti atbild par bāzes līmeni; pārējais ir fakultatīvs
		pielāgoties procesam un veidot ģimeniskus aprūpes centrus, ļaut cilvēkiem ātrāk iesaistīties apartamenta veida aprūpes risinājumos, saņemot savlaicīgi tādu kā vaučeru vai individuālo budžetu
		ilgtermiņā pakalpojumu veidošanas principi ir jāveidojās tajās vietās, kur ir vajadzības, nevis ka ir ērti to veidot
	2.3. Finansēšanas avoti	finansēšanas sistēma, kas līdzsvaro iesaistīto pušu intereses un vajadzības; ir vairāki finansēšanas avoti ar dažādiem līdzdalības principiem
		klients vienmēr būs atbildīgs par maksāšanu; ir jābūt arī cita veida avotiem - apdrošināšanai (obligātai un/vai brīvprātīgai), valsts budžetam
		pieredze rāda, ja visi ir atbildīgi par finansēšanu, savstarpēji arī nonāk pie vislabākajiem lēmumiem

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		ja finansēšanas modelī neiesaistīsim veselības aprūpes budžetu, tas nebūs pilnīgs
		ir jāveido sistēma, kas vairo izdevīgumu būt atbildīgam; varētu veidot individuālo budžetu, - cilvēku vajadzības tiek novērtētas un uz tā pamata visas iesaistītās puses iedod naudu, ar kuru cilvēks var rīkoties, izvēloties vislabāko pakalpojumu
		nodrošinājums nevarētu būt atkarīgs no reģionālajām iespējām, izvēlēm vai prioritātēm; tam ir jābūt saistībā ar cilvēka spējām un vajadzībām; pašvaldība un valsts - jebkurā gadījumā tie ir publiskie līdzekļi, šobrīd valsts un pašvaldība ir sadalījusi šīs atbildības; sadalījumu iespējams pārskatīt savstarpēji vienojoties, paredzot/neparedzot centralizētu pieeju
		būtu stingri jānodala finansējuma palielinājums veselības aprūpei, jo tas ir sasaistīts ar sociālo aprūpi; jautājums par obligāto veselības apdrošināšanu
		būtu ieviešamas sociālās apdrošināšanas iemaksas aprūpes nodrošināšanai, ja nepieciešams, novirzot ilgstošajai sociālajai aprūpei iestādē vai aprūpei mājās
		jābūt vienotiem kritērijiem un noteikumiem visā valstī kopumā
		daļa tiek finansēta no klienta pensijas, daļa - no pašvaldības, daļa - no valsts pamatbudžeta, daļa - no apdrošināšanas portfeļa; atvērts jautājums, kas vēl varētu būt papildus finansējums; paliek arī piederīgais, ap 200 eiro mēnesī par savu senioru ir paceļams cilvēkam, kurš saņem vidējo algu Latvijā
		pašvaldības līdzfinansējumam ir jābūt indeksētam, līdzīgi kā pensijas; ja krītas līdzfinansējuma pirktspēja, rodas nākamā problēma - klients sāk <i>staigāt</i> ; pie finansēšanas modeļa noteikti ir jābūt sadaļai par pašvaldības un valsts līdzfinansējuma daļas indeksāciju
		klienta iespēja izvēlēties, pozitīvā nevienlīdzība, dažādi risinājumi ar privāto iesaistīšanu - uz to ir jāvirzās
		kāpēc neradīt pozitīvu nevienlīdzību arī tiem, kuri ir devuši lielāku ieguldījumu sabiedrības sociālekonomiskajā apritē; ir jāveido sistēma, kas stimulē cilvēkus domāt. Ja viņš ir turīgāks un ar vairāk apgādniekiem vai citiem finansēšanas avotiem, tad viņš vecumdienās arī saņems labāku pakalpojumu
		mūsdienās var akumulēt īpašumus, akcijās ieguldīt u.c.; stimulējam, ka cilvēks domā par savu nākotni tāpēc, ka viņš zina, ka viņš saņems labāku pakalpojumu
		lielā diskusija būs ar darba devējiem, vai palielināt sociālās iemaksas par šiem 2,5-3 % aprūpes apdrošināšanai; mazāki procenti noteikti nebūs

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
		valstij viennozīmīgi būtu jānāk šī pakalpojuma finansēšanas daļā; ja nevaram vienoties par noteiktu procentu no sociālās apdrošināšanas, tad valstij jānāk klajā ar konkrētu vaučeru, neatkarīgi no tā, kur cilvēks dzīvo, kombinējumā ar viņa pensiju un pašvaldības finansējumu; tā ir valsts atbildība pret personu, pret cilvēku viņa mūža nogalē
		fundamentāli būtu jāpārskata, kas vispār ir sociālo pakalpojumu jomā nodrošināms valsts pusei, kas - pašvaldību pusē
		jāievieš spēlētāju daudzveidība – 1) sociālā apdrošināšana (valsts/privātā) aprūpes nodrošināšanai ar uzkrājuma principu ar izmaksu limitu mēnesī, citādi procents būs ļoti liels; 2) arī apgādnieks apdrošina savu pienākumu līdzmaksāt ar izmaksu griestiem. Līdz ar to katram maksātājam mazāks procents jāmaksā; nosacījums, ka komisija nevar noēst visu uzkrājumu, svarīgākais ir uzkrāt, nevis nopelnīt
		paplašināt īpašās kopšanas tvērumu, ir valsts līdzfinansējums, kas aiziet tieši pakalpojumu sniedzējam; principā valsts vaučers
		finansēšanas avoti - apdrošināšana, valsts, pašvaldība, personas pensija un apgādnieka apdrošināšana; nosacījums, - ir jābūt valsts un pašvaldības līdzfinansējuma indeksācijas mehānismam atbilstoši ārējiem notikumiem - inflācijai, preču, pakalpojumu un cenu izmaiņām. Tiem, kuriem nav kāds no šiem avotiem, piemēram, nav apgādnieku vai maza pensija, ir pamatlīmenis, kas pašvaldībai ir obligāti jānodrošina
		resursu pārdale - no centrālā budžeta līdzekļiem noteikti izlīdzināt pieejamību arī reģionāli
		nepieciešams diversificēt pakalpojumu finansējumu; ir jāiesaista visi iespējamie spēlētāji, - tāpat paša klienta resursi, apgādnieka resursi, valsts resursi, pašvaldības resursi. Ir jautājums par proporcionalitāti un par to, kādā veidā to darām; tas jau ir tehnikas jautājums
		jāmaina domāšana, mēs nedomājam par to, ka nerisināšana arī izmaksā un bieži vien daudz dārgāk
		pakalpojumu nodrošināšanas personāla finansēšanā varētu iesaistīties valsts, lai finansiāli ieinteresētu iegūt izglītību un būt nodarbināts nozarē
		ja nebūs privātā sektora līdzdalības, aprūpes pakalpojums nebūs ilgtspējīgs; pie jebkura finansēšanas modeļa ir jādomā, kādā veidā, kāpēc privātajam investoram būtu interesanti ieguldīt savu naudu, lai radītu inovatīvu risinājumu un radītu savādāk, kas apmierina klienta vajadzības

2.1.3. Fokusgrupas Nr. 1 kopsavilkums

Finansēšanas kārtība

Pašreizējais finansēšanas modelis ir nepilnīgs pašreizējās situācijas apstākļos, kad pieprasījums pēc ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumiem (turpmāk – pakalpojumi) un cenas pieaug, (visām pusēm) ir grūtības to apmaksāt. Katram pakalpojumam ir atšķirīga finansēšanas kārtība. *“Piemēram, aprūpei mājās īpašās kopšanas pabalsts netiek ieskaitīts ienākumos, ar to viņam nav pienākums samaksāt par aprūpes mājās pakalpojumu.”* Klientu ienākumi vidēji ir zemi, lai ar tiem būtu pietiekami pakalpojumu apmaksai, tas nozīmē, ka *“esam nonākuši situācijā, kurā vairs neviens atsevišķs spēlētājs nevar nasegt sociālās aprūpes pakalpojuma pilnīgi visas pakas izmaksas”*; *“jaunais finansēšanas modelis ir jāveido ar vairāk iesaistītajiem spēlētājiem, lai būtu vieglāk sadalīt izmaksas.”* Pašvaldību finansiālā spēja šobrīd ir ļoti kritiska saistībā ar iepriekšējos gados uzņemto kredītsaistību apmaksu, uz kā fona atvēlēt vairāk līdzekļu sociālajai jomai un jaunām investīcijām kļūst arvien sarežģītāk. *“Ja pašvaldībai ir citas prioritātes, tad sociālo aprūpi nekādi nevar piespiest, noteikt par prioritāti.”* Rindas uz ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumiem rodas, gaidot uz pašvaldības finansējumu. *“Rinda veidojas brīdī, kad pašvaldībā šī kvota ir izsmelta.”* Ilgstošās sociālās aprūpes institūcijā pakalpojumu nodrošināšanā valstī ir izveidotas divas nodalītas sistēmas - valsts un pašvaldību atbildība. *“Nezinu nevienu valsti, kurā valsts pusei, konkrētajā gadījumā Labklājības ministrijai, piederētu pansionātu sistēma ar visām ēkām, būvēm, darbiniekiem.”* Ne vienmēr investīciju ieguldījums ir samērīgs ar citām izmaksām. *“Mūsu pašvaldībā investējām turpat trīs miljonus divām mājām ar 16 dzīvokļiem, kas nav samērīgi pret sociālo problēmu.”*

Tuvinieku iesaiste finansēšanā/Civillikuma tvērums

Apgādnieku iesaisti tuvinieku aprūpes finansiālajā nodrošinājumā regulē 1937. gada Civillikums, kas nav attiecināms mūsdienu situācijai. *“Likuma autori vadījās no toreizējās sociālekonomiskās situācijas, ka lielākā daļa cilvēku dzīvoja laukos, pārsvarā trijās paaudzēs kopā, kur vienam par otru rūpēties bija dabiska lieta.”* Tāpat zināmā mērā veidojas absurda situācija būt atkarīgam no bērnu ienākumiem: *“jo vairāk bērnus cilvēks ir izaudzinājis, jo vairāk viņš ir no viņiem atkarīgs, savukārt, ja viņam bērnu nav, tad viss gulstas tikai uz pašvaldības pleciem.”* Faktiski pašreizējā sistēma veicina bezatbildību. *“[...] ja tuvinieks neliemas ne zinis, viņš ir vinnētājs, tikko kā tuvinieks sāk likties zinis, viņam ir daudz jāmaksā.”*

Darbinieku nodrošinājums

Latvijā un arī pasaulē trūkst darbinieku, aprūpētāju, atalgojums nav konkurētspējīgs, lai *“varētu aprūpētājam maksāt pieļautos 80 % no vidējās darba samaksas valstī.”*

Klienta vajadzības

Esošā sistēma ir veidota tā, ka pie pakalpojumu veida ir jānonāk, bez iespējām izvēlēties. *“[...] klientam jābūt iespējai izvēlēties, kādā veidā viņš vēlas aprūpi saņemt - vai mājās, vai apartamentos pārejas periodā, vai pansionātā.”* Cilvēki mūža nogalē mēdz meklēt pašvaldību, kura ir dāsnāka, kurā ir mazākas rindas utt., kam nav nekādas sasaistes ar iedzīvotāja ienākuma nodokli un viņa darba devumu mūža garumā. Klienta izvēlei jāiet kopā ar tādu kā pozitīvo nevienlīdzību. *“[...] ja klientam ir lielāka pensija vai ir vairāk apgādnieku, tirgus piedāvā viņam labāku variantu.”* Aprūpes mājās pakalpojums ir klientam tuvāks. *“[...] kad seniors zaudē pašaprūpes spējas, viņš grib palikt mājās, viņa vārdi ir skaidri pateikti: es gribu nomirt mājās.”*

Veselības un sociālās jomas sinerģija

Notiekošais veselības aprūpē tiešā veidā ietekmē situāciju sociālajā aprūpē un otrādi – *“slimnīcas veselības budžetam izmaksas rodas tāpēc, ka aprūpe netiek adekvāti finansēta.”* Daļai sabiedrības piekļuve veselības aprūpei ir ierobežota, rezultātā *“cilvēks visdrīzāk tiek apārstēts un paliek dzīvot ar aprūpes vajadzībām.”*

Ilgtermiņa sociālās aprūpes tvērums

Ilgtermiņa aprūpe un ilgstošā aprūpe ir divas dažādas lietas. *“[...] agri vai vēlu būs solis jāasper un jāpieņem starptautiski saprotamais definējums.”* Latvijā izriet, ka tiek vērtētas klientu vajadzības, bet rezultātā – klientu vajadzībām atbilstošais pakalpojuma veids. Jārisina, lai saprastu, kas tiek ieskaitīts ilgtermiņa sociālajā aprūpē. Bieži pakalpojuma veids ir atkarīgs nevis no klienta vajadzību ilguma, bet no pakalpojuma saņemšanas termiņa. *“[...] grupu dzīvoklis vispār nebūtu ilgtermiņa aprūpes pakalpojums.”*

Pakalpojumu tvērums

Jāuzsāk diskusija par pašas personas atbildību par sevi, savu veselību un savām vecumdienām, diskutējot arī par atbildību par nodokļu nomaksu, ietverot risku par aprūpi. *“Ja es pats esmu savas laimes kalējs, tad man ir arī lielākas tiesības izvēlēties, kāds pakalpojums būtu sirdij tīkamāks.”* Klientam ir jābūt iespējai izvēlēties. Tiem, *“[...] kuriem ir mazāk naudas, viņi saņem bāzes līmeni, kuriem – lielāka nauda, tiem privātais sektors var kaut ko vairāk piedāvāt”*; *“pašvaldība obligāti atbild par bāzes līmeni, pārējais ir fakultatīvs.”* Jārada ir iespēja cilvēkiem ātrāk iesaistīties aprūpes risinājumos, saņemot savlaicīgi tādu kā vaučeru vai individuālo budžetu. Ilgtermiņā pakalpojumu veidošanas principiem ir jāveidojas tajās vietās, kur ir vajadzības, nevis – kur ir ērti tos veidot.

Finansēšanas avoti

Jāveido tāda finansēšanas sistēma, kas līdzsvaro iesaistīto pušu intereses un vajadzības ar vairākiem finansēšanas avotiem un dažādiem līdzdalības principiem, un kas vairo būt atbildīgam, veidojot individuālo budžetu. *“[...] cilvēku vajadzības tiek novērtētas un uz tā pamata visas iesaistītās puses iedod naudu, ar kuru cilvēks var rīkoties, izvēloties vislabāko pakalpojumu.”* Finansēšanas modelī nepieciešams iesaistīt veselības aprūpes budžetu, lai tas būtu pilnīgs. Pakalpojumu nodrošinājumam nevajadzētu būt atkarīgam no reģionālajām iespējām, izvēlēm vai prioritātēm, tam ir jābūt saistībā ar cilvēka spējām un vajadzībām. Jāmaina domāšana, jo nerisināšana arī maksā un bieži vien daudz dārgāk.

Nākotnes finansēšanas modeļa iespējamie risinājumi/elementi:

- 1) būtu ieviešamas sociālās apdrošināšanas iemaksas aprūpes nodrošināšanai par 2.5-3 %, jo *“mazāki procenti noteikti nebūs”*;
- 2) daļa tiek finansēta no klienta pensijas, daļa – no pašvaldības, daļa – no valsts pamatbudžeta, daļa – no apdrošināšanas portfeļa; piederīgais *“ap 200 eiro mēnesī par savu senioru ir paceļams cilvēkam, kurš saņem vidējo algu Latvijā”*;
- 3) pašvaldības un valsts līdzfinansējumam ir jābūt indeksētam atbilstoši ārējiem notikumiem – inflācijai, preču, pakalpojumu un cenu izmaiņām. *“[...] ja krītas līdzfinansējuma pirkjspēja, rodas nākamā problēma – klients sāk staigāt”*;

- 4) jāveido sistēma, kas stimulē cilvēkus līdzdarboties, ja *“viņš ir turīgāks un ar vairāk apgādniekiem vai citiem finansēšanas avotiem, tad viņš vecumdienās arī saņems labāku pakalpojumu”*;
- 5) valstij jānāk pakalpojumu finansēšanas daļā. *“[...] ja nevaram vienoties par noteiktu procentu no sociālās apdrošināšanas, tad valstij jānāk klajā ar konkrētu vaučeru, neatkarīgi no tā, kur cilvēks dzīvo, kombinējumā ar viņa pensiju un pašvaldības finansējumu”*;
- 6) jāievieš finansējuma daudzveidība – a) sociālā apdrošināšana (valsts/privātā) aprūpes nodrošināšanai ar uzkrājuma principu un ar izmaksu limitu mēnesī, b) apgādnieks apdrošina savu pienākumu līdzmaksāt ar izmaksu griestiem, līdz ar to *“katram maksātājam mazāks procents jāmaksā”*;
- 7) paplašināt īpašās kopšanas tvērumu, kas ir kā valsts līdzfinansējums, kas aiziet tieši pakalpojumu sniedzējam - *“principā valsts vaučers”*;
- 8) tiem, kuriem nav kāds no konkrētajiem finansēšanas avotiem, piemēram, nav apgādnieku vai maza pensija, ir pamatlīmenis, kas pašvaldībai ir obligāti jānodrošina;
- 9) no centrālā budžeta līdzekļiem noteikti izlīdzināt pieejamību arī reģionāli.

2.2. Fokusgrupa Nr. 2 - Ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumi un to samaksas kārtība

2.2.1. Fokusgrupas Nr. 2 īstenošana

Laiks: 2024. gada 7. jūnijs

Vieta: tiešsaistē Zoom platformā

Dalībnieki

- Likumiskais pārstāvis bērnam ar invaliditāti, kurš atrodas valsts sociālās aprūpes centrā (Kuldīgas novads)
- Likumiskais pārstāvis bērnam ar invaliditāti – neformālais aprūpētājs (Alūksnes novads)
- Klients valsts sociālās aprūpes centrā kopā ar iestādes darbinieku (Jelgavas novads)
- Radnieks klientam valsts sociālās aprūpes centrā (Valmieras novads)
- Personas (pilngadīga) ar invaliditāti likumiskais aizgādnieks (neformālais aprūpētājs), kas vienlaikus saņem aprūpes mājās pakalpojumu un atelpas brīža pakalpojumu (Rīga)
- Neformālais aprūpētājs (tuvinieks) senioram (Rīga)
- Klients (seniors) privātajā sociālās aprūpes centrā kopā ar iestādes darbinieku (Mārupes novads)
- Neformālais aprūpētājs ar pieredzi personas aprūpē, kurš nav tuvinieks (Ogres novads)
- Klients, kas izmanto grupu mājas (dzīvoklis) pakalpojumu kopā ar iestādes darbinieku (Siguldas novads)
- Klients, kas izmanto dienas aprūpes centra pakalpojumu kopā ar iestādes darbinieku (Siguldas novads)

Konfidencialitāte – diskusijas dalībnieku vārds un uzvārds netiek publicēts; pētījuma rezultāti atspoguļo tikai vispārējās tendences, nevis atsevišķu dalībnieku viedokli.

Diskusijas vadītājs: Lilita Seimuškāne

Darba kārtība:

1. Ievads (10 min.)
2. Spontānā daļa (20 min.). Diskusijas dalībnieki brīvā formā ieskicē savu vispārīgo redzējumu par diskusijas tēmu, koncentrējot uzmanību par esošo ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu, t.sk. samaksas kārtību.
3. Virzītā daļa (50 min.) Jautājumu ietvars, kas tika papildināti/mainīti diskusijas laikā:

Kādi bija Jūsu (vai ģimenes) svarīgākie kritēriji, izvēloties aprūpes veidu savam tuviniekam:

- ✓ formālā aprūpe (aprūpes mājās pakalpojums, dienas aprūpes centra pakalpojums, grupu māju (dzīvokļu) pakalpojums, atelpas brīža pakalpojums un/vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā) vai
- ✓ neformālā aprūpe - ģimenes locekļu vai kopienas (kaimiņu, draugu, reliģisko organizāciju, draudzes u.c.) sniegtā aprūpe.

Lūdzu, dalieties ar savu personīgo pieredzi.

Vai izvēloties sava tuvinieka formālo aprūpi, izmantojāt pašvaldības sociālā dienesta atbalstu vai aprūpes organizēšanu risinājat individuāli, sazinoties pa tiešo ar pakalpojuma sniedzēju? Kādi bija Jūsu izvēles kritēriji par labu izvēlētajam pakalpojuma sniedzējam? Vai laika gaitā esat mainījuši pakalpojumu sniedzēju? Lūdzu, dalieties ar savu personīgo pieredzi.

Ja ģimenes locekļa aprūpē ģimene ir izvēlējusies neformālo aprūpi, lūdzu, dalieties ar pieredzi, kas motivēja veikt šādu izvēli - finansiālā situācija, aprūpes (ne)pieejamība, informācijas trūkums, ģimenes attiecības u.c.?

Vai ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu izmaksas ir samērojamas ar personas ienākumiem (klienta, apgādnieku)? Ja nepiekrītat tam, kāds ir Jūsu redzējums?

Kāda bija Jūsu pieredze (pozitīva, negatīva) komunikācijā ar pašvaldības sociālo dienestu? Vai sociālā dienesta darbinieku attieksme bija ieinteresēta? Vai tas Jūs informēja par pieejamajiem atbalsta veidiem un ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma pieejamajiem variantiem?

Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma vajadzību noteikšanu un izvērtēšanu? Kāda ir Jūsu pozitīvā un negatīvā pieredze?

Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību (attālums līdz pakalpojumu sniegšanas vietai, nokļūšanas ērtība, infrastruktūra, darba laiks, izmaksas, informācija par pakalpojumu veidiem un to saņemšanas iespējas) u.c.)? Pozitīvā un negatīvā pieredze.

Kā Jūs vērtējat ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojumu kvalitāti – informācijas un vides pieejamība, laiks no pakalpojuma pieprasīšanas līdz pakalpojumu saņemšanai, kvalificēta personāla nodrošinājums, atgriezeniskās saites nodrošināšana u.c.? Jūsu personīgā pieredze - pozitīvā un negatīvā.

Vai šobrīd pieejamais ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu klāsts un saturs, Jūsu ieskatā, ir atbilstošs un pietiekams? Ja nepiekrītat tam, kāds ir Jūsu redzējums?

Ja Jūsu pieredze ir saistīta ar neformālo aprūpi, nodrošinot tuvinieka vai citas personas aprūpi, ar kādām grūtībām esat saskāries, nodrošinot aprūpi (finanšu trūkums, ierobežotas sociālās garantijas nākotnē, zināšanas par aprūpi, tehnisko palīgīdzekļu nepieejamība vai to trūkums un prasme ar tiem darboties, psiholoģiskais atbalsts u.c.)?

4. Diskusijas kopsavilkums (10 min.)

2.2.2. Fokusgrupas Nr. 2 rezultātu apkopojums

Tēma	Jautājumi	Respondentu atbildes
1. Pašreizējā situācija/ problēmas	1.1. Finansēšanas kārtība	valsts apmaksā cilvēkam aprūpi, medicīnu, ēšanu, bet tuviniekiem nav iespēju piepirkt klāt kādus papildus pakalpojumus. Visiem varētu viens bāzes finansējums, kuram ir iespēja piepirkt klāt, piemēram, angļu valodas pulciņu
		par mana bērna atrašanos valsts aprūpes centrā man nekas nav jāmaksā; par to esmu ļoti pateicīga
		paldies Rīgas domei, jo Rīgas dome ir vienīgā, kas sniedz līdzfinansējumam konstantu summu; pārējā Latvijā diemžēl līdzfinansējums nav tik liels; gribētos pievērst uzmanību šai problēmai, - ar ko seniori laukos ir sliktāki, ja ģimenei un radiem nav iespēju ievietot senioru aprūpes centrā; nebūtu pieļaujama situācija, kad cilvēkam ir liegtas cieņpilnas vecumdienas
		negribētos, lai vecumdienas būtu atkarīgas no pašvaldības
		ir pašvaldības, kurām nav tik daudz finansējuma; Rīga ir bagāta pašvaldība; lauku reģionos ir ļoti grūti ar pakalpojumu sniegšanu, piemēram, nav atelpas brīžu
	1.2. Pakalpojumu kvalitāte	vērojot, kā mainās aprūpe vairāku desmitu gadu garumā, es gribētu teikt, ka ir lieli uzlabojumi sistēmā kopumā. Pirmkārt, cieņpilna attieksme pret klientu pašu. To var novērot un just, kā ir mainījusies personāla kompetence un arī vēlme sadarboties ar klientu. Ir ļoti caurspīdīga klienta komunikācija ar tuviniekiem
		cilvēks izskatīja kādus sešus variantus un izvēlējās par labu privātai institūcijai, kurā omītei tiešām bija cieņpilnas vecumdienas: viņa bija aprūpēta, jo vairs nestaigāja, neatpazīna cilvēkus, bija ar ļoti smagu demenci; šādos gadījumos vislabākais variants ir privātā iestāde, jo tajā aprūpe ir pavisam savādāka
		palīglīdzekļi, ko piešķir valsts, netiek individuāli pielāgoti, nenotiek apmācības; joprojām neprotu ne salikt, ne izjaukt ratus; tas, kas tiek iepirkts ir zem katras kritikas; tā notiek arī aprūpes centros
		varbūt, ka visiem ir bāzes pakalpojums un tad individuāli, kā nu kurš vēlas vai spēj
		mūsu centra jauniešiem trūcīgās personas statuss tiek nokārtots, bet finanses visiem ir aktuālas; Vācijā katram cilvēkam, kurš atnāk uz centru, neatkarīgi no viņa veselības traucējuma, tiek maksāta naudiņa un tā ir tāda

	motivācija. Atkarībā no katra spējām, kurš vairāk izdara, tam ir vairāk naudiņas; daudzi diemžēl pie mums nenāk, bet, ja būtu šī naudiņa, tas gan vecākus mudinātu atnākt un izmantot šo pakalpojumu, gan arī pašus jauniešus jābūt vienotai pieejai neatkarīgi no tā, kurā pašvaldībā cilvēks dzīvo; jābūt pakalpojumu paredzamībai bērnam ar invaliditāti, kļūstot pieaugušam, un personai, sasniedzot vecumdienas; visiem cilvēkiem vienādas iespējas
1.3. Darbinieku nodrošinājums	nav pieejami aprūpētāji; viņus nevar atrast; ir bijuši gadījumi, kad ir atnākusi aprūpētāja, kura netiek galā ar aprūpējamo, nevar viņu ne pacelt, ne ko citu izdarīt ļoti grūti atrast aprūpētāju veciem cilvēkiem, kuriem nepieciešama aprūpe trīsreiz dienā: jāiztīra māja, jāpabaro. Lai aprūpi mājās veiktu kāds cits cilvēks, nevis mamma, ir ļoti grūti; jebkurā pašvaldībā tas ir atkarīgs no atalgojuma, jo atalgojums nav diži liels, bet ļoti liels darbs ir jāiegulda, un tas nav viegli mums ļoti trūkst kolēģu, personāla nav; es gan esmu vēl jauna, bet mani kolēģi lielākoties ir jau vecāka gadagājuma cilvēki un jauni nenāk klāt; tie kas atnāk, viņiem ir ļoti neliela pieredze un ir grūti iemācīt kvalitatīvu un rūpīgu aprūpi; bieži jaunākajai paaudzei ir uzskats, ka atnācu, nostrādāju un aiziešu, bet tomēr mums par tiem cilvēkiem ir jārūpējas nepietiekams skaits pakalpojuma sniedzēju, piemēram, mums būtu nepieciešams ergoterapeits, audiologopēds; ir izvēle - vai nu ir jābrauc citur, jo mums viņu vienkārši nav domāju, ka ir jābūt augstākām prasībām no darbiniekiem, kurus ņem darbā - izglītība, lielāka pieredze, jo ir nepieciešama 24h aprūpe, kas ir grūti gan fiziski, gan morāli; piesaistot gados jaunākus cilvēkus, tas ir finansiāli lielāks slogs uz algu
1.4. Klienta vajadzības	izmantojam pakalpojumu - aprūpe mājās; kopš aprūpējamais ir pilngadīgs, viss ir mainījies diezgan radikāli, jo atelpas brīža pakalpojuma it kā vairs nav, lai gan tas likumīgi viņam pienākas; pašvaldība ir izlēmusi individuālu risinājumu tieši mūsu gadījumam pieejamais atelpas brīža pakalpojums ir pilnīgi nepielāgots mūsu gadījumam. Pakalpojumu sniedzējam ir liela ēka ar 4-5 stāviem bez lifta, kur klients ir jānes pa trepēm augšā; pakalpojums ļoti dārgi izmaksā pašvaldībai bērnam pieaugot, proporcionāli lielākas kļūst problēmas; ir gadījumi, kuros ļoti grūti piemeklēt pakalpojumu jebkāda veidā šobrīd tiek nodrošināta teicama fiziskā aprūpe, kvalitatīvs ēdiens, medicīna, ir pieejams ārsts, klienti tiek vadāti pie speciālistiem, nodrošinot iespēju robežās speciālos atbalsta līdzekļus (apavus, ratiņus un tamlīdzīgi); fiziskā labbūtība ir ļoti augsta; klientiem trūkst dzīves jēgas - klienti ir garlaikoti, daži no klientiem strādā, bet viņu spējas

	ir ļoti ierobežotas; ļoti liels fokuss uz fizisko atbalstu klientiem, jādomā kā risināt klientu aktīvu un radošu nodarbošanos
	pēc izvērtēšanas klients no ilgstošās sociālās aprūpes iestādes pārgāja uz grupu māju; grūti ir klientiem ar darba atrašanu; mēs mēģinām klientam atrast šo darbiņu. Tā kā klientam nav patstāvīga darba, tad viņam ir specializētās darbnīcas pakalpojums
	diemžēl ilgstošās sociālās aprūpes iestādēs pietrūkst radošās daļas, mēģinām to balansēt; dienas pirmajā pusē klienti apgūst darba prasmes, kad viņu koncentrēšanās spējas ir lielākas, kā arī ņemot vērā klientu veselības stāvokli, pēcpusdienā mēģinām mūzikas nodarbības, deju, kustību, mākslas terapiju, fizioterapiju
	izvēloties institucionālo aprūpi, vēlējos piedāvāt savam bērniņam labāku, profesionālāku aprūpi, nekā pati individuāli to spētu; arī reģionālais aspekts jāņem vērā. Nākam no mazpilsētas, kur šīs iespējas ir ļoti ierobežotas; =Rīgā ir ārstu un citu speciālistu plašāka pieejamība, no mazpilsētas ne fiziski, ne finansiāli nav iespējams izbraukāt; arī bērnam ir grūti izturēt šos attālumus un vizīšu biežumus
	lai izprastu katra klienta individuālās vajadzības, ir jāpaiet vismaz 3 mēnešu kopīgam mijiedarbības laikam; mēs priecājamies, ka klientam līdzī ir atzinumi, bet tos diemžēl uztveram ļoti kritiski, jo ne viss atbilst rakstītajam
	seniori institucionālo aprūpi bieži izvēlas gadījumos, kad mājas aprūpes pakalpojums ir izsmelts jeb tā ietvaros nav iespējams nodrošināt aprūpi
	svarīga ir ikdienas savstarpējā komunikācija; kad klienti ir dienas aprūpes centrā, mēs ar viņiem runājamies, ir arī atbalsta grupas (reizi nedēļā), izmantojam dažādu terapiju veidus; arī grupu mājas pakalpojuma ietvaros darbinieki ar klientiem komunicē; mums profesionāļiem arī notiek regulāras tikšanās
	es vēlētos uzlabojumus - saņemt apmācības
	inkontinences līdzekļus pērkam paši, jo nepietiek ar to, ko valsts apmaksā; principā tas nav nekāds 50% līdzfinansējums, katra aptieka uzliek cenu kā grib; mēnesī par pamperiem maksāju 200 eiro
1.5.Veselības un sociālās jomas sinerģija	valsts no finansiālās puses nodrošina visus palīg līdzekļus, kas ir nepieciešami, tomēr finansiālais atbalsts varētu būt lielāks. Ja visu aprēķina kopā, klāt nāk zāles, no kurām dažas ir apmaksātas, daļēji apmaksātas vai pavisam neapmaksātas, kā arī regulāri braucieni pie ārstiem. Visu sarēķinot, sanāk diezgan ir liela summa

		tā kā bieži apmeklējam rehabilitācijas kursu, biju pārsteigta, ka aprūpētājam ir jāmaksā par ēdināšanas pakalpojumiem, domāju, ka tas ir pilnībā valsts nodrošināts; bieži jāapmeklē ārsti ārpus mūsu pašvaldības, kas ir jādara ļoti regulāri un ir finansiāli dārgi
		pirms manis bija aprūpētāja ar medicīnisko izglītību, jo bija vajadzīgas pārsiešanas u.c. medicīniskas manipulācijas, bet pieredze diemžēl bija negatīva; kad sāku aprūpi, medicīnisko aprūpi es neuzņēmos, bet pavadīju klientu uz slimnīcu vai poliklīniku
		absolūti tumšā zona ir medicīnas terapija. Psihiatrs klientam izvēlas veidu un zāles, kādas tiek izrakstītas; terapija ir pārmērīga, medicīna tiek izmantota kā veids, kā ļoti aktīvi nomierināt klientus; ārsts var darīt ar viņu, ko grib; uzskatu, ka ir jābūt caurspīdīgākam veidam, kā notiek ārstēšanas process
		aprūpējamie nemanot kļūst par atkarīgiem narkomāniem; izraksta medikamentus, viņus vienkārši sazāļo, lai viņi vienkārši veģetētu, tas arī ir viens no iemesliem, kāpēc savu bērnu nevedīšu uz valsts iestādi
		ir vajadzīga atgriezeniskā saite, lai informētu radniekus, kas un kāpēc tiek lietots, nevar vienkārši tikai paļauties uz kāda psihiatra izrakstītajām tabletītēm un viss būs labi, jo klients gulēs un nevienam netraucēs; mums kā tuviniekam būtu ļoti svarīga kontrole, tai skaitā medicīnas kontrole par klientiem
	1.6. Sadarbība ar pašvaldību	mēs saskaramies ar medicīnas pakalpojumu pieejamību - pie psihiatriem, zobārstiem u.c., kā arī finansējumu, jo tie ir maksas pakalpojumi, neskatoties uz to, ka visiem ir grupa un par kvotām pienākas, bet steidzamos gadījumos ir sarežģīti
		esmu ļoti apmierināta ar pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem; viņi nāk pretim, mēģina atrast individuālus risinājumus, piemērotus manam bērnam; es domāju arī pašvaldībai nav viegli
		kā pakalpojumu sniedzēji saskaramies ar sociālo dienestu ļoti bieži, ir gan pozitīva, gan negatīva pieredze. Tas ir atkarīgs no cilvēka, ja viņš ir atsaucīgs un mums ir vienoti mērķi palīdzēt klientam, tad viss ir kārtībā. Diemžēl ne vienmēr tā ir, svarīga ir sadarbība, iesaistāmies, lai palīdzētu klientiem, lai nebūtu situācijas, ka cilvēks tiek sūtīts no viena pie otra, pie tam gadījumos ar personām ar invaliditāti; mēs izskaidrojam, vieglajā valodā uzrakstām to, ko redzam. Rakstiskā informācija ir ļoti svarīga viņam, jo nereti netiek uztverts vai tiek pārprasts, arī tuviniekiem tā ir stresaina situācija; esam kā starpnieki ar šo informāciju, par pakalpojumiem, kas pienākas
		neviens sociālais darbinieks nekad reāli nesaka, kas jūsu ģimenei pienākas; bieži vien cilvēki nezina, kas viņiem pienākas, ko viņi var prasīt; informācija ir pieejama, bet tā ir sadrumstalota un atrodas ļoti daudzās vietās; man ir sociālā darbiniece, kura man regulāri sūta jaunumus, bet tas ir mūsu ilgstošu gadu sadarbības rezultāts

		tas ir cilvēciskais faktors; ja pretī ir cilvēks, kurš vienkārši noskalda to, kas viņam ir jāpasaka, un bez iedziļināšanās konkrētajā situācijā, tad ģimene bieži paliek bez daudziem pakalpojumiem, kas tām reāli pienāktos; neviens nenāk klāt un nesaka, kas tev būtu vajadzīgs
2. Neformālā aprūpe	2.1. Neformālās aprūpes īstenošana	es, mamma, pati viņu aprūpēju, mums ir arī pilnā aprūpe mājās, mums nāk aprūpētāji, kuri laiž mani brīvdienās, jo man ir vajadzīgs savs laiks
		esmu gribējusi savu bērnu ievietot aprūpes iestādē, bet es zinu, ka ar viņa diagnozi viņam nespēs nodrošināt tādu aprūpi, kā mājās, jo viņam ir nepieciešama pieskatīšana 24 stundas, un to var nodrošināt tikai mājās ar mūsu visām iekārtām, palīglīdzekļiem
		pašvaldības projekta ietvaros 6 mēnešu garumā manai meitiņai bija iespēja saņemt noteikta skaita kanisterapijas, kas ļoti palīdzēja. Vienlaikus tās ietvaros bija paredzēta formālā aprūpe, ka varēja aprūpēt kāds no ģimenes locekļiem, kas bija mana mamma, viņa par to saņēma nelielu atlīdzību. Tas bija izdevīgi arī man, jo mammai vajag atelpu, lai būtu vēlāk ko bērniņam dot, lai nebūtu pati iztukšota
		man nemaz nav citas iespējas, jo aprūpētājs pienākas no piecu gadu vecuma, bet meitiņai ir tikai trīs gadi; pieci gadi - tas ir ļoti ilgs laiks, lai gaidītu aprūpētāju, līdz ar to es pati nevaru strādāt
		es izvēlējos pati būt par sava bērna aprūpētāju, jo viņš ir mans bērns un es tiešām neuzticos aprūpes iestādēm
		biju aprūpētāja sev tuviem cilvēkiem, bet viņi nebija mani radinieki; tāpēc, ka uzticējās un laikā, kad ir jāpārdzīvo ļoti smagi pēdējie dzīves brīži, šim aspektam ir ļoti liela nozīme; viens no pamatotākajiem iemesliem - uzticas, ka ir cilvēks, kurš ir gadiem pazīstams, kas sapratīs, ar kuru var arī parunāties; līdz ar to psiholoģiski vieglāk arī pašam pacientam; mājās ielaist svešus cilvēkus ir grūtāk
		par savām vecumdienām un uzkrājumiem es nedomāju; mana darba stāžs aptrūkās līdz ar dienu, kad piedzima mans bērns, man nav šī darba stāža
		informāciju par pieejamo atbalstu pati uzzināju, jo es vienkārši nonācu fakta priekšā; mani neviens nav apmācījis - kā celt, kā rīkoties, visu esmu izdarījusi pati; domāju, ka informācijas ir ļoti maz
		tās izveles, protams, katrā gadījumā ir ļoti atšķirīgas
3. Finansējums	3.1. Nākotnes finansējuma modeļi	jābūt vienādam bāzes finansējumam
		pilnīgi noteikti mums visiem vajadzētu savlaicīgi domāt par savu vecumdienu aprūpes nodrošinājumu

	ir jāizstrādā sistēma, lai mēs varētu paši veidot savu uzkrājumu ar valsts atbalstu
	maniem bērniem tad jau jāsāk veidot iekrājumi, lai savu māti vecumdienās varētu ielikt kādā aprūpes iestādē, kurā par mani parūpētos
	naudas trūkst, bet vienlaikus ir lietas, kur nauda tiek tērēta bezjēdzīgi, piemēram, smagi slimo bērnu integrēšanai izglītības sistēmā. Kamēr viņš ir skolnieks, viņam ir pakalpojums, tikko viņš pabeigs skolu... Viņš nekad dzīvē nav mācījies, nekad dzīvē nav bijis skolā; valsts nosaka, ka ir obligāta izglītība, neskatoties uz veselības stāvokli; skolas saņem naudu par šādiem bērniem, es saņemmu pakalpojumu, tāpēc, ka nav citas alternatīvas

2.2.3. Fokusgrupas Nr. 2 kopsavilkums

Finansēšanas kārtība

VSAC cilvēkiem ir apmaksāta aprūpe, medicīna, ēšana, t.i., nodrošināts bāzes līmenis, bet tuviniekiem nav iespēju piepirkt klāt kādus papildus pakalpojumus. Latvijas pašvaldībās, izņemot Rīgu, līdzfinansējums nav liels. “[..] gribētos pievērst uzmanību šai problēmai, - ar ko seniori laukos ir sliktāki, ja ģimenei un radiem nav iespēju ievietot senioru aprūpes centrā, nebūtu pieļaujama situācija, kad cilvēkam ir liegtas cieņpilnas vecumdienas.” Lauku reģionos ir ierobežota pakalpojumu pieejamība “piemēram, nav atelpas brīžu.”

Pakalpojumu kvalitāte

Aprūpe VSAC vairāku desmitu gadu garumā ir būtiski uzlabojusies. To raksturo “*cieņpilna attieksme pret klientu*”, “*personāla kompetence, caurspīdīga komunikācija ar tuviniekiem.*” Smagas aprūpes gadījumā izvēle bija par labu privātajai iestādei, jo “*tajā aprūpe ir pavisam savādāka.*” Dienas aprūpes centra klientiem būtu svarīgi rast iespēju nopelnīt. “[..]tā ir tāda motivācija atkarībā no katra spējām [..].” Jābūt vienotai pieejai neatkarīgi no tā, kurā pašvaldībā cilvēks dzīvo. Jābūt pakalpojumu paredzamībai bērnam ar invaliditāti, kļūstot pieaugušam, un personai, sasniedzot vecumdienas, nodrošinot “*visiem cilvēkiem vienādas iespējas.*”

Darbinieku nodrošinājums

Gan pašvaldībās, gan VSAC trūkst aprūpes personāla. Jaunā paaudze nenāk, personāls noveco. Trūkst arī jomas speciālistu. “[..]mums būtu nepieciešams *ergoterapeits, audiologopēds.*” Pakalpojumu nereti izvēlas citur, ārpus savas dzīves vietas, jo “*mums viņu vienkārši nav.*” No vienas puses, būtu nepieciešams izvirzīt augstākas prasības aprūpes personālam, no otras puses, atalgojums ir ļoti zems. 24 stundu aprūpe “*ir grūti gan fiziski, gan morāli.*” Atsaucīgākajiem darbiniekiem tiek meklēti individuāli risinājumi.“

Klienta vajadzības

VSAC tiek nodrošināta augsta fiziskā labbūtība (piemēram, teicama fiziskā aprūpe, kvalitatīvs ēdiens, medicīna), taču klientiem trūkst dzīves jēgas - klienti ir garlaikoti, daži no klientiem strādā, bet viņu spējas un arī iespējas ir ļoti ierobežotas. “[..] *ļoti liels fokuss uz fizisko atbalstu klientiem, jādomā,- kā risināt klientu aktīvu un radošu nodarbošanos.*” Izvēle par labu institucionālajai aprūpei bija saņemt labāku, profesionālāku aprūpi “*nekā pati individuāli to spētu*” vai izmantotu “*pašvaldībā/novadā esošās iespējas.*” Realitātē pakalpojumu pieejamība ir daudz sarežģītāka, nekā to paredz formālais ietvars. Sevišķi grūta situācija bērnam pārejot pieaugušo statusā. “[..] *pakalpojumu sniedzējam ir liela ēka ar 4-5 stāviem, bez lifta, kur klients ir jānes pa trepēm augšā.*” Grupu māju klientiem ir lielas grūtības darba atrašanās, kas lielā mērā ir viņu pamats patstāvīgai dzīvei “*Tā kā klientam nav patstāvīga darba, tad viņam ir specializētās darbnīcas pakalpojums.*”

Veselības un sociālās jomas sinerģija

Aprūpes (neformālā aprūpe) kontekstā lielu finansiālo daļu sastāda veselības aprūpe – medikamenti, braucieni pie ārstiem, rehabilitācija, aprūpētāja uzturēšanās izmaksas, kas ir jāsedz pašai ģimenei. Aprūpes sadaļā tumšā zona ir medicīnas terapija, kas ir klientam un viņa tuviniekiem necaurspīdīgs ārstēšanās process. Pacienti tiek sazāļoti, nereti padarīti par narkomāniem. “[..] *izraksta medikamentus, viņus vienkārši sazāļo, lai viņi vienkārši veģetētu [..]*”

Sadarbība ar pašvaldību

Pieredzes stāsti ir dažādi, katrs individuālais gadījums un tam savstarpēji atrastais risinājums ir atšķirīgs, tomēr ir arī šādi secinājumi: “[..] *neviens sociālais darbinieks nekad reāli nesaka, kas jūsu ģimenei pienākas*”; “*bieži vien cilvēki nezina, kas viņiem pienākas, ko viņi var prasīt*”; “*informācija ir pieejama, bet tā ir sadrumstalota un pieejama ļoti daudzās vietās.*” Bieži pakalpojumu sniedzēji ir kā starpnieki starp tuviniekiem un klientiem, lai “*nebūtu situācijas, ka cilvēks tiek sūtīts no viena pie otra, pie tam gadījumos ar personām ar invaliditāti*”; “*mēs izskaidrojam vieglajā valodā.*” Bieži rezultātu nosaka cilvēciskais faktors. “[..] *ja pretī ir cilvēks, kurš vienkārši noskalda to, kas viņam ir jāpasaka, un bez iedziļināšanās konkrētajā situācijā, tad ģimene bieži paliek bez daudziem pakalpojumiem, kas tām reāli pienāktos*”; “*neviens nenāk klāt un nesaka, kas tev būtu vajadzīgs.*”

Neformālās aprūpes īstenošana

Neformālās aprūpes izvēles katrā gadījumā ir atšķirīgas. Aprūpētājam ir svarīgs arī savs laiks, lai atjaunotu spēkus. Šajā sakarā viens no svarīgiem atbalsta pakalpojumiem ir atelpas brīdis vai aprūpes mājās pakalpojums (vai abu kombinējums), tomēr ne visos gadījumos tas ir pieejams, piemēram, bērniem ar invaliditāti līdz 5 gadu vecumam. Aprūpētājas biežāk ir sievietes, aprūpes periodā nav nodarbinātas un bez sociālajām garantijām. Svešu cilvēku ir grūti ielaist savā ģimenē, tāpēc aprūpes izvēlē tiek piesaistīti zināmi cilvēki, kas bieži nav radnieki. “[..] *tāpēc, ka uzticējās un laikā, kad ir jāpārdzīvo ļoti smagi pēdējie dzīves brīži, šim aspektam ir ļoti liela nozīme.*” Informāciju un pieredzi iegūst ar savu personisko pieredzi, nevis saņemot noteiktu strukturētu atbalstu savā pašvaldībā. “[..] *informācijas ir ļoti maz..*”

Nākotnes finansējuma modeļi

Jābūt noteiktam bāzes finansējumam un savu vecumdienu nodrošināšanā jāiesaistās jau savlaicīgi ar valsts atbalstu. Finansiālo resursu trūkuma apstākļos ir vērts caurskatīt nepamatotu izdevumu izlietojumu. “[..] *vienlaikus ir lietas, kur nauda tiek tērēta bezjēdzīgi, piemēram, smagi slimo bērnu integrēšanai izglītības sistēmā.*”